Проців Олег

Історія Галицького собаківництва

Івано-Франківськ

2022

УДК 639(09) (477.83/.86)„18/19“
ББК 47 Г (4 Укр3)
П 84

Проців О.Р. Історія Галицького собаківництва // Івано-Франківськ, ФОЛІАНТ, 2022 – 134 с.

ISBN 978-617-7970-88-9

УДК 639(09) (477.83/.86)„18/19“
ББК 47 Г (4 Укр3)
П 84

ISBN 978-617-7970-88-9

Анотація

У монографії розглядається нормативно-правове забезпечення публічного управління щодо регулювання утримання собак в Галичині. Зокрема, висвітлено декрети цісаря Австрії від 11 вересня 1783 року, 27 жовтня 1820 року, розпорядження намісника Галичини від 26 липня 1824 року L. 43598, 1 липня 1857 р. L. 20164, від 9 квітня 1858 р. L. 9123, 14 березня 1877 р. L. 50451, 26 травня 1877 року L. 15371. Проаналізовано гуманітарні аспекти організації публічного управління при регулюванні чисельності собак у Львові. Описано випадки нападів собак на львів'ян. Проаналізовано організацію діяльності гицлів на території Львова. Наведено статистику утримання у Львові собак, кількість покусання людей та їх загибелі внаслідок захворювання на сказ. У Галицькому сеймі розглянуто політичні аспекти при врегулюванні питання утримання собак. Наведено статистику сплати податків власниками собак за право їх утримання на території Львова. Наведено статистику утримання собак в Галичині, кількість їх нападів на людей та загибелі собак внаслідок захворювання на сказ. Подано статистику сплати податків власниками собак за право утримання тварин у гмінах Галичини. Здійснено аналіз боротьби зі сказом у порівнянні з іншими країнами Європи. Проаналізовано гуманітарні аспекти організації публічного управління при регулюванні чисельності собак у Галичині. Проаналізовано організацію діяльності гицлів у Галичині.

Висвітлено діяльність Галицького господарського товариства, Галицького лісового товариства, Галицького мисливського товариства, Малопольського мисливського товариства, Малопольського рільничого товариства, Польської спілки з розведення породистих собак, Львівської спілки любителів собак, Львівської філії Польського союзу породистих собак, Львівського клубу з догляду та дресирування мисливських собак в частині організації розведення мисливських собак та проведення виставок мисливських собак. Висвітлено діяльність кінологічних товариств Європи: Австрійського кінологічного товариства, Варшавського товариства

правильного полювання, Центральної спілки мисливських товариств Польщі, Віденського кінологічного клубу «Foxterrier-Club». Проілюстровано їхню діяльність, спрямовану на рекламу, обмін досвідом тощо в організації мисливської кінологічної галузі.

Досліджено особливості виставок мисливських собак, які відбувались у Львові в рамках Загальногосподарської галицької виставки 5 червня 1894 р., виставки мисливських собак 4-5 липня 1908 року, виставки мисливських собак в рамках Загальнопольської спортивної виставки 3-16 червня 1927 року, виставки собак у Львові 24-26 червня 1932 року, Загальнопольської виставки собак в рамках XIII Східного ярмарку, що проходила у Львові 3-5 червня 1933 р., виставки собак, що відбулась з 5 по 30 вересня 1936 р. та була присвячена 60-річчю заснування Малопольського мисливського товариства.

Висвітлено діяльність графів Владислава Замойського, Альфреда Потоцького, Альберта Цетнера, Хорінського, Сечені, князів Андрія Любомирського, Вітольда Чарторийського, Стадницького, Бєльського, Скшинського, Монтера.

ЗМІСТ

		сторінка
1	Організація утримання собак у Галичині ……………...…..	6
2	Організація утримання собак у Львові……………………..	25
3	Клуб з догляду та дресерування мисливських собак………	51
4	Організація виставок мисливських собак ………………….	56
5	Організація мисливської кінології в Європі середини XIX – початку XX ст…………………………………………………	64
6	Правове регулювання застосування собак на полюванні у Галичині та Царстві Польському у XIX–початку XX століття	70
ВИСНОВКИ…………………………………………………………….		77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……………………………...		79
ДОДАТКИ ……………………………………………………………...		103

1. Організація утримання собак у Галичині

У монографії розглядається нормативно-правове забезпечення публічного управління щодо регулювання утримання собак в Галичині. Проаналізовано гуманітарні аспекти організації публічного управління при регулюванні чисельності собак у Галичині. Описано випадки нападів собак на підданих Галичини. Проаналізовано організацію діяльності гицлів у Галичині. Наведено статистику утримання собак в Галичині, кількість їх нападів на людей та загибелі собак внаслідок захворювання на сказ. Подано статистику сплати податків власниками собак за право утримання тварин у гмінах Галичини. Здійснено аналіз боротьби із сказом у порівнянні з іншими країнами Європи.

Історичні джерела свідчать, що органи влади вживали низку заходів з метою врегулювати чисельність собак, правила вилову та утримання собак, посадові інструкції гицлів, ветеринарний нагляд за епізоотією сказу. Перший нормативний акт щодо регулювання чисельності собак у Галичині виходить через одинадцять років існування Галичини. Зокрема Декрет імператора Австрії від 11 вересня 1783 року давав вказівку метрополіям вжити заходи щодо зменшення собак, при чому особливу увагу слід було приділити знищенню бродячих собак. На виконання цього декрету Намісництво Галичини видавало розпорядження від 26 липня 1824 року L. 43598, від 1 липня 1857 р. L. 20164, від 9 квітня 1858 р. L. 9123. Декрет Австрійського імператора від 27 жовтня 1820 року визначав, що до шкідливих собак слід віднести тих, які без дратування нападають на людей. Відповідно до пункту 391 Кримінального кодексу Австрії власник будь-якої свійської тварини, яка має агресивний характер, повинен забезпечити, щоб ця тварина нікому не завдала лиха[1].

[1] O trzymaniu i wiązaniu psów i t. d. // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek.– [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 1922-1923.

З метою локалізації сказу Намісництво Галичини видало Розпорядження від 7 червня 1896 року L. 67.914 з вказівками старостам всіх повітів Галичини вжити заходів щодо зменшення чисельності собак. Крім того, населення Галичини мало дотримуватись вимог законодавства[2]. Також з метою регулювання чисельності собак та локалізації сказу Галицьке намісництво розпорядженням від 24 травня 1905 року L. 73.733 зобов'язувало керівників повітів Бібрка, Долина, Краків, Львів, Рогатин, Станиславів, Золочів, Жидачів заборонити самостійний вигул собак за межі будинків їхніх власників. На вигулі собака повинен бути у наморднику, виняток стосувався лише собак під час полювання. Собаки, які утримувались за межами будинків, слід було утримувати на прив'язі[3]. Про велике значення застосування намордників для профілактики поширення сказу йшлось на Міжнародному конгресі з охорони тварин, який проходив у Відні 8 вересня 1883 року.[4]

З метою належної організації роботи гицлів їхню діяльність в Австро-Угорській імперії регламентував Декрет від 27 лютого 1818 L. 28736. У цьому Декреті вказувалось, що на керівників гмін покладено обов'язок слідкувати за роботою гицлів. Слід було також здійснювати контроль, щоб гицлі не годували падаллю собак та з них не знущались[5]. Питання регулювання утримання собак у Відні базувалось практично на ідентичних вимогах. При спалаху епізоотії сказу гицлі мали вказівку протягом 14 днів провести відлов бродячих собак, після чого протягом 6 тижнів проводити їх огляд. Влада зверталась до всіх власників собак міста, щоб вони посилено доглядали за собаками, а у випадку виявлення симтомів сказу звертались до

---

[2] Wiadomości policyjno-weterynaryjne i stawstyczne. // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 6. – S. 284.

[3] Wścieklizna u psów. // Przegląd Weterynarski. – 1906. – № 6. – S. 286-287.

[4] Dla spraw ochrony zwierząt // Gazeta lwowska. – 1883. – № 33. – 10 lutego. – S.3.

[5] O rakarzach (oprawcach). // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek.– [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 2283-2284.

ветеринарного лікаря[6]. У Царстві Польському з 1902 року було ухвалене законодавство, в якому визначалось: у випадку виявлення симптомів сказу, власник хворої тварини повинен повідомити виконавчу владу, яка, в свою чергу, повинна закрити хвору тварину і тримати її в окремому приміщенні до приходу ветеринарного лікаря. Якщо неможливо було виловити хвору тварину, то її потрібно було відстріляти за допомогою місцевої поліції. Собаки і коти, які визнані ветеринарним лікарем скаженими, підлягали знищенню. Бродячі собаки та коти, які знаходились на території гміни з сиптомами сказу, мали бути відстріляні, а трупи не можна було знищувати до приходу ветеринарного лікаря. Якщо сказ було підтверджено, то покусаного і собаку направляли до найближчого Пастерівського інституту разом із одягом, в який жертва була одягнена під час укусу[7]. Слід відмітити, що до боротьби зі сказом у Царстві Польському залучали також мисливців. Так, відповідно до постанови Адміністративної ради від 14 жовтня 1834 року існував фонд, який наповнювався коштами, отриманими за дозволи на право носіння мисливської зброї. Відповідно до цієї постанови за добування вовка, хворого на сказ, виплачувалось 50 злотих премії, за стару вовчицю – 36 злотих, за старого вовка – 25 злотих, за молодого вовка – 18 злотих, за щеня – 10 злотих.[8].

Крім регулювання порядку утримання собак, визначався й порядок надання першої долікарської допомоги особами без спеціальної медичної освіти, якщо існувала загроза життю людини. (Додаток № 1)

Розпорядження Галицького намісництва від 17 квітня 1858 року L. 15.752 «Рекомендації для осіб, які не є лікарями, щодо надання першої допомоги при небезпеці для життя людини». У цьому розпорядженні один з розділів торкався надання допомоги при укусі собаки, яка підозрюється на

---

[6] Wiadomości policyjno-weterynaryjne i stawstyczne. // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 6. – S. 284.

[7] Prawodawstwo o wściekliźnie//Łowiec Polski. – 1911. – № 13. – S. 201.

[8] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845.

сказ. Рекомендації передбачали, щоб рани обмити оцтом, сильним розчином солі, милом і тримати у воді довгий час, поки не припиниться кровотеча. Добрий результат дає відсмоктування крові з рани ротом, але це не можна робити, коли є тріщини на губах. Потрібно було негайно сплюнути, те що відсмоктано[9].

З метою регулювання чисельності собак широко застосовувалось оподаткування власників собак. У 1830 році у Берліні було запроваджено податок на собак.[10] У Відні аналогічний податок запроваджено у 1870 році. Завдяки цьому податку у цьому ж році до міського бюджету надійшло 42000 золотих[11]. У 1895 році у Відні нараховувалось 32750 собак, а податок становив 4 золотих за собаку[12].

Аналогічний податок вперше в Галичині запроваджується у Львові відповідно до Закону, підписаного Францом Йозефом 19 грудня 1872 року: визначалось, що на кожного собаку, що знаходиться на території міста Львова, слід сплачувати 2 золотих. Оплату треба було здійснювати щорічно у січні місяці. Сплаті податку підлягали собаки, які перебувають на території Львова більше чотирнадцяти днів. Вартість оплати становила суму як за цілий рік. Не підлягали оплаті щенята, які смокчуть молоко. За невиконання цих норм існував штраф у двійному розмірі – 4 золотих[13].

Хоча й Станиславів вважався у Галичині третім містом після Львова та Кракова, але аналогічний закон щодо накладення податків на власників собак було ухвалено після запровадження його у Львові. Закон був підписаний

[9] Postepowanie z ukaszonymi od choryh zwierzat // Dziennik rządowy dla okręgu administracyjnego Namiesnictwa we Lwowie. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1858. – S.362.

[10] Jubileusz podatku od psów. // Łowiec Polski – 1930. – № 4. – S.71.

[11] Podatek od psow // Gazeta Narodowa. – 1870. – № 22. – 23 stycznia. – S. 4.

[12] Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.

[13] Ustawa obowięzująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem i zezwalajaca na pobór opłaty gminnej od psów w obrębie miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeǹ krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1872. – S. 169.

імператором у Люксембурзі 22 липня 1876 року, а в дію вступав з 1 січня 1877 року[14]. (Додаток № 2)

29 листопада 1877 року виходить Закон про сплату податку за собак на території Кракова. Особливістю цього закону було те, що оплата ділилась на півріччя: 1 січня - 1 липня, II – з 1 липня по 1 січня; за кожного собаку потрібно було сплатити по 4 золотих. Відзначалось, що від сплати податку звільнялись власники щенят до 10 днів народження та собак, які використовуються для сторожування. Також звільнялись від податку власники собак, які постійно не проживали на території Кракова, але деякий час (не більш трьох місяців) знаходились у Кракові. Магістрат Кракова зобов'язаний був щорічно складати список собак, які знаходяться на території міста. Інформацію у Краківський магістрат про утримання собак повинні були подавати як власники будинків, так і квартиранти. За невиконання цих вимог був передбачений штраф від 2 до 5 золотих. У випадку, коли власник собаки продав собаку, або вона загинула, він був зобов'язаний в 14-денний термін повідомити магістрат і, тим самим, звільнявся від подальших оплат, але оплачені кошти вже назад не повертались. Пункт 9 визначав, що на підтвердження оплати податку власнику собаки видавався жетон, який необхідно було прикріпити до нашийника собаки. Собак, які знаходились у Кракові без відповідного жетона, виловлювали працівники магістрату, а через три дні їх знищували, якщо не з'явився в магістрат власник собаки. Власники собак могли забрати тварину лише після сплати штрафу.[15] Слід відмітити, що з метою

[14] Ustawa obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem zezwalająca gminie miasta Stanisławowa na pobór opłaty gminnej od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1876. – S. 110.

[15] Ustawa dla królestwa Galicyi i Lodomcryi z Wicikiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie krtol. stol. miasta Krakowa prawo pobierania opiaty od psów w obrembie miasta Krakowa i przedmieść jego. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1877. – S. 128-129.

ідентифікації собак на засіданні Галицького сейму 10 січня 1887 року граф Станіслав Бадені запропонував встановити посвідчення для собак. (Додаток № 4) У 1912 році у Кракові податок становив 8 крон, що відповідало 4 золотим ринським. До міського бюджету Кракова надійшло в 1908 році 10212 крон податку, а у 1909 році – 11337 крон[16]. Для Санока Закон вступив в дію з 1 листопада 1884 року.[17] (Додаток № 5). З 27 листопада 1884 року гміні Тарнув надавалось право оподатковувати власників самців на 3 золотих, самиць – на 2 золотих. Тобто, простежується тенденція, що у менших містах податок був меншим[18]. (Додаток № 6) З 2 березня 1887 року у Перемишлі вводилась плата – 2 золотих від самця і один – від самиці.[19] (Додаток № 7) З 18 березня 1888 року власники собак у Заліщиках повинні були сплатити 1,50 золотого за собаку, не зважаючи на стать[20], що становило найменший податок з усіх міст Галичини. (Додаток № 8) У Бережанах аналогічний закон діяв з 25 жовтня 1888 року.[21] З 11 лютого 1889 року право на оплату податку

---

[16] Statystyka miasta Krakowa. – Kraków, 1912. – Zeszyt XII. – S.

[17] Ustawa z dnia 1. Listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. nadająca gminie miasta powiatowego Sanoka prawo pobierania opłaty od psów, w obrębie tej gminy utrzymywanych. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1884. – S. 133-134.

[18] Ustawa z dnia 27. listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta powiatowego Tarnowa prawo pobierania opłaty od psów w calym obrębie miasta Tarnowa i przedmieść jego. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1884. – S. 157-158.

[19] Ustawa z dnia 2. Marca 1887, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o zezwoleniu gminie miasta powiatowego Przemyśla na pobór opbty od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1887. – S. 88-89.

[20] Ustawa z dnia 18. Marca 1888, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem; nadająca gminie miasta Zaleszczyk prawo pobierania oplaty od psów w obrębie miasta Zaleszczyk i jego przedmieść. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1888. – S. 111-114.

[21] Ustawa z dnia 25 Października 1888, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksietwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta Brzezan prawo do poboru opłat od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1888. – S. 226-228.

за собак прийнято у місті Бучач. Визначалось, що оплачувати за собаку необхідно було два золотих, незалежно від статі. Сплачувати потрібно було два рази: за перше і друге півріччя.[22] У місті Горлиці відповідно до закону від 1 грудня 1889 року за рік треба було сплатити 2 золотих.[23] (Додаток № 9)

Занадто бюрократична процедура, яка полягала у розгляді питання оподаткування власників собак у Галицькому сеймі та у схваленні його цісарем Австрії, припинилась у 1891 році. Відповідно до Закону від 19 січня 1891 року власне на розгляд гмін можна було проводити оподаткування власників собак, але не більш як на 5 золотих за собаку[24]. (Додаток № 10)

Слід відміти, що деякі гміни зловживали цими нормами. Так, на засіданні Галицького сейму у 1903 році прозвучала інформація, що з метою радикального зменшення чисельності собак гміна Нового Села запровадила вимоги, щоб власники собак сплачували податок у 20 крон, тобто, 10 золотих ринським.[25]

На міжнародному засіданні у Швейцарії у справі боротьби із сказом ухвалено рішення запровадити в усіх країнах точну реєстрацію собак, забезпечивши кожного собаку відповідним жетоном. Собаки, які не мали відповідного жетона, вважались безгосподарними і їх відстрілювали. Спираючись на цю ухвалу, Міністерство внутрішніх справ напрацьовує

[22] Ustawa z dnia 11. Lutego 1889, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1889. – S. 72-76.

[23] Ustawa z dnia 1. Grudnia 1889 obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zezwalająca gminie miasta powiatowego Gorlice pobierać oplaty od psów, w obrębie miasta Gorlice utrzymywanych. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1889. – S. 291-293.

[24] Ustawa z dnia 19. Stycznia 1891, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w przedmiocie nakladania oplaty gminnej od posiaclania psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1891. – S. 65-67.

[25] Posiedzenie 17-49 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902/3 od 29. grudnia 1902 do 3 listopada 1903. - Lwów, 1903. – S. 1532.

проект реєстрації собак, а одночасно розглядає можливість підвищення податку на собак. Проект встановлює оплату за першого собаку від 10 до 20 злотих, за другого – від 20 до 35, за третього – від 30 до 50 злотих[26]. Цісар Австрії схвалив 14 листопада 1909 року проект закону Галицького сейму від 18 вересня 1909 року про запровадження податку на собак у гміні Беч Горлицького повіту[27]. 5 січня 1910 року цісар схвалив проект закону від 6 жовтня 1909 року про запровадження податку на собак у Мостах Великих[28].

Аналіз ситуації суспільного життя в економічній, соціальній, гуманітарних сферах дозволяє краще зрозуміти формування політики Галичини щодо утримання собак. У стенограмах Галицького сейму збереглись дискусії тогочасних депутатів, які представляли думку тогочасного суспільства та формували законодавче забезпечення щодо державного регулювання утримання собак у Галичині. Так, на засіданні Галицького сейму 28 грудня 1901 року розглядалось звернення ради міста Пшеворск щодо встановлення податку на собак –по 2 золотих від собаки[29]. Також цього дня розглядалось питання оподаткування собак у місті Ланьцут. Противником оподаткування собак був священник-єзуїт С. Стояновський. Він аргументував свою позицію тим, що у малих містечках собаки в основному виконують практичну роль – охороняють майно своїх власників, а не так, як у Львові та Кракові, де собак використовують для розваг. Тому у цих містах доцільно запроваджувати податок. Він запропонував у малих містечках оподатковувати лише собак кімнатних та мисливських порід. Він

---

[26] Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1929. – № 43. – S. 750.

[27] Opłaty gminne od psów w Bieczu. //Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesyi siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1910 przytem index tych alegatów od 713 do 875. – Lwów, 1910, – S.940.

[28] Opłaty gminne od psów w Mostach wielkich. // Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesyi siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1910 przytem index tych alegatów od 713 do 875. – Lwów, 1910, – S. 940.

[29] Posiedzenie 1- 16 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1901/02 od 28. grudnia 190I do 12. lipca 1902 r.- Lwów, 1902. – S. 25.

також звертав увагу на те, що цю норму необхідно чітко виписати у законі, а не давати на відкуп місцевим громадам, так як на цьому питанні спостерігаються великі зловживання. Особливо це часто відбувається через релігійні конфлікти: євреї, які негативно ставляться до собак і практично їх не утримують, маючи більшість у радах міст, дошкуляють християнам тим, що виставляють високі податки за утримання собак[30]. На засіданні Галицького сейму 29 грудня 1902 року він звернув увагу на соціальні аспекти щодо утримання собак, зокрема, на військових, які є, зазвичай, багатими людьми і мають високі зарплати, а взагалі звільнені від оподаткування собак, а здебільшого використовують собак для відпочинку під час полювання[31].

25 вересня 1888 року польський політик, уродженець Калуша Францішек Смолька виступив з доповіддю у Галицькому сеймі про встановлення податку на собак у Бережанах, вказуючи що 23 грудня 1886 року гмінна рада Бережан вже затвердила проект Закону про запровадження оподаткування собак у Бережанах: за самця – 3 золотих; за самку – 1 золотий[32]. Питання оподаткування собак у гміні Сколе теж розглядалось на засіданні Галицького сейму 15 жовтня 1903 року. Депутат Верещинський зачитав рішення гміни Сколе від 11 вересня 1903 року про оподаткування собак у розмірі 4 крон (2 золотих). Він вказав також, що це рішення було

---

[30] Posiedzenie 1- 16 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1901/02 od 28. grudnia 190I do 12. lipca 1902 r.- Lwów, 1902. – S. 25.

[31]Posiedzenie z dnia 29. grudnia 1902. // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902 od 29. grudnia 1902 do 3. listopada 1903 r.- Lwów, 1903. – S. 1001.

[32] Posiedzenie 1- 25 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1888 od 15. Września do włącznie 19. Października 1888 r.- Lwów, 1888. – S. 84-85.

затверджено 15 жовтня 1903 року L.1956 старостою Стрийського повіту, до якого входить Сколе[33].

На питання оподаткування собак мали вплив й громадські організації. Так, у 1905 році у Пешті проходив VIII Міжнародний ветеринарний конгрес. З питань утримання собак в Австро-Угорській імперії виступав ветеринарний лікар Йозеф Шпільман, зробивши історичний екскурс щодо питання регулювання собак на законодавчому рівні у країнах Європи, яке сформовано: в Австрії – 29 лютого 1880, Угорщині – 24 березня 1885 року, Німеччині – 23 червня 1880 року, Швейцарії – 1872 р., Франції – 1881 році. Він відзначив, що у всіх країнах Європи законодавство побудоване на однакових принципах, а саме: правила знищення бродячих собак, які підозрюються на сказ; лікування підозрілих на сказ тварин проводити лише під наглядом влади, заборона вживання м'яса, молока, зняття шкіри з тварин, які підозрюються на сказ; спосіб знищення трупів тварин, карантин собак, коней, ВРХ, свиней, які мали контакт зі скаженими собаками, на три місяці, накладення карантинних обмежень з забороною на певний час у місцевості утримувати собак і котів. На початку XX століття багато країн вживали заходи щодо ефективного контролю за рухом собак, обов'язку виводити у публічні місця собак з намордником, зменшення собак у містах через підвищення податку на собак, заборона експорту собак з-за закордону. Доповідач ставив у приклад владу Німеччину, яка подолала сказ і, там не лише найжорсткіше законодавство, але й його правозастосування. Особливо це стосується контролю за бродячими собаками. На своє підтвердження він навів такі дані по Баварії.

Рік	Кількість випадків сказу у собак	Кількість летальних випадків у людей

[33] Posiedzenie 1- 16 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1901/02 od 28. grudnia 190I do 12. lipca 1902 r.- Lwów, 1902. – S. 1960.

1873	1821	15
1875	458	23
Після значного підвищення податку на собак		
1876	241	13
1877	140	8
1878	117	5
1880	42	1
1884	9	0
1885	11	0

Лобіюючи питання підвищення оподаткування власників собак, він навів такий факт, що у великому герцогстві Баден податок на собак був запроваджений ще у 1832 році. У цьому ж році за собаку потрібно було сплатити 6 марок і їхня чисельність становила 26000 особин, а у 1844 році податок було знижено до 2,6 марок і кількість собак зросла майже вдвічі – до 45000. У 1877 році податок зріс до 16 марок і кількість собак зменшилась теж вдвічі – до 28824.

У 1905 році у Берліні податок на собаку становив 20 марок, у Відні – 8 крон, у Львові – з 1901 року податок становив 10 крон, не зважаючи на стать собаки і без звільнення від податку, що сприяло зменшенню чисельності собак та розповсюдження сказу. [34]

Питання боротьби із сказом розглядалось на Міжнародному симпозіумі в 1928 році, на який було запрошено представників всіх держав. Для успішної боротьби із сказом було ухвалено рамкову угоду, відповідно до якої всі країни зобов’язувались запровадити точну реєстрацію собак через реєстраційні жетони.[35].

У місцевих львівських періодичних виданнях публікувалась статистика захворювань на сказ тварин та людей. Найбільше публікацій зустрічається у

[34] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 313-318.

[35] Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1929. – № 43. – S. 750.

«Ветеринарному огляді», який виходив у Львові в 1886-1939 рр. за ініціативи Галицького ветеринарного товариства[36]. Так, у 1884 році в Австрії на сказ загинуло 56 осіб, тоді як у Галичині – 37. Галицьке ветеринарне товариство звертало увагу влади, що Галичина є найбільш неблагополучною серед інших провінцій імперії щодо панзоотії сказу[37]. У 1886 році в Галичині було зафіксовано 202 випадки сказу у собак, з яких: здохло 46 та забито 156. Ще забито 796 собак, які контактували зі скаженими. У цьому ж році собаками було покусано 70 людей, з яких двоє заразилось сказом. З покусаних 22 коней заразилось – 2; з 64 голів ВРХ заразилось – 22; з покусаних 105 свиней заразилось 10. Найбільше випадків сказу зафіксовано у Бродівському повіті (9 випадків), у Кракові (14), у Львові (9)[38]. У 1888 році у Галичині кількість випадків сказу у собак збільшилось до 247, з яких: здохло 63 та вбито 184. У цьому ж році собаки покусали 84 людини, 7 коней, 28 голів ВРХ, 114 свиней.[39] У 1889 році у Галичині було також зафіксовано збільшення захворювання собак на сказ до 273 випадків, з яких: 67 загинули самі та 189 умертвили. Собаки, хворі на сказ, покусали 84 людини, 10 коней (захворів 1), 41 гол. ВРХ (захворіли 23), 152 свині (захворіли 37). Було вбито 745 собак, які мали контакт з хворими собаками[40]. У 1890 році у Галичині сказ було зафіксовано у 48 повітах. У собак сказ ідентифіковано у 282 тварини, з яких: 103 природно загинули, а 179 – умертвили. Собаки покусали 143 людей, (3 – захворіли), 9 коней (3 –захворіли), 54 гол. ВРХ, (28 –захворіли), 153 свиней

[36] Історія періодичного видання "Przegląd Weterynarski Przegląd Weterynaryjny" (Ветеринарний огляд) як віддзеркалення розвитку ветеринарої медицини, науки та освіти / Л. О. Луцик, С. Баран, Л. Левицька // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького. Серія : Економічні науки. - 2017. - Т. 19, № 76. - С. 147-154.

[37] Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.

[38] Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·polecyjnego za r. 1886. // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 202.

[39] Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1888. // Przegląd Weterynarski . – 1889. – № 11. – S. 276.

[40] Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1889. // Przegląd Weterynarski . – 1890. – № 10. – S. 225-226.

(20 –захворіли), 2 вівці (1 –захворіла). Було вбито 1005 собак, які мали контакт з хворими собаками[41]. У 1894 році панзоотія сказу поширилась. У порівнянні з 1893 роком сказ у 1894 році поширився до 50 повітів, що становило на 9 повітів більше. Сказ зафіксовано у 318 собак – на 16 більше. Також у 1894 році собаками було покусано 130 людей - на 20 людей більше. Четверо осіб померло від сказу[42]. У 1894 році було вбито 1072 собаки та 40 котів, які мали контакт зі скаженими собаками. Відмічалось, що з Бережанського повіту епідемія сказу перейшла у Золочівський, Перемишлянський, Рогатинський, Станиславівський повіти[43].

Переносниками сказу вважались лисиці. Для зменшення чисельності лисиці використовувалась отрута – стрихнін[44]. Детальніше про статистику щодо захворювань собак та людей на сказ у Галичині та Австрійській імперії в1891-1900 роках подано у таблиці № 5

Таблиця № 5

Поширення сказу в Австрії 1891-1900 роки[45]

Рік	Кількість неблагополучних територій		Кількість скажених собак	Скажені собаки			Забиті тварини в результаті їх покусання собаками				Кількість людей і тварин, покусаних собаками					
	Повіти	Місцевості		Здохло	Забито	Невідомо	Собаки	Коти	Пернаті	Інші тварини	Люди	Коні	ВРХ	Вівці	Кози	Свині
1891	155	651	805	156	643	6	2418	184	20	-	366	13	91	10	-	103
1892	137	535	685	166	514	5	2243	37	28	14	309	12	47	10	1	99
1893	151	550	698	209	484	5	2562	193	82	39	298	16	95	8	5	133
1894	171	683	861	184	661	16	2524	420	43	19	362	10	49	11	8	123

[41] Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1890. // Przegląd Weterynarski . – 1891. – № 11. – S. 267-268.

[42] Wyciąg z rocznego sprawozdania weterynaryjno-policyjnego za rok 1894. // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 7. – S. 212-216.

[43] Wściekłłzna// Gazeta lwowska. – 1893. – № 250. – 3 listopada. – S.4.

[44] Korespondencye //Łowiec – 1903. – № 15. – S. 179-180.

[45] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 10. – S. 362-366.

1895	168	635	792	178	609	5	4575	255	51	1	400	14	53	1	5	121
1896	171	779	1031	221	789	21	4534	299	89	8	538	19	40	9	3	144
1897	200	868	1128	267	851	10	5231	367	47	4	531	20	62	4	4	115
1898	225	976	1228	242	963	23	7146	514	103	25	736	22	70	22	12	152
1899	238	1208	1551	309	1191	51	7822	666	122	2	798	52	79	11	21	197
1900	195	974	1187	288	885	14	7118	492	30	11	636	35	116	5	9	200
Всього	1811	7859	9966	2220	7590	156	46173	3427	615	123	4974	213	702	91	68	1387
Галичина																
1891	49	203	260	61	99	-	980	10	-	-	123	9	54	10	-	82
1892	46	184	250	89	161	-	1161	5	-	-	141	7	38	8	1	79
1893	40	208	312	146	166	-	1055	-	-	-	110	15	65	4	-	101
1894	52	216	318	84	230	4	1072	40	-	6	130	10	37	8	1	99
1895	53	222	308	88	220	-	2579	83	11	-	192	10	47	1	2	79
1896	55	232	309	78	231	-	1460	-	-	-	225	17	29	8	-	121
1897	55	196	318	100	218	-	1278	-	-	-	192	15	46	-	1	71
1898	66	297	408	68	340	-	2264	-	-	-	288	18	52	6	2	115
1899	67	340	477	86	388	3	2469	-	-	-	330	14	56	3	1	137
1900	67	466	609	119	490	-	3072	-	-	-	364	34	65	4	-	168
Всього	550	2564	3569	919	2643	7	17390	138	11	6	2095	149	489	52	8	1052

Тогочасні фахівці відзначали, що сказ набув великого поширення як в Галичині, так і в Німеччині у дев’яностих роках XIX століття[46]. Слід відмітити, що наприкінці XIX ст. медицина ефективніше почала лікувати хворих на сказ людей. Так, інститут Пастера у Парижі повідомляв про свої здобутки в лікуванні сказу, вказуючи, що якщо в 1886 році з їхніх пацієнтів помирав 1 з 100, то вже у 1898 році – 0,2 зі 100, тобто, за 12 років ефективність лікування підвищилась у п’ять разів. Всього за 13 років існування цього закладу (1886-1898 рр.) в інституті пройшло лікування 21631

[46] Borsuk czyli jaźwiec //Łowiec – 1907. – №21. – S. 250-251.

особа, і лише 99 з них померли. Вказувалось, що головною причиною неефективного лікування було те, що хворі запізно звернулись[47].

Про зацікавленість тогочасного суспільства епідеміологічною ситуацією зі сказом свідчать чисельні публікації у періодичні пресі Галичини. Описано трагічний випадок, який стався 25 червня 1870 року у Калуші, де скажений собака на ринку покусав двох дітей, але на цьому нещастя не закінчились. На лемент прибіг працівник місцевого лісництва і вистрілив у собаку, але попав у селянина, який стояв біля магазину. Через це справу направлено до суду.[48] Неблагополучним щодо сказу було не лише місто Калуш, але й навколишні села. Описувався випадок, коли у 1903 році біля Калуша на хлопця напав скажений борсук, покусавши його в шию та плечі. На крик хлопця збіглись селяни і вбили борсука. Покусаного хлопця направлено на лікування до доктора Буйвіда до Кракова. Одночасно з цим випадком у селі Середня Калуського повіту лисиця покусала селянина Миколу Нагірняка[49]. У 1893 році в Станиславові на вулиці 3-го Травня скажений собак покусав солдата, а на площі – Міцкевича урядовця залізниці та малого хлопця. Потім собака втік у бік села Опришівці. Владою було організовано облаву на собак, вбито 5 тварин[50]. Також неподалік від Калуша у селі Курипів лисиця покусала собаку і здохла. А у селі Блюдники Станиславівського повіту двоє скажених лисиць напали на солдата, який йшов по дорозі. На виконання приписів Ветеринарної академії від 2 квітня 1903року № 44/128 Станиславівський старостат направив гміні відповідний припис з метою локалізації епізоотії[51]. «Газета Львівська» повідомляла, що у Рогатині 10 квітня 1898 року невідомий собака покусав чотирьох людей. Місцевий лікар Антоній Терлецький надав першу допомогу, але в

[47] Instytut Pasteura // Gazeta lwowska. – 1899. – № 215. – 3 listopada. – S. 4.

[48] Z Kałusza // Gazeta Narodowa. – 1870. – № 160. – 28 czerwca . – S. 2.

[49] Korespondencye M. Bogdanowicz//Łowiec – 1903. – № 14. – S. 168-169.

[50] Wściekle psy // Gazeta lwowska. – 1893. – № 19. – 25 stycznia. – S.4.

[51] Korespondencye Modest Douillet//Łowiec – 1903. – № 11. – S. 132.

подальшому за кошти гміни трьох осіб направлено на лікування у Краків, але одна особа відмовилась від лікування у Кракові[52]. У квітні 1902 року Самбірському повіті собака покусав одразу семеро дітей[53]. У Львові на вулиці Лицарській, 24 2 березня 1907 року гицлі виловили собаку, в якої виявлено сказ.[54]

У тогочасній літературі публікувались багато екзотичних рецептів ліків від сказу. Зокрема, у Середні віки від сказу лікувались ягодами тису[55]. Ще у 70-х роках XIX ст. сказ лікували ранником шишкуватим або ранником вузлуватим (Scrophularia nodosa L.)[56]. На думку розробника ліків від сказу Кароля Гостонського, собаки хворіють на сказ з тієї причини, що вони, на відміну від коня, корови, свині, які їдять рослину їжу, споживають м’ясо, з якого в організм попадає збудник сказу[57]. Для лікування собак застосовували такі методи як кидання їх у воду, а рани випалювали[58]. У слов’ян було повір’я, що коли пес з’їсть посвячені у церкві харчі, він не захворіє на сказ[59]. Чуда приписували Святому Губерту, якого мисливці вважали своїм покровителем: паломництво до його гробу виліковує хворих на сказ[60]. Цікаве визначення сказу є у мисливському словнику: «Сказ – це інфекційне захворювання собак, що закінчується смертю»[61].

Існувала навіть низка порад, що робити при виявленні симптомів сказу у мисливських видів собак, зокрема, у книзі «Підручник з права для лісових,

---

[52] Z kroniki prowincyonalnej // Gazeta lwowska. – 1898. – № 88. – 20 kwietnia. – S.3.

[53] Z Sambora // Gazeta lwowska. – 1902. – № 85. – 15 kwietnia . – S.4.

[54] Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 50. – 2 marca. – S. 3.

[55] Szczęsnu Morawski Puszcze i knieje podgórskie w starożytności i wiekach średnich //Łowiec – 1886. – №1. – S. 4-7.

[56] Lwowianin, kalędarz powszechny na rok Pański 1873. – Lwów: Drukarnia krajowa M. F. Poremby, 1873. – S.57.

[57] Karol Hostoński Powody wscieklizny u psa//Łowiec – 1886. – №8. – s.130.

[58] Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 75.

[59] Lud słowiański: pismo poświęcone dialektologji i etnografji słowian. – Kraków: Gebethner i Wolf, 1931. – T. II. – S.22

[60] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S. 102-103.

[61] Słownictwo łowieckie //Łowiec – 1908. – №21. – s.250-251.

польових, мисливських і риболовних господарств» В. Дзеровича (1898 р.)[62]. Галицьке товариство охорони тварин видало книгу «Декілька зауважень щодо сказу». У цій книзі автор Йозеф Холодецький оприлюднив статистику захворювань, описав симптоми та методи лікування[63].

Також у «Мисливському щорічнику» (1886 р.) інформували про профілактику сказу у диких тварин, які з точки зору сучасної науки можна вважати шарлатанськими. Отож півтори століття тому вважали, що собаки на сказ хворіють через велику спеку влітку; кастровані собаки не хворіють на сказ; хворі собаки бояться купатись; хворі собаки біжать лише прямо, мед є найліпшим засобом проти сказу [64]. Описувався випадок, що військовий лікар в Англії, якого у 1874 році викликали до хлопця, який захворів на сказ. Він мав добре виражені симптоми, і для того, щоб заспокоїти пацієнта, лікар дав йому витяжку з індійської коноплі, і хлопець, на диво, одужав. Але як слушно відзначалось, від коноплі більше ніхто не одужав[65]. У «Ловці» (1886 р.) подавали рекламу, що у магазині зброї Альфреда Дзіковського можна було купити, «Таблетки від сказу Гостонського», вартість упаковки – 1,50 золотих[66].

Слід відмітити, що робота гицля у Галичині була під контролем громадськості, свідченням цього є численні публікації, в яких часописи заторкували гуманітарні аспекти їхньої діяльності. Про загалом неприязне відношення свідчить той факт, що мисливці називали гицлями осіб, які полювали без дотримання неписаних етичних норм[67]. Прихильники того, щоб не запроваджувати мисливський білет, вказували, що гицлі їх не мають і полюють на собак. Мисливці висловлювали своє обурення тим, що їх

[62] Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołowstwie / Wiktor Dzerowicz. – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.86.

[63] Nowe książki // Łowiec – 1907. – №16. – s.190.

[64] Rocznik myśliwski na rok 1886. – Warszawa, 1886. –S.138.

[65] Srodek przeciw wściekliźnie // Gazeta Narodowa. – 1881. – № 272. – 29 listopada. – S. 4.

[66] Łowiec – 1900. – № 13. – S. 202.

[67] W sprawie etyki myśliwskiej // Łowiec – 1926. – № 2. – S.21.

прирівнювали до гицлів[68]. У тогочасній пресі з обуренням розповідали про брутальне поводження гицлів із собаками. В статті, опублікованій в «Кур’єрі Станиславівському» за 26 серпня 1911 року, з обурення повідомляли, що гицель зловив у місті мале щеня і так руками стиснув його, що у тварини з пащі та вух пішла кров. За цим фактом Станиславівський осередок товариства охорони тварин звернувся до віце-бургомістра Станиславова Фідлера, щоб той покарав винуватця[69].

Скандальний випадок стався в липні 1905 року в Перемишлі. «Слово Польське» описувало випадок, коли гицель зловив собаку, за яку заступився єврей, і тоді гицель зчинив крик, на який прибіг поліцейський. Єврей почав тікати і зомлів. Ця новина пройшлась по місту, але з перекрученою інформацією: нібито поліцейський вбив єврея. Обурені мешканці Перемишля прийшли до ратуші з протестами, почали висувати політичні вимоги і співати комуністичну пісню «Червоний прапор», а також висувати націоналістичні вимоги. Затримано двох русинських студентів. Люди взялися штурмувати як мігістрат, так і лікарню, куди поклали єврея, що зомлів. Всю ніч у місті поліція не спала, а змушена була охороняти публічні споруди – лікарню та магістрат[70].

Велику роль у становленні гуманного відношення до собак у Галичині відігравали й громадські організації. Так, Галицьке товариство охорони тварин спільно з ветеринарами напрацювало проект інструкції для гицлів. У цьому документі наголошувалось, що час вилову тварин повинен бути або вночі, або над ранком; заборонити власникам собак викуповувати собак у гицлів, щоб гроші не йшли їм до кишені[71]. Також товариство вказувало владі на необхідність запровадити досвід інших європейських країн у сфері

---

[68] Strażnik łowiecki w Polsce // Łowiec – 1936. – № 8. – S.5.

[69] Stanisławowskie okręg. Towarz, ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 124.

[70] Przemyśl. // Słowo Polskie – 1905. – № 306. – 4 lipca. – S. 6.

[71] Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Gazeta lwowska. – 1896. – № 7. – 2 lutego. – S. 4.

гуманного ставлення до собак. Прикладом вважалась поставлена у Берліні робота, де товариство охорони тварин утримує притулок для собак. На товариство покладалась організація роботи гицлів. На відміну від Галичини, де собаку гицлі мали право умертвити через три дні у разі відсутності власника, то у Берліні власник міг забрати виловлену собаку навіть через 17 днів після її відлову. Для відлову собак використовували виключно петлю зі шкіри, а не з дроту, щоб не покалічити собаку, евтаназія собак відбувається за допомогою сильної отрути, щоб тварина не мучилась, тоді як у Галичині її забивали палками. У випадку, коли собаку виловлювали з жетоном, її передавали господарю. Заборонено було умертвляти собак, які раніше утримували люди, але з якихось причин їх покинули. Цих собак утримували надалі у притулку[72].

З метою відбору найкомпетентніших осіб для роботи на посаді гицля у Галичині гміни організовували конкурси, на яких попередньо виставляли вимоги для претендентів. (Додаток № 11) Так, у 1891 році гміна міста Рогатина оголосила конкурс на посаду гицля з вимогою, щоб претендент надав письмі підтвердження про те, що він знайомий з цією професією і має стаж роботи на цій посаді[73]. (Додаток № 12) Гміна міста Городка пропонувала бажаючим до 10 лютого 1893 року подати до гміни заявки на посаду гицля. Річна зарплата становила лише 40 золотих, але можна було доробляти чищенням каналізації, за що отримувати 200 золотих.[74] (Додаток № 13) У 1893 році магістрат Дрогобича подав оголошення про вакансію на посаду гицля з річною платнею 100 золотих[75]. (Додаток № 14) Заявки слід було подати до 11 листопада 1893 року. У Чорткові в 1894 році річна платня гицля становила 120 золотих[76], а в 1896 році у Бродах гицлю платили 108

[72] Łapanie psów w Berlinie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 4-5. – S. 62–63.

[73] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1891. – № 129. – 10 czerwca. – S. 10.

[74] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1893. – № 41. – 21 lutego. – S. 8.

[75] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1893. – № 271. – 28 listopada. – S. 8.

[76] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1894. – № 63. – 18 marca. – S. 8.

золотих, але ця посада передбачала ще й чистити публічні каналізації[77]. У місті Надвірна річний дохід гицля в 1900 році становив 1000 крон (тобто 500 золотих)[78].

Оголошення: конкурс на посаду гицля оголосила гміна Сколе. Річна оплата складала 600 крон. Заявки треба було подати до 15 грудня 1906 року[79]

26 березня 1908 року магістрат міста Санок оголосив конкурс на гицля. Оплата праці на рік складала 200 крон. Додатково надавали 120 крон на утримання коня[80]. (Додаток № 15) Гміна міста Долини у 1917 році пропонувала посаду гицля з річною зарплатою 400 крон[81]. (Додаток № 16)

2. Організація утримання собак у Львові

Історичні джерела свідчать, що органи влади вживали низку заходів з метою врегулювати чисельність собак у Львові, наповнити міський бюджет й боротись з панзоотією сказу. Вже через десять років після утворення Австрійської монархії, правове поле якої поширювалось на Галичину, виходять нормативно-правові акти, які врегульовували механізми поводження з собаками. Так, Декрет цісаря Австрії від 11 вересня 1783 року визначав алгоритм дій органів влади щодо зменшення чисельності собак, які не мали господарів. Відповідно до декрету виходить Розпорядження намісника Галичини від 26 липня 1824 року L. 43598 з більш детально розробленими заходами для Галичини.

Регламентувалась діяльність гицлів, які займались відловом бродячих собак. Зокрема, Розпорядженням Австрійського Міністерства внутрішніх справ від 15 лютого 1855 року було заборонено використовувати для відлову собак петлі з дроту, так як такий вид відлову собак є негуманним. Однак,

[77] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1896. – № 107. – 9 maja. – S. 8.

[78] Kronika // Słowo Polskie – 1900. – № 413. – 5 września. – S. 4.

[79] Konkurs // Słowo Polskie – 1906. – № 477. – 20 października. – S. 11.

[80] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1908. – № 72. – 28 marca. – S. 8.

[81] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1918. – № 5. – 6 stycznia. – S. 7.

його неправомірно використовували у Львові. Для вирішення цієї проблеми Розпорядження намісника Галичини від 14 березня 1877 р. L. 50451 регламентувало, що для відлову собак необхідно застосовувати сітку. Воно вимагало, щоб виловлені собаки були належним чином годовані після вилову. Розпорядження передбачало також, щоб вилов собак відбувався у ранішні години, так як тоді найкраще видно, які собаки є без господаря. Адже вранці собаки забігають до Львова з найближчих сіл. Найбільша увага була прикута до того, щоб виловлювати собак найперше на околицях міста. Слід відмітити, що гуманітарний аспект при вилові собак мав домінуюче значення для громади Львова, так як через два місяці через Розпорядження намісника Галичини від 26 травня 1877 року L. 15371 була дана вказівка магістрату Львова про визначення точних ранішніх годин з планом вулиць, на яких буде проводитись відлов гицлем собак. Адже відомо, що нерідко місцеві мешканці чинили опір при вилові собак, так як сцени їхнього вилову викликали обурення. Тому у центрі Львові для допомоги потрібно було залучати поліцію.[82]

Розпорядження Галицького намісництва від 24 травня 1905 року L. 73.733 та від 7 червня 1906 р. L. 67.914 визначили, що місто Львів відноситься до неблагополучних міст Галичини щодо сказу. Місцевим органам влади було наказано контролювати власників собак, щоб ті не випускали їх за межі власних будинків, або за межі подвір’я. Собаки, яких виводили на прогулянку, повинні були бути у жорсткому наморднику. Виняток становили собаки під час полювання[83]. Для практичного виконання цих розпоряджень магістрат Львова скликав спеціальну нараду, на якій було прийнято рішення щодо посилення гицлем відлову бродячих собак. Відмічалось, що він добре справився з цим завданням, так як за 24 години

[82] O rakarzach (oprawcach). // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek.– [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 2283-2284.

[83] Wścieklizna u psów. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 6. – S. 286-287.

виловив 100 собак[84]. Також у цьому розпорядженні визначались механізми реалізації. Зокрема, передбачалось, щоб всі собаки, які заходять до міста, перебували на карантині і не контактували з іншими тваринами. Собаки, які є агресивними, повинні утримуватись на прив'язі. Власники собак, які ходять на прогулянку, повинні своїх собак тримати на поводку та у наморднику. Намордник повинен бути з густою сіткою, щоб його не прокусити. Гицель мав вказівку: собак без намордників і без власників на місці буде вбивати поліція, але якщо навіть вони будуть виловлені і до 3-х годин не з'явиться його власник, то собаку вб'ють. Відповідно до п. 15 Закону від 29 лютого 1888 року власники собак, які помітили симптоми сказу у тварини, зобов'язані направити її на Кульпарківську, 15. Було заборонено з собаками заходити до трамваїв, ресторанів, магазинів, парків, кафе та інших публічних місць. Поліція була зобов'язана слідкувати за дотримання цих вимог. Крім того, відповідно до Закону від 24 травня 1882 року власники собак, які не повідомили, що їх собака має сказ, притягувались до кримінальної відповідальності.[85]

Заборонялось випускати собак у місто без нагляду, а у публічні місця потрібно виходити з намордником. Вперше було зроблено виняток для собак, яких використовували на полюванні та для сторожових собак. Всі бродячі собаки повинні були бути виловлені і не пізніше, ніж за 48 годин під наглядом поліції вбиті. Заборонялось видавати собак, виловлених без намордника. Від поліції вимагали карати порушників відповідно до п. 45 закону від 24 травня 1882 року[86]. Вражаючу кількість порушень і притягнень до відповідальності фіксували у Львові органи правопорядку на початку XX ст. Так, у 1907 році у місті було реєстровано 3357 собак. Органи

[84] Wściekły pies // Słowo Polskie – 1905. – № 282. – 19 czerwca. – S. 6.

[85] Obwieszczenie. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 5. – S. 176-179.

[86] Zaraza wścieklizny w Galicyi. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 1. – S. 14–15.

правопорядку виявили 1251 порушника, які прогулювались містом з собакою без намордника. Середній розмір штрафу складав від 1 до 2 крон [87].

Всього порушників було оштрафовано на суму 1882 крони 70 геллери[88]. Слід відміти, що за Другої Речі Посполитої у Львові за невиконання вимог законодавства щодо обов'язкового вигулу собак у намордниках магістрат покарав чотирьох осіб триденним арештом без права викупу[89], що було набагато жорстокіше, ніж за Австрії. Відповідно до тогочасного законодавства навіть за замовчуванням перед поліцією або ветеринарним лікарем симптомів сказу власника собаки могли ув'язнити на два місяці.[90].

Одним з механізмів подолання сказу, який широко використовувався у Львові, було зобов'язання власників собак вдягати на собак намордники та прогулюватись з собакою лише на поводку. Зважаючи на агресивність певних порід собак – догів, бульдогів, їх незалежно від епізоотичної ситуації по сказу слід було вигулювати у наморднику і на поводку[91]. Головним чином розпорядження Львівського магістрату про обов'язковість утримування собак у наморднику та на поводку стосувались загострення епізоотії на сказ у Львові, яка проявлялась збільшенням випадків укусу людей собаками. Зокрема, такі розпорядження приймались у 1891[92], 1900 роках[93], 1907 р.[94]

Після припинення випадків покусання людей собаками ці вимоги відмінювались. Так, 13 січня 1898 року Львівський магістрат ухвалив рішення про відміну попереднього рішення щодо вигулу собак у намордниках. Підставою для прийняття цього рішення стало те, що у Львові

---

[87] Z lwowskiej miejskiej komisyi zdrowotnej. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 11. – S. 397.

[88] Wścieklizna u psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S. 444-445.

[89] Areszt dla właścicleli psow. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 175. – 27 lipca. – S. 5.

[90] Odpowiedź redakcji. // Dzeinnik polski. – 1899. – № 202. – 23 lipca. – S.2.

[91] Ważne dla właścicieli psów. // Gazeta lwowska. – 1900. – № 71. – 28 marca. – S. 3.

[92] Rozporzadzenie magistratu // Gazeta Narodowa. – 1891. – № 175. – 23 lipca. – S. 2.

[93] Wscieklizna. // Słowo Polskie – 1900. – № 279. – 17 czerwca. – S.2.

[94] Walka z wścieklizną. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 112. – 17 maja. – S. 3.

протягом трьох місяців не було зареєстровано жодного випадку сказу. Дописувачі часопису «Слово Польське» вказували, що ця вимога тривала два роки, але вже півроку майже ніхто цього не дотримується[95]. Аналогічне рішення було ухвалене Львівським магістратом у грудні 1906 року. Підставою для цього було те, що з 25 серпня 1906 року по 1 грудня 1906 року у Львові не було зареєстровано жодного випадку сказу[96]. Слід відмітити, що редакційна політика львівських часописів різнилась поглядами на гуманні аспекти щодо поводження із собаками. Одним з часописів, який радикально підтримував гуманні аспекти, була «Народна газета». У статті з промовистою назвою «Нещастя» були описані негативні наслідки для собак при утриманні їх у намордниках.[97].

Слід відмітити, що не лише сказ був причиною утримувати собак на поводку, але поведінка деяких власників. У львівські періодиці повідомлялось, що хоча при вході до Єзуїтського саду (сучасний Івана Франка) висить табличка про заборону заходити із собаками, але цього ніхто не дотримується. Більше того, один з мешканців Львова кожного дня заходить до парку, щоб дресирувати собаку, який нищить газони та кущі[98].

З метою регулювання чисельності собак у Львові Галицький сейм ухвалює низку актів. Так, відповідно до Закону Галичини, підписаного Францом Йозефом 19 грудня 1872 року, в силу вступило право на стягнення податків за собак на території міста Львова. Цей закон вийшов у відповідності до рішення Галицького сейму. Визначалось, що за кожного собаку, який знаходиться на території міста Львова, слід сплачувати 2 золоті ринські. Оплату слід було здійснювати щорічно у січні місяці. Сплаті податку підлягали собаки, які перебували на території Львова більше чотирнадцяти днів. Вартість оплати становила суму як за цілий рік. Не

[95] Kagańce zniesione! // Słowo Polskie – 1898. – № 12. – 14 stycznia. – S.2.

[96] Zniesienie przymusu kagańcowego. // Słowo Polskie – 1906. – № 547. – 1 grudnia. – S. 3.

[97] Nareszcie' // Gazeta Narodowa. – 1896. – № 179. – 30 czerwca. – S. 2.

[98] „Do ogrodu miejskiego psów wprowadzać nie wolno" // Słowo Polskie – 1898. – № 145. – 20 czerwca. – S.4.

підлягали оплаті щенята, які смокчуть молоко. За невиконання цих норм існував штраф у двійному розмірі – 4 золоті ринські.[99] (Додаток № 17)

Слід відмітити, що питання оподаткування собак у Львові піднімалось у 1867 році. Так, дописувач «Народної газети» вказував, що Львів за кількістю собак йому дуже нагадує Константинопіль[100]. На посаду гицля приймали на конкурентних принципах. Проводились конкурси, про які публікували оголошення у місцевій пресі. (Додаток № 18)

Так, 9 листопада 1880 року магістрат Львова оголосив конкурс на посаду гицля. В умовах зазначалось, що термін контракту буде укладатись на три роки: з 1 лютого 1881 року по 31 січня 1884 року. Претенденти на посаду гицля повинні були подати заявки до 30 листопада 1880 року. До заяви необхідно було долучити автобіографію, документи про освіту та окремо – про знання польської мови (читання та письмо). Для виконання своїх службових обов’язків місто передасть переможцю конкурсу майновий комплекс на вулиці Клепарівській, 9. За умовами конкурсу гицель в рік буде отримувати 400 золотих, при чому оплата коштів буде здійснюватись щоквартально. За ці кошти гицель повинен утримувати ще трьох помічників та коня. Додатково 30 золотих він буде отримувати на обслуговування візка, яким буде перевозити тварин, та для закупівлі вапна для дезинфекції. Існувала можливість доробити у приватних осіб за надані додаткові послуги.[101]. Аналогічні умови конкурсу були оголошені у 1884 році, але оплата за роботу служби підвищилась з 400 до 600 золотих[102]. У 1885 році контракт на посаду гицля укладався лише на рік. (Додаток № 19)

Умови виконання гицлями контролювала місцева влада. Так, на засіданні міської ради Львова 30 грудня 1880 року розкритикували роботу

---

[99] Ustawa obowięzująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem i zezwalajaca na pobór opłaty gminnej od psów w obrębie miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1872. – S. 169.

[100] Pies wścekły // Gazeta Narodowa. – 1867. – № 128. – 4 czerwca. – S. 3.

[101] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1880. – № 242. – 20 pażdziernika. – S. 9.

[102] Konkurs // Gazeta lwowska. – 1884. – № 53. – 4 marca. – S. 11.

гицля. Було відзначене часте зловживання посадовими обов'язками. Тож з ним розірвали контракт і до визначення на конкурсних засадах нового гицля виконувати обов'язки призначено на п. Зігля з Дрогобича[103]. У 1884 році на посаду гицля прийняли п. Ехнера, який перед тим вже декілька років тому працював гицлем[104], а 31 січня 1885 року на засіданні міської ради Львова було ухвалено рішення про укладення контракту з Зіглем ще на три роки.[105]

Аналіз стенограм Галицького сейму дає можливість побачити політичну складову у публічному управлінні утримання собак у Львові. Зокрема, на засіданні Галицького сейму у 1872 році з промовою виступив депутат Скварчинський, який зачитав петицію магістрату м. Львова про дозвіл на оподаткування собак. У доповіді він вказав, що метою встановлення оподаткування собак є не лише наповнення бюджету міста, це призведе до їх зменшення у Львові, а утримувати собак будуть лише особи, яким буде конче необхідна їхня допомога[106]. Закон від 1872 року проіснував п'ять років і втратив своє значення відповідно до п. 8 Закону Галичини «Про оплату за собак, які знаходяться на території міста Львова», підписаний цісарем 29 листопада 1877 року. (Додаток № 20) Закон від 14 січня 1890 року відмінив дію закону від 29 листопада 1877 року, встановивши плату за собаку – 5 золотих незалежно від статі тварини[107]. (Додаток № 21)

28 серпня 1877 року депутат Верещинський у Галицькому сеймі вказував, що закон від 19 грудня 1872 року визначає податок у 2 золотих за собаку з метою зменшення їх у Львові, але це не сприяє їхньому зменшенню. Тож з метою вирішення питання щодо зменшення популяції собак у Львові

[103] Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1880. – № 30. – 31 grudnia. – S. 4.

[104] Na posadę rakarza // Kurjer Lwowski – 1884. – № 101. – 10 kwietnia. – S. 3.

[105] Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1885. – № 7. – 2 lutego. – S. 4.

[106] Alegaty do sprawozdań stenograficznych trzeciej sesyi trzeciego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1872 – Lwów, 1872, – S.353.

[107] Ustawa z dnia 14. Stycznia 1890, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o poborze gminnej oplaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1890. – S. 10-11.

президент Львова 14 грудня 1876 року провів засідання за участі дев'яти ветеринарних лікарів, серед яких був і головний ветеринар Львова. Було досягнуто консенсусу і ухвалено рішення – підвищити плату за самців до 5 золотих, а за самок – 1 золотий. Підготовлено відповідний проект закону, за який Верещинський запропонував проголосувати. Для обгрунтування цієї ідеї він використав статистику: дохід міста Львова від сплати податків за собак становив у 1873 р. 7660 золотих, 1874 р. – 5600, 1875 р. – 5400, 1876 р. – 5200, а поголів'я собак зменшилось[108]. Основною новелою цього Закону була диференціація суми сплати від статі тварини: за попереднім законом від 1872 року сплачували 2 золотих незалежно від статі. Собаки, які утримувались на власній території і перебували постійно на прив'язі, звільняли від сплати, але про їх існування потрібно було також повідомляти магістрату[109]. Слід відмітити, що влада Львова була зацікавлених у збільшенні доходів від сплати податків за собак та у зменшенні їхньої популяції. Так, на засіданні Львівської ради від 14 листопада 1881 року було ухвалено рішення про підвищення оподаткування собак з 4 до 8 золотих[110]. Галицький сейм цей законопроект відхилив. (Додаток № 22) Але магістрат не припиняв намагання щодо збільшення оплати за собак. На засіданні Галицького сейму 26 листопада 1889 року була заслухана петиція (звернення) магістрату Львова щодо зміни податку на собак. По цьому питанню доповідав доктор Гошад – член Президії крайової управи. Він аргументував зміни до Закону від 29 листопада 1877 року про оподаткування собак тим, що відповідно до цього закону оподаткування собак становило велику різницю через стать: за самця – 5 золотих та за самку – 1 золотий. Він

---

108 Posiedzenie z dnia 28. sierpnia 1877. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw sejmu krajowego 26. posiedzenia, 1. sesyi, IV.periodu Sejmu galicyjskiego 1877. – S. 425.

109 Ustawa z dnia 29. listopada 1877, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o poborze gminnej oplaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1877. – S. 127.

110 Korespondencje „Gaz. Nar."// Gazeta Narodowa. – 1881. – № 232. – 15 paździermika. – S. 3.

відзначав, що на початку це дало результати у сфері подолання сказу, але мало й негативні сторони: різне оподаткування статі негативно сприймалось львів'янами. Львівський магістрат просив внести зміни до законодавства, щоб від самиць та самців брали оплату 5 золотих. Було запропоновано проект закону[111]. Такої ж думки дотримувався професор ветеринарії Станіслав Круліковський, який вказував, що запровадження у Львові в 1886 році меншого податку на самиць собак у порівнянні з самцями не дало належного результату. Цей податок навіть не призвів до зменшення собак у Львові. [112] Більше того, у 1884 році Галицьке товариство охорони тварин вказувало, що однією з причин поширення сказу у Львові є недосконалість рішення влади, яка встановила різний податок за статтю. Була внесена пропозиція, щоб податок на собак у Львові становив 2 золотих за самицю і 3 – за самця. Прихильники змін підкреслювали, що навіть у багатому Відні податок від собаки становить 4 золотих, у Станиславові – 2 золотих[113]. Ветеринарний лікар Йозеф Шпільман на VIII Міжнародному ветеринарному конгресі у Пешті вказував, що запровадження поголовної оплати податку не дало очікуваних результатів, так є багато зловживань. Багато кімнатних та мисливських собак власники записували до категорії собак на прив'язі. Лише збільшення штрафу та примусове надягання на собаку намордника виявились ефективними та привели до зменшення поширення сказу серед собак і людей. Зменшення покусів спричинила також кастрація собак, так як кастровані тварини стають менш агресивними. Дієвий вплив мало запровадження у Львові жетонів, які повинні були при сплаті податку отримувати власники з зазначенням власника собаки. Його необхідно було

[111] Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1889 od 10. Października do 26. Listopada 1889. - Lwów, 1889. – S. 1120.

[112] Podatek od psów w Wiedniu // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 2. – S. 57.

[113] Psy we Lwowie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1884. – № 4. – S. 82–84.

прикріпити до нашийника, а при пропажі собаки можна було легко знайти господаря[114].

Практично аналогічні вимоги щодо застосування жетонів при ідентифікації собак висловило Галицьке ветеринарне товариство. На загальних зборах, які відбулись 27 лютого 1908 року, розглядалось питання боротьби із сказом у Львові. За результатами обговорення ухвалено рішення звернутись до влади, щоб за прикладом Німеччини на жетоні, який повинен знаходитись на нашийнику собаки, повідомляти інформацію про місцевість, власника собаки, кличку[115].

Слід відмітити, що магістрат Львова дослухався до пропозицій вчених та громадських організацій та у 1908 році ухвалив рішення про оподаткування собак незалежно від статі у розмірі 10 крон. У цьому рішенні передбачено, що після сплати податку власникам собак видаються жетони з білої бляхи у формі серця, які слід прикріпити до нашийника собаки. За собак, які утримувались на прив'язі, податок не сплачувався, але про них потрібно було повідомити магістрат, і їм безоплатно видавали жетони, але іншої форми. За собак, які утримувались у Львові менше року, слід було сплачувати податок у розмірі 5 крон. Фінансисти підрахували, що ухвалення магістратом такого рішення, принесе до бюджету Львова в 1909 році 22000 крон доходу[116]. Влада Львова дала гицлям вказівку посилити у місті вилов собак, власники яких не сплатили податку. Віддавати собак власникам лише після проведення аукціону[117]. У 1909 році Львівський магістрат ухвалює рішення про оподаткування собак: 10 крон незалежно від статі. Оплатити потрібно було найпізніше 15 лютого[118]. Аналогічну суму оподаткування собак визначено на засіданні Львівської міської ради від 6 листопада 1913 р.

[114] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 313-318.

[115] Posiedzenie naukowe Galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 4. – S. 147.

[116] Podatek od psów. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S.445.

[117] Kronika Lwowska // Nowości illustrowane. – 1905. – № 36. – S. 14.

[118] Opłata od psów. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 11. – 16 stycznia. – S. 3.

За собак, які утримувались на прив'язі, не потрібно було сплачувати податку, але для них необхідно було придбати жетон вартістю 60 геллерів[119]. У 1919 році величина податку не змінилась, але всі власники собак повинні були придбати жетон вартістю 50 геллерів; за дублікат вартість підносилась вдвічі – 1 крона[120].

З метою стабілізації епізоотії сказу у Львові Львівський староста в 1907 році ухвалив рішення заборонити селянам відвідувати ярмарки разом із собаками, так як траплялись випадки, що вони залишали їх у місті. Поліція була зобов'язана взяти на облік собак не лише у місті, але й в навколишніх селах. Вказувалось, що особливу увагу слід звернути на такі села, як Замарстинів, Клепарів та Знесіння[121],[122], бо з цих сіл багато людей цілий день працюють у місті, й не маючи можливості прогодувати собак, випускають їх на цілий день до Львова[123]. З метою зменшення чисельності бродячих собак львівські гицлі виїжджали на роботу у навколишні села. Зокрема, у 1907 році гміна Брюховичі замовила і оплатила послуги гицля.[124].

У міжвоєнний період на засіданні Львівського магістрату від 9 жовтня 1935 року було ухвалено рішення – встановити у Львові на 1936/37 рр. такі податки за кімнатних собак: за першого – 20 злотих, за другого – 40 злотих, третього – 60 злотих; у гмінах, які межували зі Львовом – по 10 злотих за собаку[125].

Статистика свідчить, що оподаткування собак у Львові призвело до їх зменшення з 6595 голів у 1886 року до 3728 голів у 1911 році. При цьому слід

---

[119] W sprawie opłaty gminnej od psów na r. 1914. // Gazeta lwowska. – 1914. – № 14. – 20 stycznia. – S. 2.

[120] Opłaty gminne od psów. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 39. – 16 lutego. – S. 4.

[121] Lwów w cyfrach dyrektora weterynarji. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 153–154.

[122] Z lwowskiej miejskiej komisyi zdrowotnej. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 11. – S. 397.

[123] Wścieklizna u psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S. 444-445.

[124] Tępienie psów w Brzuchowicach. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 169. – 26 lipca. – S. 3.

[125] Posiedzenie Magistratu // Kurjer Lwowski – 1935. – № 280. – 10 październikа . – S.3.

врахувати, що населення Львова у цей період збільшилось наполовину. Детальніше у таблиці № 1

Таблиця № 1

Чисельність собак в місті Львові з 1886 по 1911 рік. [126, 127, 128, 129, 130, 131, 132,133, 134, 135, 136, 137]

Рік	Кількість собак, за яких сплачено податок		Кількість собак, за яких не сплачено податок		Всього
	Самці	Самиці	Самці	Самиці	
1886	866	1352	867	3510	6595
1887	914	1598	1029	245	3786
1888	907	1489	871	450	3717
1889	770	1474	947	405	3596
1890	934	1550	1003	248	3735
1892	961	1104	1037	228	3330
1894					3159

[126] Królikowski Stanisław. W sprawie środków zapobiegawczych przeciw wściekliznie // Przegląd Weterynarski . – 1892. – № 5. – S. 117-120.

[127] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1888 // Przegląd Weterynarski . – 1889. – № 5. – S. 133.

[128] Z rocznego sprawozclania weterynaza m. Lwowa za r. 1890 // Przegląd Weterynarski. – 1891. – № 5. – S. 123-124.

[129] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1887 // Przegląd Weterynarski . – 1888. – № 10. – S. 133.

[130] Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.

[131] Lwów w cyfrach dyrektora weterynarji. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 153–154.

[132] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1886 // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 204-205.

[133] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1887 // Przegląd Weterynarski . – 1888. – № 10. – S. 133.

[134] Ze sprawozdania we terynarskiego ·we Lwowie za 1892 r. // Przegląd Weterynarski. – 1893. – № 4. – S. 113-114.

[135] Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie w roku 1905 i 1906 // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 6. – S. 215-216.

[136] Wyciag ze sprawozdania weterynarza m. Lwowa za r. 1894 p. // Przegląd Weterynarski . – 1895. – № 6. – S. 203.

[137] Wścieklizna u psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S. 444-445.

1895	1586	1337	2923
1900			2885
1904			3362
1905			3937
1907			3357
1911	2210	1518	3728
1934			11073
1935			10580

Крім зменшення поголів’я собак, що позитивно вплинуло на епізоотичний стан по сказу у Львові, до бюджету міста надійшло від сплати податку на собак в 1900 році 13000 крон,[138] у 1904 році – 20000 крон[139]. У 1936 році дохідна частина бюджету Львова повинна була збагатитись на 105000 злотих від податку на собак[140].

У зменшенні чисельності собак велику роль відіграли й гицлі, які в місті виловили у 1888 році 1298 бродячих собак, а у 1905 році – 3258,[141] у 1908 році – 1898 собак і 56 котів, в 1909 році – 1293 собаки та 66 котів[142].

З літературних джерел відомо, що належну увагу Львівська влада приділяла зведенню приміщення для гицлів, використовуючи для ухвалення рішення такі демократичні інструменти, як громадські слухання. У пресі публікували оголошення про проведення громадських слухань 19 червня 1897 року на 10 годину, на які були запрошені всі зацікавлені особи. На цьому комунікативному заході пропонувалось спільно вирішити організацію

[138] Gminny podatek od psów. // Kurjer Lwowski – 1905. – № 296. – 26 października. – S.3.

[139] Gminny podatek od psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 11. – S. 406-407.

[140] Rada miejska nie uchwaliła podatku komunalnego // Kurjer Lwowski – 1935. – № 317. – 16 listopada. – S.8.

[141] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1888 // Przegląd Weterynarski . – 1889. – № 5. – S. 133.

[142] Nowa lwowska rakarnia. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 10. – S. 153–154.

у Львові скотомогильника на території власності п. Едмунта Навроцького, що знаходиться на вул. Клепарівській, 19.[143].

З метою належної організації роботи гицлів Львівський магістрат у 1903 році на будівництво приміщення виділив 15 тис крон.[144] У цьому ж році розпочалось будівництво на землях Пиліховського, де вже був скотомогильник. Після завершення будівництва нового приміщення гицлі повинні були покинути попереднє, яке знаходилось на початку парку Вішньовського, по вул. Клепарівській[145].

На незадовільну організацію роботи львівських гицлів на засіданні Галицького ветеринарного товариства (1908 р.) звертають увагу керівник Львівського міського ветеринарного відділу Александр Готтліб. Він вказував на те, що у владних коридорах вже давно задумались над зведенням нового приміщення для забезпечення ефективної роботи гицлів, так як сучасне приміщення не відповідає жодним ветеринарним вимогам і це лише компрометує Львів як столицю Галичини: приміщення для гицлів знаходиться близько до центральної частини міста і не має практично жодного оснащення. Всі приміщення та стайні є малими і можуть завалитися від старості. Немає навіть приміщення для перетримки собак, в яких підозрюють сказ, а утримування їх разом з іншими тваринами, в яких підозрюють інші інфекційні захворювання, є неприпустимим.[146] З вимогою дотримуватись елементарних санітарних норм до львівської влади звернулось товариство охорони тварин. У зверненні повідомлялось, що гицель не проводить дезинфекції у клітках, де розміщувались хворі на сказ собаки, а в подальшому там утримують здорових і ця обставина сприяє ще більшому поширенню сказу[147].

---

143 Obwieszczenie. // Gazeta lwowska. – 1897. – № 126. – 4 czerwca. – S. 10.

144 Nowy budynek dla rakarni // Słowo Polskie – 1903. – № 413. – 5 września. – S. 4.

145 Co Lwów w tym roku buduje ? // Gazeta Narodowa. – 1903. – № 74. – 1 kwietnia. – S. 2.

146 Posiedzenie naukowe Galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 4. – S. 147.

147 Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Gazeta lwowska. – 1897. – № 225. – 3 pażdziernika. – S. 3.

Крім заходів, які вживали органи влади для зменшення собак, на їх чисельність вплинули й кулінарні смаки Сходу. У тогочасній пресі відзначалось, що деякі жителі Львова прийняли китайську кулінарію і вживають у їжу м'ясо собак. З цієї причини у Львові попропадають вгодовані собаки[148].

Одомашнення тварин має й негативні сторони для людини. Однією з них є передача від тварин захворювань (антропозоонозів), які є спільними для людей та тварин. Одним із найнебезпечніших інфекційних захворювань, яке найчастіше протікає у гострій формі, є сказ. Історичні та статистичні дані свідчать, що у Львові органами публічної влади у різні роки досліджуваного періоду фіксувалась різна кількість випадків захворювання собак та людей на сказ. Так, у 1870 та 1871 роках не зафіксовано жодного випадку сказу серед людей, у 1874 р. – 1 випадок, в 1875 р. – 2, в 1876 р. – 4[149], в 1882 р. – 2.[150] «Ветеринарний огляд» (1892 р.) публікував статистику сказу з 1886 по 1890 рік. (таблиця № 2).

Таблиця № 2

Сказ у людей і собак в місті Львові 1886 – 1903 р. [151], [152], [153],[154], [155]

Рік	Собаки, хворі на сказ, зафіксовані у місті	Кількість смертей у людей через сказ	Кількість покусаних людей

[148] Psie mięso, // Przegląd Weterynarski . – 1890. – № 3. – S. 74.

[149] Posiedzenie z dnia 28. sierpnia 1877. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw sejmu krajowego 26. posiedzenia, 1. sesyi, IV.periodu Sejmu galicyjskiego 1877. – S. 425.

[150] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 313-318.

[151] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 10. – S. 362-366.

[152] Królikowski Stanisław. W sprawie środków zapobiegawczych przeciw wściekliznie // Przegląd Weterynarski . – 1892. – № 5. – S. 117-120.

[153] Wyciag ze sprawozdania weterynarza m. Lwowa za r. 1894 p. // Przegląd Weterynarski . – 1895. – № 6. – S. 203.

[154] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1886 // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 204-205.

[155] Ze sprawozdania we terynarskiego ·we Lwowie za 1892 r. // Przegląd Weterynarski. – 1893. – № 4. – S. 113-114.

1886	9	0	1
1887	26	0	0
1888	40	2	12
1889	53	1	11
1890	45	2	10
1891	15	-	-
1892	19	1	8
1893	20	-	15
1894	23	-	6
1895	30	-	22
1896	35	1	18
1897	65	-	20
1898	16	-	6
1899	36	-	14
1900	41	1	8
1901	33	-	26
1902	16	-	6
1903	18	1	5

У 1892 році з 8 покусаних осіб захворіла на сказ 1 особа[156]. Слід відмітити що, той же «Ветеринарний огляд» у 1888 році вказував, що у 1887 році було покусано скаженими собаками трьох осіб та виявлено 65 скажених собак. Це суперечить даним цього ж видання, оприлюдненими у 1892 році.[157] Аналогічні неточності спостерігаються у звіті ветеринарного лікаря Львова за 1895 рік, де вказано, що виявлено 34 скажені собаки, а не 20, як зазначено вище[158]. У 1904 році у Львові зафіксовано 8 випадків сказу собак[159]. 22

[156] Podatek od psów w Wiedniu // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 2. – S. 57.

[157] Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1887 // Przegląd Weterynarski . – 1888. – № 10. – S. 133.

[158] Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.

[159] Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie w roku 1905 i 1906 // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 6. – S. 215-216.

листопада 1888 року у Львові в лікарні помер на сказ 15-річний Владислав Грудзінський. Його на вулиці Городецькій покусав чорний безпритульний собака[160]. У 1905 році у Львові зафіксовано сказ у 10 самців та 2 самок. У цьому ж році собаки покусали 9 людей, але жодна з них не померла. Всі покусані люди та тварини проходили дослідження у ветеринарній академії.[161] На засіданні комісії з охорони здоров'я при Львівському магістраті міський ветеринарний лікар Готтліб висловив своє занепокоєння щодо епізоотичного стану на сказ собак у Львові. Він вказав, що ріст сказу у Львові є найбільшим серед усіх міст Галичини, підтверджуючи даними: у 1907 році було зафіксовано 43[162] випадки сказу, а собаки покусали 22 людей.[163] У 1911 році у Львові зафіксовано 32 випадки сказу у собак. У 26 випадках це були місцеві собаки, 5 – невідомого походження і один собака з Клепарова. Найбільше – 27 випадків, зафіксовано у самців. Гицлем виловлено 2797 собак. У цьому ж році покусано 11 людей, всіх їх відправлено на лікування до Краківської спеціалізованої клініки доктора Буйвіда[164]. Лише за два місяці 1907 року у Львові було виловлено 363 собаки[165]. За один день 11 липня 1899 року гицель на вул. Личаківській виловив 56 собак різних порід. «Часопис Польський» надзвичайно шкодував «бідних собак»[166].

При Львівській ветеринарній академії діяла лабораторія з діагностики тварин на сказ. У цій лабораторії проводили діагностику тварин з Галичини і з Буковини. Детальніше про діяльність лабораторії за період (1897-1904 рр.) викладено у таблиці № 3.

---

[160] Smierc wskutek wodowsłtórętu // Gazeta Narodowa. – 1888. – № 271. – 24 listopada. – S. 2.

[161] Wścieklizna u psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S. 444-445.

[162] Z lwowskiej miejskiej komisyi zdrowotnej. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 11. – S. 397.

[163] Wścieklizna u psów we Lwowie. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 236. – 15 października. – S. 8.

[164] Lwów w eyfrach dyrektora weterynarji. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 153–154.

[165] Walka z wścieklizną. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 112. – 17 maja. – S. 3.

[166] Z dnia. // Dzeinnik polski. – 1899. – № 201. – 12 lipca. – S.2.

Таблиця № 3.

Список проведених експертиз у ветеринарній лабораторії Львівської ветеринарної академії за період з 1897 по 1904 р. [167].

Рік	Проведено експертиз	Підтверджено сказ	Не підтверджено сказ
1897	Всього 42, в т. ч. – 40 собак,	31	3
1898	Всього 121, в т.ч. – 108 собак	99	6
1899	Всього 155, в т.ч. – 149 собак	132	9
1900	Всього 203, в т.ч. – 185 собак	169	4
1901	Всього 248, в т.ч. – 231 собак	202	11
1902	Всього 199, в т.ч. – 183 собак	167	8
1903	Всього 221, в т.ч. – 210 собак	195	4
1904	Всього 207, в т.ч. – 185 собак	188	1

Великий внесок у лікуванні людей, покусаних собаками у Львові, зробило «Львівське рятувальне товариство». Так, доктор Я. Фелс опублікував у

[167] Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 10. – S. 362-366.

часописі «Лікарський голос» інформацію про діяльність цієї організації від початку (8 травня 1893 року) і по 1905 рік. Детальніше у таблиці № 4.

Таблиця № 4.

Діяльність Львівського рятувального товариства за період 1893-1905 рр.

Рік	Кількість людей, яким надано допомогу
1893 рік: з 8 травня по 31 грудня	8
1894	30
1895	36
1896	42
1897	43
1898	66
1899	100
1900	104
1901	85
1902	94
1903	99
1904	67
1905	119
Всього	893

На думку доктора Я. Фелса, збільшення звернень у їхню організацію не свідчить про те, що у місті стало гірше з епізоотичною ситуацією на сказ, а пов’язане з тим, що їхня організація стає популярнішою. Він вказував, що найбільше покусів людей собаками відбувається у літні місяці, коли собаки більше часу перебувають не в домі, а надворі, і багато жителів Львова прогулюється з ними. Так, за статистикою у січні було покусано 28 людей, лютому – 45, березні – 52, квітні – 80, травні – 84, червні –106, липні –128, серпні – 124, вересні – 88, жовтні – 67, листопаді – 65, грудні – 26. Всього 893 людей отримало допомогу через укуси. Крім укусів собак надано допомогу

від укусів іншими тваринами, а саме: 21– конем, 3 – білками, 2 – мишами, 4 – щурами; по одному – свинею, мавпою, папугою, видрою, щупаком, змією[168].

Про гуманне ставлення львів'ян до собак свідчить той факт, що у Львівській періодичній пресі, зокрема «Газеті Львівській», публікувалось багато оголошення про собак, які заблукали у місті. Публікації містились у рубриці «Загублені речі». В оголошеннях пропонували забрати з поліції велику собаку англійської породи, знайдену на вул. Личаківській[169]. У господарчого залізничного вокзалу Кароля Людвіка можна було забрати заблукавшу лягаву мисливську собаку,[170] а породистого молодого пса африканської породи можна забрати у пана Т. К. по вул. Яновського, 58.[171] Львівська поліція розмістила оголошення, в якому зверталась до власника собаки з жетоном № 133 за 1881 рік про те, що собака знаходиться у поліцейському відділку.[172]

Також, як свідчать матеріали періодичних львівських видань, велике зацікавлення у львів'ян викликали факти укусів людей собаками. Біля палацу архієпископа на Верхніх Валах 3 червня 1867 року пес покусав декількох людей, а потім його вбив робітник, який там працював.[173] 14 червня 1871 року на вул. Личаківській з'явився скажений собака, який покусав декількох дітей. Його було вбито[174]. 1 червня 1884 року на вул. Городецькій чотиримісячний собака покусав багатьох дітей, які його били. Зробивши секцію собаки, два лікарі ствердно відповіли, що собака не хворів на сказ[175]. Великого розголосу у Львові набув випадок, коли гицель в центрі міста привселюдно задушив гарного великого собаку. Це викликало негативний

[168] Ukąszenia przez psy we Lwowie. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 5. – S. 198-199.

[169] Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 83. – 12 kwietnia. – S.4.

[170] Zlozono w policyi // Gazeta lwowska. – 1882. – № 4. – 5 stycznia. – S.3.

[171] Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 108. – S.3.

[172] Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 86. – 15 kwietnia. – S.4.

[173] Pies wścekły // Gazeta Narodowa. – 1867. – № 128. – 4 czerwca. – S. 3.

[174] Kronika. // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 192. – 15 czerwca . – S. 3.

[175] Psy we Lwowie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1884. – № 4. – S. 82–84.

резонанс[176]. 11 січня 1885 року пес на вулиці Зацерковній у Львові покусав двох людей.[177]. Було описано випадок, коли 22 липня 1891 року скажений собака покусав свого господаря Міхала Третака, який проживав по вул. Джерельній, 4. Потерпілий звернувся за допомогою до лікаря Татарчука, який «випалив рани».[178] Описувалось, що у цьому ж році на вулиці Личаківській з'явились дві собаки, в яких підозрювали сказ. Гицель організував облаву і йому допомогли мешканці вулиці: одного собаку забили камінням, а інший втік[179]. Також повідомлялось, що функції гицля взяв на себе солдат, який 8 серпня 1904 року на вул. Сикстинській зарубав скаженого собаку[180]. Випадок покусання людини стався 24 січня 1898 року по вулиці Млинарській. Пекаря за руку вкусив собака, який на другий день здох. Розтин собаки провів ветеринар Кульчицький, поставивши діагноз сказ. Покусаного відправлено до лікарні Буйвіда до Кракова за кошти власника собаки – торгівця деревиною Кнопфа. Цікавим є той факт, що власник собаки тримав його на поводку, коли той кусав людину, ще й до того домовлявся з іншою особою про продаж собаки[181]. Скажений пес по вул. Пекарській покусав п'ятнадцятилітнього студента та солдата, після чого був вбитий шаблею поліцейського[182]. 13 червня у Львові по вул. Інвалідів було покусано Теклю Трискен. Пес завдав 7 ран. Їй надали допомогу, і вона повідомила, що власником собаки є якийсь угорець[183]. По вул. Курковій злий пес 29 листопада 1901р. накинувся на поручника К. та робітника Томаша Кіліана, порвав йому плащ і вкусив в обличчя[184]. У домі 11 по вул. Яновського злий пес накинувся на солдата Яна Харабовіча та вкусив його за великий

[176] Prześladowie psów we Lwowie. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 199. – 19 lipca. – S. 5.

[177] Podejrzany o wśoiekliznę piesek // Kurjer Lwowski – 1885. – № 12-13. – 13 stycznia. – S. 3.

[178] Rozporzadzenie magistratu // Gazeta Narodowa. – 1891. – № 175. – 23 lipca. – S. 2.

[179] Dwa psy podejrzane o wodostręt // Gazeta lwowska. – 1891. – № 2. – 4 stycznia. – S. 3.

[180] Wściekły pies. // Gazeta lwowska. – 1904. – № 181. – 9 sierpnia. – S. 4.

[181] Wypadek pokąsania. przez psa wściekłego. // Gazeta lwowska. – 1898. – № 21. – 28 stycznia. – S.3.

[182] Pies wściekły // Gazeta lwowska. – 1900. – № 120. – 26 maja. – S.3.

[183] Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1900. – № 135. – 14 czerwca. – S.3.

[184] Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1901. – № 276. – 30 listopada. – S.3.

палець[185]. На залізничній станції Клепарів скажений собака кинувся на іншого собаку. Поліцейський швидко відреагував, застреливши скажену собаку[186]. На вул. вулиці Торосавча скажений собака покусав трьох дітей[187]. Великого розголосу набув випадок, який стався 16 травня 1907 року на площі Бернардинській, де поліцейський застрелив тигрового бульдога, який кусав інших собак, а можливо й людей. Патрозтин, проведений у ветеринарній академії, виявив сказ. Міський ветеринарний лікар Готліб розпорядився, щоб жителі Львова повідомляли його, чи на прилеглих вулицях немає покусаних собак чи людей[188]. 3 вересня 1907 року на вулиці Кохановського великий собака напав на кухаря Степана Литвина і вкусив його за праву руку[189]. На вулиці Городецькій 8 квітня 1908 року великий собака кинувся на столяра Йозефа Дашка та на його 4-літню доньку та сильно їх покусав. Собаку вбито[190]. Описувалось, що на вулиці Личаківській проживав капелан, який мав скаженого собаку, але не захотів, щоб його умертвили. Він його утримував в окремій кімнаті. Але собаці вдалось вискочити з неї і покусати чотирьох дітей. Двох дітей відправлено до лікаря, а двоє втекли і їхні імена невідомі. Теж було проведено опитування батьків, діти яких ходять до школи Святого Антонія, щоб вони звернули увагу на те, чи їхні діти не покусані[191].

Міський ветеринарний лікар Львова вказував, що з молодих років спостерігає, як у Львові бродячі собаки бігають містом, кусаючи один одного, і що не лише погано впливає на епізоотичний стан, але негативно

[185] Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1902. – № 30. – 14 lutego. – S.4.

[186] Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 62. – 16 marca. – S. 4.

[187] Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 85. – 14 kwietnia. – S. 3.

[188] Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 112. – 17 maja. – S. 3.

[189] Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1907. – № 202. – 4 września. – S.3.

[190] Poclejrzany pies. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 82. – 9 kwietnia. – S.3.

[191] Amator psów wściekłych. // Gazeta Narodowa. – 1868. – № 83. – 9 kwietnia. – S. 3.

впливає на психологічно-моральний аспект та негативно сприймається містянами[192].

Слід відмітити, що професія гицля у Львові не користувалась авторитетом. У періодичних виданнях, які виходили у Львові, висміювали викладача гімназії, який подався на конкурс на посаду гицля: «До чого тепер дійшли викладачі у Львові»[193]. У статті «Дикі звичаї» відзначалось, що у Львові гицлі зовсім втратили мораль. Наводився приклад, як у центрі Львова стався нещасний випадок з конем, який зламав ногу. Замість того, щоб гицель забрав його на віз і умертвив у себе на господарстві, він добив коня прямо на вулиці в центрі міста[194]. В іншій статті «Хто з ким воює» описувався випадок, коли двоє собак покусали двох помічників гицлів Кароля Баранєвіча та Вільгельма Чайку, які дратували виловлених тварин. Їх забрали до лікарні[195]. Слід відмітити, що після аморального випадку Вільгельм Чайка не змінив свою поведінку. У 1906 році керівник гицлів Львова Сігел поскаржився на нього у поліцію через те, що він за хабарі віддавав виловлених собак їх власникам, а в інших брав гроші, щоб взагалі їх не виловлювати з вулиць[196]. Вигнаний із служби гицель виявився дуже винахідливим: він ходив по домах і продавав власникам собак червоні стрічки, які наче слід було пов'язати на тварину, і тоді її не будуть відловлювати гицлі. Поліція його спіймала на обмані, і він признався, що продав 6 стрічок по 2 крони кожна[197].

Слід відмітити, що під виглядом гицлів шахрайством займались й сторонні особи. Так, у Львові було викрито хлопця, який у довірливих львів'ян виманював гроші за те, що він нібито має знайомих гицлів, які

---

[192] Nowicki Józef Kilka słów w sprawie utrzymywania psów w mieście Lwowie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1895. – № 11-12. – S. 162–164.

[193] Do konkursu na rakarza. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 76. – 16 marca. – S.4.

[194] Krzewicielem zdziczynia obyczajow // Słowo Polskie – 1887. – № 226. – 28 września. – S.2.

[195] Kto czem wojuje . // Dzeinnik polski. – 1901. – № 337. – 27 sierpnia. – S.2.

[196] Kłopoty rakarza. miejskiego // Gazeta Narodowa. – 1906. – № 30. – 8 lutego. – S. 2.

[197] Pomysłowy parobek rakarski // Dzeinnik polski. – 1903. – № 48. – 29 stycznia. – S.3.

відпустять їхніх собак[198]. Про низьку мораль гицлів свідчить й той факт, що у Львові п'яний гицель Гринько Ільчишин, рухаючись швидко на візку по вулиці Джерельній, переїхав робітника Василя Магеруса. Гицель хотів втекти, але його затримали перехожі[199]. Зафіксовано також факт крадіжки гицлем Вавринчуком свиней, які утримувались у Львові по вул. Свєтокшижській, 46. За даними кримінальної статистики зафіксовано, що Вавринчук попався на крадіжці сьомий раз.[200]. Більше того, не лише гицлі вчиняли крадіжки. Відомо й про крадіжку у гицля на вулиці Пiліховській: у нього вкрали коня та жеребця.[201] Львів'яни скаржились, що гицлі не виловлюють справжніх бродячих собак, які в істотній мірі впливають на сказ, а виловлюють породистих собак, щоб потім з власника стягнути гроші[202]. Відомий випадок, коли 8 червня 1896 року гицель кинувся на дівчину, яка вела собаку на поводку. Він її повалив з ніг та намагався відібрати собаку. Перехожі, які це бачили зчинили великий лемент і відібрали у гицля цуценя.[203] Відмічалось, як 5 червня 1912 року помічник гицля накинувся на вул. Святого Станіслав на Самуеля Брехеса, який тримав на руках собаку у наморднику і мала жетон, що свідчило про сплачений податок. На допомогу Самуелю кинулись свідки. Вони намагались затримати гицля, але він втік. Самуелю Брехесу стало погано і до нього викликали лікаря.[204] Подібний випадок стався в 1899 році на вул. Личаківській, де гицель петлею для вилову собак зловив за ногу пані А. Вона після цього три дні лікувалась вдома. Дописувач газети закликав поліцію розслідувати цей випадок[205]. Практично аналогічний випадок стався у Львові, але петля зачепила не жінку, а

---

198 Oszust. // Słowo Polskie – 1908. – № 112. – 6 marca. – S. 3.

199 Przejechanie. // Słowo Polskie – 1906. – № 480. – 23 października. – S. 11.

200 Dwa wieprze // Słowo Polskie – 1907. – № 207. – 5 maja. – S. 3.

201 Kradzieże. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 127. – 6 czerwca. – S. 4.

202 Nakaz zamykania // Gazeta Narodowa. – 1896. – № 190. – 10 lipca. – S. 3.

203 Rakarz i dzieci. // Gazeta Narodowa. – 1896. – № 159. – 9 czerwca. – S. 2.

204 Pobicie przez pomocnika rakarskiego. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 128. – 6 czerwca. – S. 4.

205 Dzlkosć rakarzy // Dzeinnik polski. – 1899. – № 253. – 12 września. – S.3.

військового капітана. Він через біль неадекватно відреагував на помилки гицля, витягнув з піхви шаблю і хотів зарубати гицля, але це йому не дали зробити інші офіцери, які були в його товаристві, і заспокоїли військового[206]. У промовистій статті «Вибрики гицлів» вказувалось, що ті на вулицях Львова для покращення статистики забирають собак у дітей, які вигулюють їх по тротуару без дорослих. Галицьке товариство охорони тварин подало звернення до влади з метою впливу на гицлів[207]. У незаконному вбивстві собаки поліція звинуватила помічника гицля Фердинанда Шмідта. Обставини справи свідчили, що він це зробив для того, щоб зробити прикрість господарю собаки, який працював у цирку, і не захотів йому безоплатно дати вхідний білет[208]. Львівські часописи визначали, що гицлі порушують вимоги чинних правових норм,[209] здійснюючи облави вдень, коли на вулиці є багато молоді.[210]. У статті з промовистою назвою «Про варварські вибрики гицлів» повідомлялось, що в центрі Львова серед білого дня були організовані облави на собак, а гицлі так бігали за собаками, що позбивали з ніг дітей[211]. Місцева влада реагувала на незаконні дії гицлів. Зокрема, за незаконно задушену собаку п. Товарніцького до тюремного ув'язнення притягнуто двох гицлів[212]. Негуманна поведінка гицлів викликала негативну реакцію львів'ян. Так, 1 серпня 1898 року солдати під керівництвом артилерійського офіцера Максимовича організовано напали на вулиці Батора на гицля та його помічників, поламали віз та випустили всіх собак. Інцидент стався через те, що гицлі несправедливо забрали собаку артилерійського офіцера Максимовича[213]. Про відверте глузування з гицлів йшлось у замітці «Високі

---

[206] Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Słowo Polskie – 1899. – № 211. – 6 września. – S.3.

[207] Harce rakarzy // Słowo Polskie – 1899. – № 211. – 5 września. – S.4.

[208] Mściwy rakarz. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 127. – 14 sierpnia. – S. 4.

[209] Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1884. – № 44. – 22 lutego. – S. 3.

[210] W sprawie łapania psów. // Dzeinnik polski. – 1901. – № 528. – 18 grudnia. – S.2.

[211] O barbarzyńskich wybrykach rakarzy // Słowo Polskie – 1899. – № 224. – 21 września. – S.4.

[212] Obaj pomocnicy rakarza miejskiego // Kurjer Lwowski – 1884. – № 208. – 28 lipca. – S. 2.

[213] Wojskowe czasy // Słowo Polskie – 1898. – № 182. – 3 sierpnia. – S.4.

управителі», в якій відзначалось, що гицлі звинувати мешканця Львова Міхала Ригля, який не захотів віддавати свою собаку, у перешкоджанні гицлям виконувати функції з управління містом[214].

Місцеві органи влади зважали на думку громади Львова і Львівський магістрат у 1924 році закупив обладнання за 5 тис. злотих, яке дозволяло безболісно проводити евтаназію собак[215].

Однією з умов ефективного розведення мисливських собак є належне ветеринарне забезпечення. Одним з доказів, який свідчить про велике значення мисливського собаківництва у Львові, стали оголошення, опубліковані у фаховому мисливському часописі «Ловець» − друкованому органі Галицького мисливського товариства.

Так, у 1885 році опубліковані оголошення про реалізацію ліків для собак за рецептом К. Гостонького. Купити препарат можна було у секретаря товариства. (Додаток № 24) У 1893 році рекламували ліки фірми «Kwizdy» для лікування собак. Зокрема, таблетки від собачих захворювань, вода для протирання очей, мазь для лікування корости, желатинові капсули для лікування гельмінтозів, мило для виведення вошей, сухарі для годівлі собак. (Додаток № 25) В оголошенні, поданому Каролем Гостонським у 1897 році, містилось підтвердження ефективності його лікування, засвідчене на засіданні Галицького мисливського товариства у 1883 році. (Додаток № 26) Крім місцевих виробників ліків у львівській пресі публікували рекламу виробників ветеринарних препаратів з Австрії. (Додаток № 27) У 1936 році з’явилась реклама лікарського крему для лікування у собак шкірних захворювань. Крем «Міка» був розроблений Академією етеринарної медицини у Львові. (Додаток № 28) Успішно лікували собак й у Львівській ветеринарній академії. Свідченням цього стали численні подяки від господарів собак, які друкувала мисливська преса. (Додаток № 29) Попит на ветеринарні препарати сприяв організації у Львові лікарської ветеринарної

[214] Wysoki urząd. // Słowo Polskie – 1908. – № 112. – 6 marca. – S. 3.

[215] Z posisdzenia Rady miejskiei. // Gazeta lwowska. – 1924. – № 246. – 25 października. – S. 4.

спілки «Серум». (Додаток № 30) Також у Львові за сприяння професорів Львівського академії ветеринарної медицини щомісяця виходив часопис «Ветеринарний огляд» (Додаток № 31)

3. Клуб з догляду та дресерування мисливських собак

На початку XX століття у Галичині набирає актуальності розведення високопородних собак та їх фахове дресирування з метою їх використання на полюванні на мисливські види тварин. Перший раз пропозицію про утворення клубу з догляду та дресирування мисливських собак вніс пан Кесселрінг. При підготовці проекту статуту ним було запропоновано врахувати досвід Німеччини, де розведення мисливських собак знаходилось на досить високому рівні. Тому за основу було взято подібний німецький статут. На засіданні Галицького мисливського товариства від 4 березня 1905 року було організовано «Клуб по догляду та дресируванню мисливських собак». Проект статуту був затверджений намісником Галичини 23 травня 1905 року.[216]

Відповідно до затвердженого статуту товариство було зареєстровано під назвою «Галицький клуб для догляду та дресирування собак». Офіс клубу знаходився у Львові.

Товариство ставило перед собою наступні завдання: - за допомогою імпорту зразкових екземплярів мисливських собак, а також догляду за власними собаками створювати чисті породи мисливських собак таких порід, як: лягавих коротко і довгошерстних, гончаків, нірних та фокстер'єрів;

- вживати всілякі заходи для розповсюдження відмінно вихованих і всебічно видресируваних собак.

Для запровадження достовірного реєстру мисливських собак передбачалось вживати заходи, щоб всі собаки, які закуплені за допомогою клубу або придбані в будь-який інший спосіб, будуть тавруватись

[216] Sołowij W. Klub dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.

порядковим номером, який буде витатуйований за допомогою спеціального обладнання.

Для більшого розповсюдження породистих мисливських собак також відповідно до статуту передбачалось, що придбані або виховані клубом собаки будуть розповсюджуватись наступним чином:

- безплатне передавання членам клубу відповідно до черги;
- проведення лотерей розіграшу собак між членами клубу;
- дарування;
- продаж;

З метою ведення реєстру мисливських собак стаття 6 статуту передбачала ведення реєстру розданих собак, а також відповідної родовідної книги мисливських собак.

Стаття 7 статуту визначала, що членом клубу могла бути кожна повнолітня особа за умови, що вона не притягалась до кримінальної відповідальності, а також виконувала вимоги, передбачені для отримання мисливського квитка, або могла виконувати обов'язки мисливської охорони.

Стаття 8 поділяла членів клубу на різні статуси, а саме: звичайні члени, члени-засновники та почесні члени, які мали великі заслуги у галузі кінології. Статус члена-засновника міг отримати кожен громадянин, який одноразово вніс до каси товариства 100 крон і зобов'язався платити щорічний внесок, передбачений для звичайних членів. Рішення про прийняття в члени клубу ухвалювало його керівництво (стаття 9).

Стаття 10 визначала права членів, відповідно до якої всі члени клубу мали право бути учасниками і голосувати на зборах, а також бути обраними та вибирати керівництво клубу.

Відповідно до статті 11 річна сума членських внесків до можливої її зміни становила 5 крон. Також передбачалось, що для професійних мисливців ця суму може бути зменшена, а почесні члени взагалі не будуть сплачувати членські внески.

Члени клубу, в яких було вилучено посвідчення мисливця, які вчинили дію, яка не відповідає етиці мисливства, які не виконували вимог статуту і правил поведінки в клубі або які шкодили інтересам клубу, могли бути виключені з клубу. Рішення про виключення з клубу приймалось керівництвом клубу після перевірки фактів (Стаття 12).

Член клубу, якого виключили, не мав жодних прав до майна клубу. Автоматично позбавлялись членства у клубі особи, які на протязі трьох місяців після нагадування касира клубу не заплатили річних членських внесків. Рішення про виключення із клубу можна було оскаржити у Львівському суді (стаття 13).

Керівництво клубу складалось з п'яти членів, а саме: керівника, заступника, касира та двох членів (стаття 14). До функцій керівництва клубу належали рішення про прийняття або виключення членів клубу, складання бюджет клубу. Керівник клубу підписував усі рахунки клубу (стаття 15).

Стаття 16, яка стосувалась функцій членів клубу, визначала, що щорічно (по можливості у першому півріччі) скликались збори членів клубу, на яких керівництво подавало фінансовий звіт за попередній час, вибиралось при потребі керівництво клубу, ухвалювались зміни до статуту. У випадку, якщо член клубу не міг бути присутнім на зборах, він мав право віддати свій голос при голосуванні іншому члену клубу. Рішення про закриття роботи клубу приймалось простою більшістю із присутніх членів зборів. Для скликання позачергових зборів клубу було потрібно, щоб 30 членів подали відповідне прохання керівнику клубу.

Друкованим органом клубу був журнал «Ловець» (стаття 17). У випадку розпуску клубу рішення про подальше використання майна клубу приймало керівництво клубу (стаття 18).[217]

Більш детально взаємовідносини клубу визначались правилами Галицького клубу по догляду та дресируванню мисливських собак, які

[217] Statut galicyjkiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.

виходили із статутних вимог. Серед іншого були деталізовані взаємовідносини між членами клубу та клубом при отриманні мисливських собак, а саме: при безоплатному отриманні собаки членом клубу. У цьому випадку претендент на отримання собаки повинен був дати письмову згоду про гарантію повернення собаки, яка була власністю клубу, а також підписати зобов'язання про виховання, догляд та дресирування собаки і використання собаки на полюванні.

Собака знаходилась в руках орендаря, поки він виконував правила догляду за собакою. В угоду також включались вимоги про те, що орендар собаки зобов'язувався на вимогу клубу послати собаку на виставку собак, але у цих випадках орендар собаки мав право на компенсацію коштів, витрачених на виставку. Використання самця для запліднення дозволялось, але лише для покриття самиць, які були власністю клубу. Орендар собаки-самця отримував від першого виводку запліднення у власність одне щеня. А власник суки отримував у власність двох щенят. Орендар суки повинен був доглядати за щенятами та собакою на протязі 8 тижнів після народження щенят, а пізніше поступити відповідно до вказівок клубу.

У випадку, якщо собака загинула, орендар собаки був зобов'язаний частину шкіри із татуюванням передати уповноваженому делегату клубу. При оренді особливо цінних собак, які були імпортовані, керівництво клубу повинно було прийняти рішення щодо ветеринарного нагляду за ними. У випадку, коли собаки не годились для полювання, орендарю собаки дозволялось її вбити.

Щорічно із приплодів проводилася лотерея, на якій між членами клубу розігрувалась певна кількість щенят. Одна третя частина щенят розігрувалась між членами-засновниками клубу. Ці щенята переходили у постійну власність членів клубу, які їх виграли. У цьому випадку на них покладався обов'язок парування цих собак лише з такою самою породою і лише з тими собаками, які були записані в родовідній книзі товариства. Із кожного

виводку собак, які були виграні, клубу дозволяється відібрати для своїх потреб одне щеня.

Іншим способом розповсюдження мисливських собак було дарування собак. Рішення про дарування собак приймалось винятково керівництвом клубу.

Також мисливські собаки розповсюджувались шляхом продажу. Умови продажу були наступні: орендарі собак, які їх орендували три роки використовували самців для парування, а суки давали приплід, могли бути продані їх орендарям. Але власник собаки мав обов'язок дотримуватись наступних зобов'язань, а саме:

а) самці повинні були використовуватись для запліднення лише за посередництвом клубу, і за це власнику собаки самця віддавалось одне щеня;

б) дозволялось використовувати самців лише для запліднення сук, які були записані в родовідні книги.

Продаж собак дозволявся виключно членам клубу. При купівлі собак їх власники брали на себе зобов'язання не залишати членство у клубі на протязі наступних трьох років.

Правила догляду за собаками заключались в тому, що собаки другого року життя не могли використовуватись для розмноження, а сука не могла вигодовувати більш п'яти щенят.

У книзі родоводів, яку вело товариство регламентувались записи всіх собак клубу, які використовувались клубом для розведення мисливських собак, знаходились на території Галичини, і їх власник довів їх родове походження відповідними документами; собак, які знаходились у Галичині і не мали відповідних документів, але були старші двох років і мали відповідні показники, якими характеризується певна порода собак, і мисливські здібності на польових випробуваннях.[218]

[218] Regulamin Galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich //Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 144-145.

Для пропаганди розведення мисливських собак та для виконання своєї статутної діяльності широко застосовувалось проведення виставок. Відомо, що міжнародна виставка собак проводилась в період з 27 по 29 травня у Відні у виставковому палаці садового товариства. Організатором виставки був Австро-Угорський «Foxterrier-Club” у Відні.[219] Треба відмітити, що з підвищенням культури полювання та матеріальним станом нації збільшувався інтерес до мисливського собаківництва. Так, Німеччина, яка в мисливстві заслужено займала першенство у Європі, на відповідному рівні провадила і мисливське собаківництво. У 1927 році було продано 20 мільйонів кілограм дичини на 25 мільйонів марок. У тому ж році було витрачено 12 мільйонів марок на догляд за собаками, тобто, витрачено майже половину суми від реалізації м'яса диких тварин. Всього за рік в мисливському обороті було задіяно у Німеччині 130 мільйонів марок, де десяту частину становили в обороті кошти від мисливського собаківництва.[220]

4. Організація виставок мисливських собак

Людина у процесі життєдіяльності рухається еволюційним шляхом, підвищуючи ефективність своєї праці у різних галузях. В період мезоліту людині вдалося приручити диких тварин, з'являються перші собаки, близькі до вовка[221]. Сьогодні полювання з мисливським собакою приносить мисливцю не лише більше трофеїв, але й незрівнянне задоволення від спостереження за хорошою роботою собаки, відчуття присутності надійного помічника, надає азарт і емоційну насиченість полюванню. Більше того, за якістю собак було видно соціальний статус людини, що з ними полювала, так як їх утримання вимагало великих коштів.[222]

---

219 Międzynarodowa wystawa psów myśliwskich//Łowiec. – 1899. - № 8. – S. 96.

220 Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.

221 Аксаков С. Т. Охота пуще неволи. – К.: Дніпро, 1991. – 589 с.

222 .Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej//Łowiec.– 1910. – № 18. – S. 216.

Галичина у досліджуваний період була однією з найвідсталіших частин Європи, і мисливське собаківництво не мало широкого застосування. Гуцули практично взагалі не використовували собак на полюванні. На рівнинних територіях дозволити тримати собаку міг лише поміщик, гайовий чи писар[223].

З метою демонстрації мисливських навиків собаки та підвищення власного соціального статусу мисливці організовували у Львові чисельні виставки собак мисливських порід. Історичні джерела свідчать, що до часу організації в Галичині виставок мисливських собак, їхні власники збирались на мисливські випробування собак. Так, у 1885 році у готелі «Жорж» зібрався спеціальний організаційний комітет під керівництвом графа Альфреда Потоцького, графа Альберта Цетнера, майора – графа Хорінського. Організатори запрошували власників мисливських собак у весняний період збиратись щотижня в суботу о 13.30 на площі Святого Юри, після чого буде організований транспорт для поїздки за місто[224]. Вперше у Львові виставка собак, живих птахів, голубів, добутої дичини була запланована на 1873 рік, однак вона не відбулась[225]. Вперше у Львові була організована 5 червня 1894 р. велика загальногосподарська Галицька виставка. Всього на виставці було відкрито 130 павільйонів, а мисливський павільйон займав площу 300 $м^2$ [226].

Граф Владислав Замойський виступив з ініціативою – організувати в рамках цієї виставки у період з 21 по 23 вересня 1894 року також й виставку собак[227]. Було створено виконавчий комітет під керівництвом Владислава Федоровича.[228] Метою цієї виставки була пропаганда мисливського собаківництва та мотивування власників собак до організації кінологічного товариства для розведення породистих собак[229]. Учасники виставки повинні

---

[223] Українське народознавство / За заг. ред. С. П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – С. 329.

[224] Gonitwy myśliwskie // Gazeta lwowska. – 1885. – № 263. – 22 stycznia. – S.3.

[225] Jeneralna dyrekcya wystawy// Gazeta lwowska. – 1873. – № 206. – S.3.

[226] Łowiectwo na powszechnej wystawie krajowej / Łowiec. — 1894. — №~6. — S.~81—83.

[227] Wystawa psów // Łowiec. – 1894. – № 6. – 16 s.

[228] Wystawa. // Gazeta lwowska. – 1894. – № 203. – S.5.

[229] Nowe deklaracye// Gazeta lwowska. – 1894. – № 8. – 12 stycznia. – S.4.

були сплатити організаційний внесок. Але для незаможних власників собак за рішенням організаторів участь була безплатною. Планувалось поділити собак на три групи: мисливських, службових, декоративних. Для заохочення до участі у виставці планувалось преміювання учасників. Спонсорувати премії зголосились Галицьке господарське товариство та Галицьке лісове товариство[230].

Плани організаторів виставки не були результативними. За тиждень до запланованої дати відкриття виставки «Газета Львівська» опублікувала оголошення щодо відміни виставки через малу кількість поданих заявок[231].

Великий поштовх в організації кінологічних тренувань мисливських порід собак дала організація у Львові Клубу з догляду та дресирування мисливських собак. Рішення про організацію Клубу було прийняте Галицьким мисливським товариством на зборах, 4 березня 1905 року, а вже 23 травня 1905 року був схвалений статут товариства[232, 233]. Головною метою товариства були контроль за чистокровним розведенням мисливських порід собак, допомога власникам собак в імпорті та експорті, організація виставок[234]. Крім статуту товариства були затверджені правила поведінки його членів, що визначали правила придбання собак, обміну, дарування, дресирування, ведення книги родоводів[235]. Відповідно до рішення зборів товариства від 3 липня 1906 року сума членських внесків в залежності від соціального статусу складала 5-10 крон[236].

Вперше Клуб догляду та дресирування мисливських собак організував виставку 4-5 липня 1908 року. Тогочасна преса відзначала, що вперше до

[230] Wystawa. // Gazeta lwowska. – 1894. – № 8. – S.4.

[231] Wystawa. // Gazeta lwowska. – 1894. – № 212. – S.5.

[232] Sołowij W. Klub dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.

[233] Krogulski S. Pół wieku//Łowiec. – 1929. – № 9. – S. 133-135.

[234] Statut galicyjkiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.

[235] Regulamin Galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich //Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 144-145.

[236] Galicyjski klub hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec – 1907. – №1. – S. 9.

виставки залучені професійні кінологи з усієї Галичини[237]. У липневому номері мисливський фаховий часопис «Ловець» на першій сторінці повідомляв, що для участі у виставці надійшло більше сотні заяв від власників кращих собак Галичини. Відзначалось, що участь у виставці має намір взяти граф Сечені виставляючи сімох норних собак.[238]

Виставка була організована у виставковому павільйоні парку Кілінського (сучасний Стрийський парк) у Львові під протекторатом князя Андрія Любомирського. Для участі у виставці претендент, який виставляв собак, повинен був заповнити розлогий формуляр. Участь у виставці собак була платною і плата коливалась від 8 до 50 крон в залежності від виду випробувань, на яку передбачалось виставляти собаку. Також передбачались грошові винагороди власникам собак, а саме: за перше місце – 30 крон, друге – 20 крон, третє – 10 крон. Випробування проводили окремо для кожної породи собак. Для участі собаки у виставці передбачався ветеринарний огляд, який проводив львівський ветеринарний лікар. Собаки, які були допущені до участі у виставці, були забезпечені безоплатним спеціальним харчуванням, яке було представлене фірмою Fattinger & Co з Відня.

Встановлювались обмеження щодо участі собак у виставці: не допускали щенистих, або щойно після пологів сук, собак, які не піддавались виконанню наказів судді. Для відзначення собак були встановлені такі титули: «Чемпіон», «Переможець», а також похвальні грамоти. Рішення судді не можна було оскаржити у жодному із судів, але можна було внести протест до Клубу протягом 8 днів після закінчення виставки, обґрунтовавши протест та доплативши 20 крон, які залишаться в Клубі, якщо керівництво визнає протест необґрунтованим.

Для зручності учасників змагань секретаріат безкоштовно підготував плакати такого змісту: «Не годувати», «Не випускати», «Ціна продажі ….

[237] I.Wystawa psów wszystkich ras//Łowiec. – 1908. - № 11. – S. 121.

[238] Wystawa , psow myśliwskich i zbytkownych//Łowiec. – 1908. - № 13. – S. 145.

крон». Всі інші оголошення на виставці можна було подавати лише за дозволом організаторів виставки. На дозволі повинна була стояти печатка Клубу.

Суддями на виставці були Франц Краус-Штенгберг, Круше з Чернівців, Товарніцькій з Борислава, Каммерер з Відня. Керівниками виставки виступили Товарніцький та Альберт Мнішек – віце-президент Клубу[239].

Нагороди на виставці отримали собаки різних порід: з домашніх видів бернардинці довгошерсті та короткошерсті, ньюфаундленди, були шотландські вівчарки (коллі), бульдоги, німецькі боксери, італійські гончаки, спанієлі; з мисливських видів – короткошерсті німецькі гончаки, німецькі довгошерсті гончаки, пойнтери, сеттери, англійські сеттери, ірландські сеттери, спаніелі, норні короткошерсті, норні карликові, норні довгошерсті, фокстер'єри, гончаки довгошерсті та короткошерсті[240].

По закінченні виставки у тодішній фаховій галицькій пресі були опубліковані схвальні відгуки про неї. Так, «Ловець» писав, що перша виставка породистих собак, яка відбулась завдяки старанню «Галицького клубу з догляду та дресирування собак» у співпраці з буковинською «Спілкою розведення породистих собак», мала позитивний вплив на розведення мисливських собак. Особливий інтерес з'явився до гончаків, яких на цій виставці було представлено 87. Особливо репрезентативними були англійські гончі. І тут добре постаралась псарня зі світовою славою «My Darling». Завдяки виставці Галичина збагатилась привезеними на виставку породистими собаками, яких було придбано галицькими мисливцями. Велику подяку за організацію виставки висловили князю Андрію Любомирському, який здійснював патронат, та князю Вітольду Чарторийському, який своїми грошовими пожертвами сприяв проведенню виставки на високому рівні. Великі суми коштів та матеріальних пожертв у

[239] Program wystawy psów myśliwskich i zbytkownych urządzanej przez galic. Klub hodowli i tresury psów myśliwskich we Lwowie w dniach 4. i 5. lipca 1908 roku //Łowiec. – 1908. - № 11. – S. 127.

[240] Łowiec. – 1908. - 15. – S. 169-172.

фонд виставки були направлені графами Стадницьким, Бєльським, Скшинським, Монтером, доктором Ямпольським, Дзіковським, Пашковським, Крусхеом, професором Хальбаном, керівником буковинської спілки доглядачів собак – паном Круше[241].

Лихоліття Першої Світової війни призупинили проведення у Львові виставок мисливських собак. Перша післявоєнна виставка була організована в рамках загальнопольської спортивної виставки 3-16 червня 1927 року. На відкриття виставки о 12 годині прийшли керівники міста Львова, Львівського воєводства, Міністр внутрішніх справ Складовський[242]. В організації виставки активну участь взяли Малопольське мисливське товариство, Львівська спілка любителів собак, Львівська ветеринарна академія, Польська спілка з розведення породистих собак[243]. Друга повоєнна виставка собак була організована у Львові 24-26 червня 1932 року[244]. Всього на виставці було представлено 102 собаки, в тому числі – 43 мисливські. Організатори виставки за прикладом Варшави прагнули організовувати щорічно у Львові виставки мисливських собак. Залізниця навіть давала пільги для власників собак, які повинні були приїхати до Львова, але цього було недостатню, щоб велика кількість учасників з інших міст брала участь. Головними організаторами виставки виступило Малопольське рільниче товариство, Академія ветеринарії у Львові, Львівська державна комендатура поліції. Окрему подяку організатори висловили львів'янину Вітольду Зембіцькому, який прислужився до розвитку галицької кінології «Каталогом польської кінологічної книги», що був широко презентований на виставці[245].

---

241 Mniszek A. I. Powszechna wystawa psów rasowych we Lwowie//Łowiec. – 1908. - № 14. – S. 157-158.

242 Otwarcie I. Wystawy Sportowej we Lwowie. // Łowiec. – 1927. – № 7. – S.132.

243 O wystawie psów we Lwowie // Łowiec. – 1927. – № 9. – S.163.

244 Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 13-14. – S.178.

245 Wystawa psów we Lwowie w dniach 24, *25,* 26 czerwca 1932 r. Sprawozdanie sedziowskie // Łowiec – 1932. – № 13-14. – S. 178- 182.

На 3-5 червня 1933 року була запланована загальнопольська виставка собак в рамках XIII Східного ярмарку, що проходив у Львові. Претенденти на участь повинні були подати заявку до 27 травня 1933 року[246].

З 5 по 30 вересня 1936 р. була організована мисливська виставка, присвячена 60-річчю заснування Малопольського мисливського товариства. На цій виставці відбувся також показ мисливських собак[247]. У цьому ж році у програмі Східних ярмарків у Львові була запланована виставка собак. Організатором заходу виступила Львівська філія «Польського союзу породистих собак» у Варшаві. Слід відмітити, що відповідно до статуту однією з головних цілей товариства була підтримка мисливського собаківництва[248]. Учасники виставки – члени спілки повинні були за собаку сплатити 1,5 злотого, інші – 3 злоті[249]. 20 вересня 1936 року Малопольське мисливське товариство організувало виставку «День собаки» у Львові, в рамках виставки «Наші ліси і охорона породи». Учасників змагань могли пройти лише з собакою у наморднику та ветеринарним свідоцтвом. Вхідний квиток коштував 50 грош. Учасники змагань поділялись на групи: мисливські собаки та службові для охорони кордону[250]. Слід відмітити, що в 1936 році у Львові було зареєстровано 10580 собак, їхні власники сплатили 160 тис. злотих податку[251]. Організатором змагань виступило Малопольське мисливське товариство). У 1937 році (12-13 вересня) у Львові була організована загальнокрайова виставка собак в рамках «Східних ярмарків». У

---

[246] Przypomnienie // Łowiec Polski – 1933. – № 15 . – S.183.

[247] Mniszek A. Wystawa łowiecka (od 5 do 30 września b.r.)/ Albert Mniszek//Łowiec. – 1936. – № 9. – S. 149.

[248] Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego //Łowiec. – 1938. – № 21-22. – S. LXX – LXXIV.

[249] Dzień psa // Wschód. – 1936. – № 18. – S.6.

[250] „Dzień psa '' we Lwowie // Mój pies. – 1936. – № 9. – S. 2.

[251] Kronika // Mój pies. – 1936. – № 2. – S.17.

цій виставці зголосились взяти участь 149 учасників, а реально взяли участь 142[252].

У 1938 році Львівська філія Польської кінологічної спілки (11-12 вересня) організувала загальнокрайову виставку собак в рамках «Східних ярмарків». Організатори «Східних ярмарків» представили для диспозиції 108 боксів для утримання собак. Оцінку здоров'я собак проводив асистент Львівської академії ветеринарної медицини Здіслав Шмідт. Всіх собак було поділено на чотири групи: мисливські, тер'єри, строжові собаки, кімнатні. На виставці виступила 91 доросла собака та 10 щенят. В тому числі були представлені: 1 сетер ірландський, 2 – англійські, 4 німецькі гончі, 6 спанієлів, 10 собак нірних порід, 4 шотландські фокстер'єри. Суддею у категорії мисливських собак була інженер Ярена Водзінські[253].

Львівські власники мисливських порід собак мали можливість вдосконалювати мисливські якості собак, здаючи їх на навчання до професійних дресирувальників. Оголошення з пропозиціями про надання послуг з дресирування собак часто публікували у мисливській періодиці. Зокрема, Флоріан Войцеховський надавав такі послуги.

А Львівський відділ «Польської спілки породистих собак» пропонував місцевим власникам мисливських собак польові випробування під наглядом фахових суддів – доктора Т. Мархлевського та доктора Я. Робля. Вартість участі у змаганнях становила 5-10 злотих, а переможці отримували від 30 до 100 злотих.

[252] Sprawozdanie z Wystawy Psow Rasowych na Targach Wschodnich we Lwowie w dniach 12 i 13 września 1937 r. // Mój pies. – 1937. – № 10. – S.15.

[253] Sprawozdanie z Ogolnokrajowej Wystawy Psow Rasowych na Targach Wschodnich we Lwowie w dniach 11 i 12 września 1938 roku. // Mój pies. – 1938. – № 11. – S.12.

5. Організація мисливської кінології в Європі середини XIX – початку XX ст.

З розвитком мисливства розвивається й мисливська кінологія, метою якої є питання пропаганди, обміну досвідом, реалізації мисливських собак. Для цього мисливці та кінологи організовують виставки мисливських собак. Так, 30 червня 1878 року у Парижі відбулась міжнародна виставка собак[254], а 26 січня 1885 р. в Москві відбулась виставка собак, у якій взяло участь 300 собак[255]. У 1914 році в Києві відбулась третя виставка собак, на якій було представлено 100 собак[256].

Відомо, що 24-27 березня 1881 року було заплановано виставку собак у Відні. Для переможців було приготовлено 2 золоті медалі, 20 – великих срібних, 30 – малих срібних і 70 – бронзових[257]. Австрійське кінологічне товариство 25-28 березня 1883 року організувало виставку собак. Учасників змагань було поділено на дві групи: собак з Австрійської монархії та Німеччини[258]. 23-25 березня наступного 1884 року Австрійська кінологічна спілка знову організовувала у Відні виставку собак. Головою організаційного комітету обрано головного цісарського ловчого, графа Хуго Абеншперг-Траун.[259] Аналогічна виставка пройшла у Відні з 3 по 5 квітня 1886 року[260]. У пресі відзначалось, що виставка пройшла на високому рівні[261].

«Газета Львівська» інформувала, що на 1896 рік в Австро-Угорській імперії заплановано чотири міжнародні виставки собак: з 17 по 19 травня – у Празі, з 23 по 26 травня – у Граці, з 27 по 29 червня – у Будапешті, 4 по 7

---

[254] Na wystawie polvszechnej // Gazeta lwowska. – 1878. – № 143. – S.4.

[255] Wystawa koni i psów // Gazeta lwowska. – 1885. – № 25. – S.4.

[256] Kalędarz myśliwski na rok 1914. – Warszawa: Łowiec Polski, 1914. – S.111.

[257] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1881. – № 54. – S.3.

[258] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1883. – № 35. – S.3.

[259] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1884. – № 53. – S.5.

[260] Coroczna wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1886. – № 49. – S.5.

[261] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1886. – № 61. – S.4.

вересня – в Інсбруці[262]. На 16-18 травня 1890 року була запланована виставка собак у Відні[263], 9-10 листопада 1912 року. Австрійський клуб розведення собак теж організовував у Відні виставку собак[264]. Відомо, що велика міжнародна виставка собак відбулась у Празі 26-28 травня 1901 року,[265] а 6-8 вересня 1903 року – в Уничові (Чехія)[266].

У 1905 році у Німеччині відбулось 37 виставок собак та 13 випробувань, у яких взяло участь 2489 собак нірних порід, 1364 собак короткошерстних порід, 1005 фокстер'єрів, 407 лягавих довгошерстих, 302 сетери, 125 пойнтерів та ще 200 собак інших порід[267]. У 1912 році організовано 16 мисливських виставок та 116 виставок мисливських собак[268].

Велика кількість виставок собак відбувалась у Варшаві, яка знаходилась у складі Королівства Польського. До організації виставок собак значно долучилось товариство правильного полювання, створене у Варшаві в 1889 році[269]. Так, у липні 1902 року товариство організувало першу виставку породистих собак,[270] на якій було представлено 133 собаки, при чому 89 собак отримали нагороди[271]. Друга Варшавська виставка собак була організована 4-7 червня 1903 року. Участь у виставці взяло 143 собаки, з яких – 110 дорослих та 33 щенят.[272] Найчисельнішою серед порід була група сетерів: англійські сетери (14), шотландські (4), ірландські (5). Представлені були також пойнтери (14), німецькі гладкошерсті (20), пуделі (1), спанієлі (3),

---

[262] Wystawy psów w Austryi// Gazeta lwowska. – 1896. – № 109. – 12 maja. – S.5.

[263] Wystawa psów w Wiedniu. // Gazeta lwowska. – 1890. – № 99. – S.5.

[264] Wystawa psów. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 242. – S.4.

[265] Wielka międzynarodowa wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1901. – № 104. – S.4.

[266] Międzynarodowa wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1903. – № 160. – S.3.

[267] Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1906. – № 5. – S. 77.

[268] Statystyka myśliwska //Łowiec Polski. – 1913. – № 24. – S. 377.

[269] Pięćdziesięciolecie polskiego towarzystwa łowieckiego//Łowiec Polski. – 1939. – № 10. – S. 299-303.

[270] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 124. – S.4.

[271] Отчет о деятельности варшавского отдела Императорского общества размножения охотничьих ипромысловых животных правильной охоты за 1902 год. – Варшава: Вл.Лазарский, 1903. – С.71.

[272] Wystawa psów w Warszawie.//Łowiec – 1903. – № 14. – S.163.

норні (4), фокстер'єри (22), гончаки (2). Власники собак на цій виставці продали собак на суму 2200 рублів, а товариство зі свого боку заробило 500 рублів чистого прибутку[273]. У 1903 році була запланована виставка собак (18-20 червня)[274], а у 1904 році виставка мисливських собак відбулась 26-29 травня у Варшаві. Головною її метою було сприяння мисливцям в купівлі-продажі собак[275]. У 1912 році у Варшаві було організовано X виставку собак, у якій взяло участь 23 породи собак: 30 пойнтерів, 24 англійських сетери, 13 ірландських сетерів, 3 шотландські сетери, 7 німецьких гончих, 1 фокстер'єр, 2 спанієлі. Всього було представлено 155 дорослих собак. Організатори відзначали, що її відвідало 7 тис. осіб, а це свідчить про великий успіх виставки[276]. У наступному 1913 році (5 червня) відбулась XI Варшавська виставка собак, організована Варшавським товариством правильного полювання. Загальна кількість собак, яка взяла участь, була дещо меншою ніж на попередній виставці і склала 128 тварин. 6-9 жовтня 1928 року відбулась виставка собак у Станіславові. Виставку відвідало декілька тисяч осіб, а дохід від виставки склав 2000 злотих. Завдяки спонсорам – В. Чапу, С. Камоцькому, Р. Куровєцькому, вдалось преміювати власників собак[277]. Існували й спеціалізовані організації, які надавали послуги з дресируванню собак. (Додаток № 56)

Тогочасні фахові мисливські видання з метою пропаганди мисливської кінології оприлюднювали статистику мисливських собак. Зокрема, в 1928 р. в Німеччині було обліковано 3598830 собак. Лише у Берліні їх налічувалось 187096. З розрахунку на 1000 мешканців в Німеччині припадало 57 собак, в Прусії – 59, Баварії – 70[278]. У порівнянні з 1915 роком чисельність собак

---

[273] II Warszawska wystawa psów // Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 124.

[274] Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1903. – № 96. – S.3.

[275] Wystawa// Gazeta lwowska. – 1904. – № 82. – S. 4.

[276] Kalędarz myśliwski ilustrowany na rok 1913. – Warszawa: Drukarnia polska, 1913. – S.4.

[277] Pokaz psów w Stanisławowie//Łowiec Polski. – 1928. – № 46. – S. 808.

[278] Z prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1929. – № 47 . – S. 831.

зменшилась на 15%, при чому спостерігалось найбільше зменшення чисельності собак у Берліні[279].

У 1903 році кількість собак у Франції становила 333465, за них було сплачено податки. З цієї кількості 832,6 тис. були мисливських порід. Кожна мисливська собака підлягала оподаткуванню у 10 франків, тоді як службова – лише у 3 франки[280]. Дещо менше собак обліковано в наступному році – 2940954 собак, з них 800 тис. використовували на полюванні. Дохід від сплати податку за собак становив 8,8 млн. франків, тобто, 3 франки від однієї собаки. У порівнянні з Німеччиною французи були більше закохані у собаки, так 70 собак припадало на 1 тис. населення[281]. У 1912 році чисельність собак збільшилась і досягла 3746436. Лише у Парижі їх обліковували 76551. Любов французів до собак виявлялась в тому, що вони у 1912 році імпортували 5693 собаки, в тому числі з Англії – 1822, Німеччини – 1273, Бельгії – 1851[282]. На початку 20-их років XX ст. державний бюджет Франції поповнився на 7,3 млн. франків податків за утримання мисливських собак, тоді як за видачу посвідчень мисливця – 13,8 млн. франків[283]. Податки за собак сплачували й у Другій Речі Посполитій. Так, у 30-их роках у Варшаві проживало 3224 мисливці, а за 9453 собаки, оплачено 170 000 злотих податку[284].

Розведення, дресирування та догляд за мисливськими собаками становили велику частку видатків у бюджеті мисливця. Так, тогочасні мисливські видання повідомляли, що в Англії за рекордно велику ціну – 1600 фунтів, що відповідало 16 тис. російських рублів, продано собаки породи

---

279 Wiadomości bieżące//Łowiec Polski – 1930. – № 37. – S. 753.

280 Huber W. R. Znaczenie łowów w Austryi pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.74.

281 Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 14. – S. 223.

282 Kalędarz myśliwski na rok 1914. – Warszawa: Łowiec Polski, 1914. – S.114.

283 Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa: Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921.

284 Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1930. – № 8. – S.163.

коллі.[285] У Німеччині наприкінці XIX ст. фокстер'єри коштували від 1600 – 9400 марок, а деяких собак продавали і по 20000 марок[286]. Але велика частка видатків у Німеччині йшла не лише на закупівлю породистих собак, але й на їх дресирування. Статистика свідчить, що в 1912 році мисливці добули дичини на 100 мільйонів марок, а за дресирування собак сплатили 17 мільйонів[287].

Німецькі видання у міжвоєнний період відзначали, що мисливство з спорту реорганізувалось у господарську галузь, яка має велике економічне значення. Так, у 1925 році загальна вага дичини, добутої в Німеччині складала 18 млн. кг, а її вартість – 28,3 млн. марок. Мисливці ж витратили на догляд за мисливськими собаками 4 млн. марок[288]. У 1928 році, добуто дичини 20 млн. кг на 25 млн. марок, а мисливці витратили на догляд за собаками 12 млн. марок[289]. Тож якщо частка витрат на догляд за собаками в 1912 році становила у Німеччині 17%, то у 1928 році вона зросла до 48%. На думку Лунса, у 1935 році німецькі мисливці витратили на утримання мисливських собак 17 млн. марок, тоді як заробітна плата єгерів становила 15 млн, а загальні видатки на мисливство становило 52 млн.[290] У галицькій пресі публікували низку оголошень про реалізацію собак. Зокрема, фірма «Флора Репора» (Flora Repora) інформувала галицьких мисливців про можливість експорту собак. (Додаток № 11)

Велику роль в організації виставок мисливських собак відіграв Перший Польський мисливський інститут, організований у Станиславові 28 квітня 1928 року[291]. Відповідно до затвердженого статуту інституту в галузі мисливського собаківництва ставились завдання повсюдної підтримки

---

[285] Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski – 1901. – № 10. – S.12.

[286] Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 17. – S. 11.

[287] Statystyka polowań w Niemczech//Łowiec Polski. – 1914. – № 1. – S. 18.

[288] Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S. 248-250.

[289] Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.

[290] Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.

[291] Polski instytut łowiecki//Łowiec Polski – 1928. – № 26. – S. 427-429.

розведення мисливських тварин та мисливських собак;[292] ведення родових книг мисливських собак; створення загальнокрайового музею мисливства; боротьба з хворобами тварин; посередництво при обміні і закупівлі собак. Інститут мисливства виступив з пропозицією провести курси з підготовки помічника стрільця та професійного стрільця-дресирувальника[293]. Навчання на помічника стрільця проводилось б протягом трьох місяців. Слухачі мали вивчати основи управління мисливськими угіддями, організації полювання, розведення та дресирування мисливських собак, обслуговування мисливської зброї[294]. У 1930 році мисливські собаки, представлені інститутом, завоювали три золоті медалі[295].

Про велике зацікавлення у Галичині мисливським собаківництвом свідчить й велика кількість фахової літератури. Першою книгою у Галичині, у якій розглядались питання мисливського собаківництва, була «Мисливство із гончаком» Яна Остроруга (1565-1622 рр.) – власника міста Комарно, біля Львова[296]. Вперше її видано у 1608 році. В подальшому вона перевидавалась у 1643, 1649, 1797, 1859, 1902 роках. Ця книга складалась із трьох розділів. Один з розділів був присвячений гончакам, зокрема від яких собаках потрібно отримувати щенят, догляд за щенятами, годівля собак, давали вказівки, яких заходів потрібно вживати при сказі, корості собаки, а також при утраті голосу, опіках, «на погані ноги». Другий розділ мав назву «Про

---

[292] Powstanie pierwszego polskiego instytutu łowieckiego//Łowiec. – 1928. – № 8. – S. 118.

[293] Чорненький Р. Мисливство як елітарний засіб відпочинку населення Станиславівського воєводства (1921–1939 рр.) / Р. Чорненький // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2010. – Вип. 20. – С. 124 – 127.

[294] ДАІФО. – Ф. 2. – Оп. 3. – Спр. 986. – 360. Арк. (Переписка з повітовими старостами про затвердження статутів, про реєстрацію польських мисливських товариств в повітах Станіславського воєводства. 6.03.1922-31.12.1930).

[295] Sprawozdanie z działalności instytutu łowiectwa za czas od dnia 1.V.1928r. do dnia 1.V.1930r.//Łowiec Polski – 1930. – № 22. – S. 448-451.

[296] Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S. 23.

собак», а третій – «Про мисливство»[297]. З метою стимулювання видання книг про мисливське собаківництво Центральна спілка мисливських товариств Польщі оголосила конкурс щодо написання підручника. Нагорода складала 300 злотих. Кількість сторінок не повинна була перевищувати 100. Один з розділів повинен був описувати методику дресирування собак[298].

6. Правове регулювання застосування собак на полюванні у Галичині та Царстві Польському у XIX–початку XX століття

Практично з початку приручення та застосування мисливської собаки для полювання запроваджуються відповідні норми, які врегульовують правові норми застосування собак під час полювання. Вже у перших Литовських статутах за Зигмунда Першого (1507— 1548) мало місце регулювання їх застосування при полюванні. За використання при браконьєрстві собак у першому Литовському статуті передбачався штраф у розмірі 12 рублів, тобто, 526 злотих, а вже у третьому статуті він був зменшений до 2 коп, тобто, 42 злотих.[299]

За феодальних часів на Мазовші на селян накладалась повинність щодо догляду за собаками. Як у Польщі, так і в Німеччині у тринадцятому віці бачимо багато згадок про право полювання. Князівські ловчі називались псярами. Існувало зобов'язування допомагати князям при проведенні полювання, а кожне польське село мало годувати свори собак, чисельність яких нераз доходила до 500 голів[300].

Церквою встановлювалились відповідні моральні правила для полювання та застосування собак на полюванні. Хоча й духовні особи та монастирі володіли мисливськими угіддями (так, Краківський єпископ Павло

---

[297] Ostroga J. Myśliwstwo z ogary. – Warszawa: Redakcja „Łowca Polskiego", 1902. – S. 5-7.

[298] Konkurs na opracowanie popularnego podręcznika łowieckiego dla straży leśnej i łowczych//Łowiec – 1929. – № 15. – s.242.

[299] Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 3-22.

[300] Czacki T. O litewskich i polskich prawach. – Kraków: Czas, 1861. – S. 277-289.

(1260-1292) був великим пошановувачем полювання), але у 1279 році церковна влада заборонила своїми синодальними статутами віддаватись монахам мисливським утіхам і, навіть, дозволяла кожному, хто зустріне монаха з соколом або мисливськими собаками, відібрати їх у нього на свою користь[301].

Незважаючи на заборону полювання церковним особам, є свідчення, що полювання для церковної ієрархії було звичним заняттям. Траплялись різні курйозні випадки курйозні випадки: так, епископ Павло з Гремкова ходив до костелу з собаками і птахами, і в їх присутності проводив Службу Божу. Адміністранти, які прислуговували йому у відправі тримали на руках тварин. Польський король Зигмунт I у 16 столітті видав наказ шляхтичам, в якому заборонялось стріляти у мисливського собаку. Крім мисливських собак у ті часи велике значення мало полювання з прирученими хижими птахами[302].

По якості соколів та собак було видно соціальний стан шляхтича, який тоді з ними полював, так як для утримання соколів та собак необхідні були великі кошти[303].

Полювання з собаками і зброєю навколо Москви в шістнадцятому столітті дозволялось лише шляхті [304].

У Галичині правове регулювання відстрілу бродячих собак регулювалось пунктом 17 патенту від 28 лютого 1786 року, який дозволяв відстріл бродячих собак у мисливських угіддях[305].

Для боротьби із браконьєрством підданим Галичини не дозволялось утримувати собак мисливських порід без дозволу їхнього пана. За

---

[301] Krawczynski W.Lowiectwo: Przewodnik dla leśników zawodowych I amatorów myśliwych. – Kraków: Druk W.L.Anczyca i spółki, 1924. – S. 7-16.

[302] Kurowski W. Mysliwstwo w Polsce i Litwie. – Poznan, 1865. – S. 1-9.

[303] Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej//Łowiec.– 1910. – № 18. – S. 216.

[304] Maciejowski W.M. Historya prawodawstw słowiańskich. 2-e wyd. T. IV. – Warszawa: Drukarnia K. Kowalewskiego, 1862. – S. 507-511.

[305] Paszkudzki M. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 12. – S. 189-191.

недотримання цих вимог передбачався відстріл мисливських собак, які були у власності підданих[306].

В наступному мисливському законі від 1897 року відповідно до статті 43 скасовувався безоглядний відстріл собак, але лише за умови, що вони знаходяться далі ніж 300 метрів від найближчого будинку[307].

Не дозволялось залишати без нагляду мисливських собак і в інших країнах Австро–Угорської імперії. Так, відповідно до статті 40 мисливського закону Чехії від 1866 року визначалось, що «власник собак був зобов'язаний, щоб собаки на чужих мисливських територіях не ганялися за дичиною. За порушення цієї вимоги передбачено покарання в 1-4 крони». Уповноважений до полювання мав право відстрілу собак, які бігали за дичиною, але при умові, що собаки перебувають на відстані 380 метрів від найближчого дому.

Мисливський закон для Моравії з 1896 року визначав, що власник полювання і його мисливська охорона мали право добувати собак, які перебували поза житловими приміщеннями, незважаючи на відстань до житлового будинку[308].

В наступному мисливському законі від 3 грудня 1927 року Республіки Польщі стаття 36 вводила наступні вимоги щодо мисливських собак: було дано конкретизацію мисливських собак по породі. До мисливських собак відносились лягаві, гончаки, хорти, нірні, фокстер'єри, пошукові, полохачі (спанієлі), а також інші види собак, які використовуються для полювання на ведмедів та диких кабанів. Всі інші види собак закон відносив до немисливських порід. Був заборонений безоглядний відстріл мисливських собак, а саме мисливського собаку, який перебував без нагляду в мисливському господарстві, уповноважений до полювання в своєму господарстві зобов'язаний був зловити, повідомити про це власника

---

[306] Słotwiński K.L. Katechizm poddanych galicyjskich o prawach i powinnościach ich względem Rządu, Dworu i samych siebie. – Kraków: zakład nar. im. Ossolińskich, 1832. – S. 132-135.

[307] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S. 27-28.

[308] Paragraf 43 utawy łowieckiej//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 269-270.

мисливського собаки, а якщо не знав його адреси-то керівництво гміни, на території якої затримано мисливського собаку. Якщо власник мисливського собаки хотів її повернути у свою власність, то визначалось, що він повинен був оплатити кошти за утримання собаки та кошти на погашення збитків завданих мисливському господарству. Якщо власник собаки та власник мисливського ревіру не дійшли до згоди про відшкодування витрат на утримання собаки та відшкодування збитків, завданих собакою мисливському господарству, то така справа вирішувалась у звичайному суді. Відповідно до мисливського закону право затримання мисливського собаки надавались не лише орендарю права полювання, але також і власнику землі, де знаходився мисливський собака. За відстріл мисливського собаки мисливець, який її добув, зобов’язаний був оплатити відшкодування власнику собаки.

Суровіше ставився закон до собак немисливських порід і котів, які бродили по мисливських угіддях. Бродячих собак і котів, які перебували у мисливських угіддях не ближче ніж 300 метрів від господарських будівель або житлових будинків, або 30 метрів від суспільної дороги, можна було відстрілювати. Ці самі права добування бродячих собак покладались також на власників земельних ділянок, які навіть не мали права полювати[309].

Не дозволялось використовувати на полюванні мисливських собак таких порід, як хорти та гончаки у мисливських господарствах, площа яких складала менш як дві тисячі гектарів. За порушення цієї вимоги на порушників накладався штраф у розмірі 200 злотих[310].

---

[309] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 44.

[310] Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – S. 67.

Відомо, що вже в тринадцятому віці у Польщі існували заборони щодо використання засобів, які б при проведенні полювання калічили мисливських собак[311].

Відповідно до законодавства Царства Польського середини дев'ятнадцятого століття взагалі не дозволялось полювання на державних полях і в лісах з гончими собаками. За невиконання цих вимог передбачався штраф за кожного собаку та 10 злотих за кожний капкан або сітку[312].

В наступному мисливському законі Царства Польського у розділі 4 «Про собак» статтею 30 собаки поділялись на звичайні та мисливські. Стаття 31 визначала, що кожен собака, як звичайний, так і мисливськимй повинен мати свого господара, який зобов'язаний за нього відповідати. Стаття 32 визначала, що звичайні собаки діляться на дворові, ланцюгові, вівчарські, кімнатні і повинні випускатись в поле чи до лісу на поводку або з прикріпленою до шиї палкою довжиною 2,5 стопи (1 стопа ≈ 30 см) товщиною 2,5 цалі (1 цаль = 2,54 см.), щоб вона заважала собаці переслідувати тварин. Звичайні собаки без поводка і без палки, які бігали по полях і лісах, могли бути безкарно відстріляні (стаття 33). Робився виняток, який дозволяв не застосовувати для собаки палку. Це стосувалось собак, які стерегли стада домашньої худоби. Стаття 34 визначала, що для таких собак потрібно використовувати довгий шнурок замість палки. Стаття 35 відзначала конкретні породи собак, які відносились до мисливських видів, а саме: гончаки, хорти, такси, а також взагалі собаки, які навчені полювати. Стаття 36 визначала оподаткування за хортів та гончаків, а також їх помісів. Встановлювалась оплата за кожного хорта 15 рублів, а за кожного гончака–5 рублів на рік. Щоб отримати відповідний дозвіл на утримання мисливського собаки у повітової влади, необхідно було подаватити щорічно до 1 вересня

---

[311] Hube R. Prawo Polskie w wieku trzynastym. – Warszawa: staraniem i nakładem Radakcyi biblioteki umiejętności prawnych, 1874. – S. 154.

[312] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845 – S. 640.

кожного року декларацію із зазначенням виду собак. Стаття 39 визначала, що лісовій охороні заборонялось утримувати хортів і гончаків. Під час полювання гончаки та хорти повинні були утримуватись на поводку і спускатись з поводка за наказом мисливця (стаття 40). Мисливські собаки, які знаходились на території полів і лісів без господаря, могли бути відловлені і повернені господарю за винагороду в сумі 3 рублі (стаття 41). За застосування собак в час, коли не дозволялось полювання, порушники підлягали покаранню[313].

Німецький мисливський закон від 1907 року статтею 73 передбачав штраф від 150 до 1000 марок для осіб, які полювали без посвідчення мисливця, та конфіскацію собаки, з якою проводилось полювання[314].

Наступним мисливським законом Царства Польського від 1909 року розділом другим «Про собак» визначались конкретні терміни полювання, коли дозволялось полювати із собаками, а саме статтею 46 заборонялось з собаками полювати від 1 лютого до 15 липня. Незмінним залишався спосіб, який не дозволяв собакам вільне пересування, а саме: до шиї собаки прив'язувалась певного розміру палка. Стаття 49 дозволяла відстріл собак як мисливських, так і немисливських порід, які самостійно бігають по лісах без господаря і без прив'язаної палки. За невиконання вимоги щодо забезпечення відповідними палками собак при їх випуску до лісу або у поле на їх власників накладався штраф у розмірі до трьох рублів[315].

Суворіше покарання за такі ж порушення було передбачено у Другій Речі Посполитій. Так, відповідно до статті 295 за порушення правил

---

[313] Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Poskiego z najwyszczego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.

[314] Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921. – S. 33.

[315] Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S. 356-361.

полювання, на якому використовувались собаки, була передбачена як конфіскація мисливських знарядь, так і собаки[316].

У деяких країнах ціна дозволів на право відстрілу мисливських тварин була прив'язана до кількості собак, яких буде використовувати мисливець на полюванні. Так, у Швейцарії ліцензія на добування мисливської тварини без собаки у 1900 році складала 20 франків, а вже за право полювання з однією собакою–30 франків, з двома собаками–50 франків, від трьох до п'яти собак – 150 франків, з більш ніж 5 собаками–300 франків[317].

За утримання мисливських собак сплачувались податки у бюджет магістратів. Так, у 1930 році на території Варшави проживало 3224 особи, які мали мисливську зброю. Всього собак у Варшаві утримувалось 9453 голів, за що було оплачено 170 тис. злотих податку, тобто, біля 18 злотих податку за одного собаку[318].

У Німеччині у 1912 році за догляд та навчання собак оплачено 17 мільйонів марок та організовано 116 конкурсів собак, а всього по мисливству річний оборот складав 830 мільйонів марок[319]. Підраховано, що на утримання однієї мисливської собаки у Австро – Угорській імперії у 1898 році потрібно було витратити біля 25 крон[320].

У Франції чисельність мисливців на початку двадцятого століття складала 600 тисяч осіб, які оплатили податок за утримування мисливських собак у сумі 7,3 млн. франків[321]. Франція також у порівнянні із іншими країнами Європи утримувала найбільшу кількість собак, де їх загальна чисельність по країні склала 2.884.000 голів: припадало 75 собак на 1000

---

[316] Kodeks karny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. – wyd. IV. – Warszawa-Poznań: Skład główny w księgarni Św. Wojcecha w Poznaniu, 1925. – S. 159.

[317] Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 9. – S. 11.

[318] Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1930. – № 8. – S. 163.

[319] Statystyka polowań w Niemczech//Łowiec Polski. – 1914. – № 1. – S. 18.

[320] Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 1902. – № 23. – S. 367.

[321] Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921– S. 11.

громадян країни. У Німеччині знаходились 1.432.000 собак, тобто, 31 собака на 1000 мешканців. Англія мала 1.128.000 собак, тобто, 38 собак на 1000 мешканців[322].

ВИСНОВОК

Собака вже довгий час є незамінним помічником людини на полюванні, хоча з іншої сторони бродячі собаки є шкідливими для мисливства. На території Галичини, починаючи із Середніх віків, суспільство звичаєвими нормами намагалось врегульовувати питання використання собак на полюванні. Встановлення правових норми відстрілу бродячих собак у Галичині бере початок з XVIII століття. Нормою законодавства стає визначення певних порід собак, які дозволялось застосовувати на полюванні. За утримання собак стягувався певного розміру податок. Питання регулювання утримання собак мало важливе значення в Австрійській імперії. Вже у 1783 році були встановлені законодавчі механізми, які врегульовували питання утримання собак. Виявлено, що серед найголовніших аспектів утримання собак у Львові були: вплив влади на регулювання чисельності собак; оподаткування власників собак; встановлення норм щодо утримання собак у місті, особливостей поведінки власників собак під час прогулянок; регламентація роботи гицлів при виконанні ними службових обов’язків – забезпечення їх приміщеннями, належним оснащенням, підбір на конкурсній основі кадрів, врегулювання гуманітарних аспектів при вилові собак; організація ветеринарного забезпечення щодо діагностики захворювань та лікування собак, накладання карантинних обмежень під час загострення панзоотії сказу. З метою реалізації реклами, обміну досвідом мисливські товариства, кінологи, наукові інституції широко застосовували виставки мисливських собак. У порівнянні з іншими країнами Європи мисливське собаківництво та організація виставок у Галичині були менш розвинутими.

[322] Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1901. – № 15 . – S. 14.

Найрозвинутішим мисливське собаківництво було у Німеччині, де найкраще було розвинута й галузь мисливства. У порівнянні із ХІХ століттям на початку ХХ ст. спостерігається стійке збільшення кількості організованих виставок, кількості виставлених собак, розширення порід. Мисливське собаківництво та організація виставок у Галичині у порівнянні з іншими країнами досліджуваного періоду були на доволі низькому рівні. Львів, як столиця Галичини, а пізніше воєводське місто, вирізнявся з інших міст Галичини великою кількістю організованих виставок мисливських собак. Велику роль в організації виставок відігравали громадські організації: Галицьке мисливське товариство, Малопольське мисливське товариство, Галицьке господарське товариство, Галицьке лісове товариство, Малопольське рільниче товариство, а також Академія ветеринарії у Львові. Встановлено, що у свій час у Львові були організовані спеціалізовані громадські організації, а саме: «Клуб з догляду та дресирування мисливських собак», «Львівська спілка любителів собак», які опікувались мисливською кінологією та організацією виставок.

На даний час мисливське законодавство Галичини XVIII – XX століть приктично не досліджувалось. А для гармонізації сучасного мисливського законодавства необхідно враховувати звичаєві та правові норми, які існували на наших землях. Тема правового регулювання розведення мисливських порід собак на території Галичини в період ХІХ – початку ХХ століття практично зовсім не досліджувалась, тому для прийняття зважених управлінських рішень, які б ґрунтувались на культурі попередніх поколінь, необхідно в подальшому вести дослідження у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1	Alegaty do sprawozdań stenograficznych trzeciej sesyi trzeciego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1872 – Lwów, 1872, – S.353.
2	Amator psów wściekłych. // Gazeta Narodowa**.** – 1868. – № 83. – 9 kwietnia. – S. 3.
3	Areszt dla wlaścicleli psow. // Kurjer Lwowski – 1923. – № 175. – 27 lipca. – S. 5.
4	Borsuk czyli jaźwiec //Łowiec – 1907. – №21. – S. 250-251.
5	Co Lwów w tym roku buduje? // Gazeta Narodowa**.** – 1903. – № 74. – 1 kwietnia. – S. 2.
6	Coroczna wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1886. – № 49. – S.5.
7	Czacki T. O litewskich i polskich prawach. – Kraków: Czas, 1861. – S. 277-289.
8	de la Rue F. W Europie//Łowiec. – 1887. - № 7. – S. 116-119.
9	Dla spraw ochrony zwierząt // Gazeta lwowska. – 1883. – № 33. – 10 lutego. – S.3.
10	Do konkursu na rakarza. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 76. – 16 marca. – S.4.
11	Do ogrodu miejskiego psów wprowadzać nie wolno // Słowo Polskie – 1898. – № 145. – 20 czerwca. – S.4.
12	Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1904. – № 14. – S. 223.
13	Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1906. – № 5. – S. 77.
14	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1899. – № 17 . – S. 11.
15	Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1901. – № 15 . – S. 14.
16	Drobiazgi myśliwskie//Łowiec Polski – 1901. – № 10 . – S. 12.
17	Dwa psy podejrzane o wodostręt // Gazeta lwowska. – 1891. – № 2. – 4 stycznia. – S. 3.

18	Dwa wieprze // Słowo Polskie – 1907. – № 207. – 5 maja. – S. 3.
19	Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S. 23.
20	Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołowstwie / Wiktor Dzerowicz. – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.86.
21	Dzień psa // Wschód. – 1936. – № 18. – S.6.
22	Dzień psa we Lwowie // Mój pies. – 1936. – № 9. – S. 2.
23	Dzlkosć rakarzy // Dzeinnik polski. – 1899. – № 253. – 12 września. – S.3.
24	Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 1902. – № 23. – S. 367.
25	Galicyjski klub hodowli i tresury psów myśliwskich // Łowiec – 1907. – №1. – S. 9.
26	Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.
27	Gminny podatek od psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 11. – S. 406-407.
28	Gminny podatek od psów. // Kurjer Lwowski – 1905. – № 296. – 26 pażdziernika. – S.3.
29	Gonitwy myśliwskie // Gazeta lwowska. – 1885. – № 263. – 22 stycznia. – S.3.
30	Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S. 248-250.
31	Harce rakarzy // Słowo Polskie – 1899. – № 211. – 5 września. – S.4.
32	Hube R. Prawo Polskie w wieku trzynastym. – Warszawa: staraniem i nakładem Radakcyi biblioteki umiejętności prawnych, 1874. – S. 154.

33	Huber W. R. Znaczenie łowów w Austryi pod względem gospodarczym / W. R. Huber // Łowiec – 1907. – №7. – S.74.
34	I.Wystawa psów wszystkich ras//Łowiec. – 1908. - № 11. – S. 121.
35	II Warszawska wystawa psów // Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 124.
36	Instytut Pasteura // Gazeta lwowska. – 1899. – № 215. – 3 listopada. – S. 4.
37	Jeneralna dyrekcya wystawy// Gazeta lwowska. – 1873. – № 206.– S.3.
38	Jubileusz podatku od psów. // Łowiec Polski – 1930. – № 4. – S.71.
39	Kagańce zniesione! // Słowo Polskie – 1898. – № 12. – 14 stycznia. – S.2.
40	Kalędarz myśliwski ilustrowany na rok 1913. – Warszawa: Drukarnia polska, 1913. – S.4.
41	Kalędarz myśliwski na rok 1914. – Warszawa: Łowiec Polski, 1914. – S.111.
42	Kalędarz myśliwski na rok 1914. – Warszawa: Łowiec Polski, 1914. – S.114.
43	Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 44.
44	Karol Hostoński Powody wscieklizny u psa//Łowiec – 1886. – №8. – s.130.
45	Kłopoty rakarza. miejskiego // Gazeta Narodowa**.** – 1906. – № 30. – 8 lutego. – S. 2.
46	Kodeks karny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. – wyd. IV. – Warszawa-Poznań: Skład główny w księgarni Św. Wojcecha w Poznaniu, 1925. – S. 159.
47	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1880. – № 242. – 20 pażdziernika. – S. 9.

48	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1884. – № 53. – 4 marca. – S. 11.
49	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1891. – № 129. – 10 czerwca. – S. 10.
50	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1893. – № 271. – 28 listopada. – S. 8.
51	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1893. – № 41. – 21 lutego. – S. 8.
52	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1894. – № 63. – 18 marca. – S. 8.
53	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1896. – № 107. – 9 maja. – S. 8.
54	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1908. – № 72. – 28 marca. – S. 8.
55	Konkurs // Gazeta lwowska. – 1918. – № 5. – 6 stycznia. – S. 7.
56	Konkurs // Gazeta Narodowa**.** – 1884. – № 55. – 6 marca . – S. 4.
57	Konkurs // Słowo Polskie – 1906. – № 477. – 20 pażdziernika. – S. 11.
58	Konkurs na opracowanie popularnego podręcznika łowieckiego dla straży leśnej i łowczych//Łowiec – 1929. – № 15. – s.242.
59	Korespondencje „Gaz. Nar."// Gazeta Narodowa**.** – 1881. – № 232. – 15 pażdziernika. – S. 3.
60	Korespondencye Modest Douillet//Łowiec – 1903. – № 11. – S. 132.
61	Korespondencye //Łowiec – 1903. – № 15. – S. 179-180.
62	Korespondencye M. Bogdanowicz//Łowiec – 1903. – № 14. – S. 168-169.
63	Kradzieże. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 127. – 6 czerwca. – S. 4.
64	Krawczynski W.Lowiectwo: Przewodnik dla leśników zawodowych I amatorów myśliwych. – Kraków: Druk W.L.Anczyca i spółki, 1924. – S. 7-16.
65	Krogulski S. Pół wieku//Łowiec. – 1929. – № 9. – S. 133-135.
66	Kronika // Mój pies. – 1936. – № 2. – S.17.
67	Kronika // Słowo Polskie – 1900. – № 413. – 5 września. – S. 4.
68	Kronika Lwowska // Nowości illustrowane. – 1905. – № 36. – S. 14.

69	Kronika. // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 192. – 15 czerwca . – S. 3.
70	Królikowski Stanisław. W sprawie środków zapobiegawczych przeciw wściekliznie // Przegląd Weterynarski . – 1892. – № 5. – S. 117-120.
71	Krzewicielem zdziczynia obyczajow // Słowo Polskie – 1887. – № 226. – 28 września. – S.2.
72	Kto czem wojuje. // Dzeinnik polski. – 1901. – № 337. – 27 sierpnia. – S.2.
73	Kurowski W. Mysliwstwo w Polsce i Litwie. – Poznan, 1865. – S. 1-9.
74	Lud słowiański: pismo poświęcone dialektologji i etnografji słowian. – Kraków: Gebethner i Wolf, 1931. – T. II. – S.22
75	Lwowianin, kalędarz powszechny na rok Pański 1873. – Lwów: Drukarnia krajowa M. F. Poremby, 1873. – S.57.
76	Lwów w cyfrach dyrektora weterynarji. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 153–154.
78	Łapanie psów w Berlinie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 4-5. – S. 62–63.
79	Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej//Łowiec.– 1910. – № 18. – S. 216.
80	Łoboś S. Myśliwstwo polskie w obcej prasie łowieckiej//Łowiec.– 1910. – № 18. – S. 216.
81	Łowiec – 1900. – №13. – S. 202.
82	Łowiec. – 1908. - 15. – S. 169-172.
83	Łowiectwo na powszechnej wystawie krajowej / Łowiec. — 1894. — №~6. — S.~81—83.
84	Maciejowski W.M. Historya prawodawstw słowiańskich. 2-e wyd. T. IV. – Warszawa: Drukarnia K. Kowalewskiego, 1862. – S. 507-

	511.
85	Międzynarodowa wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1903. – № 160. – S.3.
86	Międzynarodowa wystawa psów myśliwskich//Łowiec. – 1899. - № 8. – S. 96.
87	Mniszek A. I. Powszechna wystawa psów rasowych we Lwowie//Łowiec. – 1908. - № 14. – S. 157-158.
88	Mniszek A. I. Powszechna wystawa psów rasowych we Lwowie//Łowiec. – 1908. - № 14. – S. 157-158.
89	Mniszek A. Wystawa łowiecka (od 5 do 30 września b.r.)/ Albert Mniszek//Łowiec. – 1936. – № 9. – S. 149.
90	Mściwy rakarz. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 127. – 14 sierpnia. – S. 4.
91	Na posadę rakarza // Kurjer Lwowski – 1884. – № 101. – 10 kwietnia. – S. 3.
92	Na wystawie polvszechnej // Gazeta lwowska. – 1878. – № 143. – S.4.
93	Nakaz zamykania // Gazeta Narodowa**.** – 1896. – № 190. – 10 lipca. – S. 3.
94	Nareszcie // Gazeta Narodowa**.** – 1896. – № 179. – 30 czerwca. – S. 2.
95	Nowa lwowska rakarnia. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 10. – S. 153–154.
96	Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S. 27-28.
97	Nowe deklaracye// Gazeta lwowska. – 1894. – № 8. – 12 stycznia. – S.4.
98	Nowe książki // Łowiec – 1907. – №16. – s.190.
99	Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 23. – S. 356-

	361.
100	Nowicki Józef Kilka słów w sprawie utrzymywania psów w mieście Lwowie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1895. – № 11-12. – S. 162–164.
101	Nowy budynek dla rakarni // Słowo Polskie – 1903. – № 413. – 5 września. – S. 4.
102	O barbarzyńskich wybrykach rakarzy // Słowo Polskie – 1899. – № 224. – 21 września. – S.4.
103	O rakarzach (oprawcach). // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 2283-2284.
104	O rakarzach (oprawcach). // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 2283-2284.
105	O trzymaniu i wiązaniu psów i t. d. // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 1922-1923.
106	O trzymaniu i wiązaniu psów i t. d. // Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Podręcznik dla organów c.k. władz

	rządowych i władz autonomicznych / ułożył i wydał J.R. Kasparek. – [3-e wyd., poprawne i pomnożone]. – Lwów, 1885. – T. III. – S. 1922-1923.
107	O wystawie psów we Lwowie // Łowiec. – 1927. – № 9. – S.163.
108	Obaj pomocnicy rakarza miejskiego // Kurjer Lwowski – 1884. – № 208. – 28 lipca. – S. 2.
109	Obwieszczenie. // Gazeta lwowska. – 1897. – № 126. – 4 czerwca. – S. 10.
110	Obwieszczenie. // Przegląd Weterynarski . – 1907. – № 5. – S. 176-179.
111	Odpowiedź redakcji. // Dzeinnik polski. – 1899. – № 202. – 23 lipca. – S.2.
112	Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 5. – S.81.
113	Ogłoszenia // Nowości illustrowane. – 1911. – № 24. – S. 19.
114	Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1868. – № 78. – 3 kwietnia. – S. 4.
115	Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 47. – 27 lutego. – S. 6.
116	Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 83. – 11 kwietnia. – S. 6.
117	Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 86. – 14 kwietnia. – S. 4.
118	Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 45. – 29 stycznia. – S. 4.
119	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 17-18.
120	Ogłoszenia // Łowiec – 1885. – № 12. – S.200.
121	Ogłoszenia // Łowiec – 1893. – № 9. – S.144.
122	Ogłoszenia // Łowiec – 1897. – № 10. – S.176.
123	Ogłoszenia // Łowiec – 1897. – № 12. – S.212.
124	Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 14. – S.2.

125	Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 14. – S.3.
126	Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 18. – S.12.
127	Ogłoszenia // Łowiec – 1932. – № 13-14. – S.178.
128	Ogłoszenia // Łowiec – 1936. – № 6. – S.113.
129	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 15-16.
130	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 17-18.
131	Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 5-6. – S.53.
132	Ogłoszenia // Łowiec – 1939. – № 17-18.
133	Ogłoszenia // Mój pies. – 1936. – № 2. – S.3.
134	Ogłoszenia // Mój pies. – 1936. – № 4. – S.2.
135	Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 10. – S.13.
136	Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 8. – S.15.
137	Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 8. – S.3.
138	Ogłoszenia // Mój pies. – 1938. – № 8. – S.18.
139	Opłata od psów. // Gazeta lwowska. – 1909. – № 11. – 16 stycznia. – S. 3.
140	Opłaty gminne od psów w Bieczu. //Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesyi siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1910 przytem index tych alegatów od 713 do 875. – Lwów, 1910, – S.940.
141	Opłaty gminne od psów w Mostach wielkich. // Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesyi siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1910 przytem index tych alegatów od 713 do 875. – Lwów, 1910, – S.940.
142	Opłaty gminne od psów. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 39. – 16 lutego. – S. 4.
143	Ostroga J. Myśliwstwo z ogary. – Warszawa: Redakcja „Łowca

	Polskiego”, 1902. – S. 5-7
144	Ostroga J. Myśliwstwo z ogary. – Warszawa: Redakcja „Łowca Polskiego”, 1902. – S. 5-7.
145	Oszust. // Słowo Polskie – 1908. – № 112. – 6 marca. – S. 3.
146	Otwarcie I. Wystawy Sportowej we Lwowie. // Łowiec. – 1927. – № 7. – S.132.
147	Paragraf 43 utawy łowieckiej//Łowiec – 1905. – № 23. – S. 269-270.
148	Paszkudzki M. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 12. – S. 189-191.
149	Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – S. 67.
150	Pies wścekły // Gazeta Narodowa. – 1867. – № 128. – 4 czerwca. – S. 3.
151	Pies wściekły // Gazeta lwowska. – 1900. – № 120. – 26 maja. – S.3.
152	Pięćdziesięciolecie polskiego towarzystwa łowieckiego//Łowiec Polski. – 1939. – № 10. – S. 299-303.
153	Pobicie przez pomocnika rakarskiego. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 128. – 6 czerwca. – S. 4.
154	Poclejrzany pies. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 82. – 9 kwietnia. – S.3.
155	Podatek od psow // Gazeta Narodowa. – 1870. – № 22. – 23 stycznia. – S. 4.
156	Podatek od psów w Wiedniu // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 2. – S. 57.
157	Podatek od psów. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S.445.

158	Podejrzany o wśoieklizną piesek // Kurjer Lwowski – 1885. – № 12-13. – 13 stycznia. – S. 3.
159	Pokaz psów w Stanisławowie//Łowiec Polski. – 1928. – № 46. – S. 808.
160	Polski instytut łowiecki//Łowiec Polski – 1928. – № 26. – S. 427-429.
161	Pomysłowy parobek rakarski // Dzeinnik polski. – 1903. – № 48. – 29 stycznia. – S.3.
162	Posiedzenie 1- 16 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1901/02 od 28. grudnia 190I do 12. lipca 1902 r.- Lwów, 1902. – S. 25.
163	Posiedzenie 1- 25 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1888 od 15. Września do włącznie 19. Października 1888 r.- Lwów, 1888. – S. 84-85.
164	Posiedzenie 1-19 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1886/7 od 9. Grudnia do 25. Stycznia 1887. - Lwów, 1887. – S. 1699.
165	Posiedzenie 1-28 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1889 od 10. Października do 26. Listopada 1889. - Lwów, 1889. – S. 1120.
166	Posiedzenie 17-49 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902/3 od 29. grudnia 1902 do 3 listopada 1903. - Lwów, 1903. – S. 1532.
167	Posiedzenie Magistratu // Kurjer Lwowski – 1935. – № 280. – 10

	paździemika . – S.3.
168	Posiedzenie naukowe Galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 4. – S. 147.
169	Posiedzenie naukowe Galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 4. – S. 147.
170	Posiedzenie z dnia 28. sierpnia 1877. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw sejmu krajowego 26. posiedzenia, 1. sesyi, IV.periodu Sejmu galicyjskiego 1877. – S. 425.
171	Posiedzenie z dnia 29. grudnia 1902. // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi szóstego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902 od 29. grudnia 1902 do 3. listopada 1903 r.- Lwów, 1903. – S. 1001.
172	Postepowanie z ukaszonymi od choryh zwierzat // Dziennik rządowy dla okręgu administracyjnego Namiesnictwa we Lwowie. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1858. – S.362.
173	Powstanie pierwszego polskiego instytutu łowieckiego//Łowiec. – 1928. – № 8. – S. 118.
174	Prawodawstwo o wściekliźnie//Łowiec Polski. – 1911. – № 13. – S. 201.
175	Program wystawy psów myśliwskich i zbytkownych urządzanej przez galic. Klub hodowli i tresury psów myśliwskich we Lwowie w dniach 4. i 5. lipca 1908 roku //Łowiec. – 1908. - № 11. – S. 127.
176	Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331
177	Przejechanie. // Słowo Polskie – 1906. – № 480. – 23 października. – S. 11.
178	Przemyśl. // Słowo Polskie – 1905. – № 306. – 4 lipca. – S. 6.
179	Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Poskiego z

	najwyszczego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.
180	Prześladowie psów we Lwowie. // Kurjer Lwowski – 1884. – № 199. – 19 lipca. – S. 5.
181	Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 3-22.
182	Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 75.
183	Przypomnienie // Łowiec Polski – 1933. – № 15 . – S.183.
184	Psie mięso, // Przegląd Weterynarski . – 1890. – № 3. – S. 74.
184	Psy we Lwowie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1884. – № 4. – S. 82–84.
185	Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1880. – № 30. – 31 grudnia. – S. 4.
186	Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1884. – № 44. – 22 lutego. – S. 3.
187	Rada miasta Lwowa. // Gazeta lwowska. – 1885. – № 7. – 2 lutego. – S. 4.
188	Rada miejska nie uchwaliła podatku komunalnego // Kurjer Lwowski – 1935. – № 317. – 16 listopada. – S.8.
189	Rakarz i dzieci. // Gazeta Narodowa**.** – 1896. – № 159. – 9 czerwca. – S. 2.
190	Regulamin Galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich //Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 144-145.
191	Regulamin Galicyjskiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich //Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 144-145.
192	Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845 – S. 640.

193	Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S. 102-103.
194	Rocznik myśliwski na rok 1886. – Warszawa, 1886. –S.138.
195	Rozporzadzenie magistratu // Gazeta Narodowa**.** – 1891. – № 175. – 23 lipca. – S. 2.
196	Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warzsawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921– S. 11.
197	Słotwiński K.L. Katechizm poddanych galicyjskich o prawach i powinnościach ich względem Rządu, Dworu i samych siebie. – Kraków: zakłład nar. im. Ossolińskich, 1832. – S. 132-135.
198	Słownictwo łowieckie //Łowiec – 1908. – №21. – s.250-251.
199	Smierc wskutek wodowsłtórętu // Gazeta Narodowa**.** – 1888. – № 271. – 24 listopada. – S. 2.
200	Sołowij W. Klub dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.
201	Sprawozdanie z działalności instytutu łowiectwa za czas od dnia 1.V.1928r. do dnia 1.V.1930r.//Łowiec Polski – 1930. – № 22. – S. 448-451.
202	Sprawozdanie z Ogolnokrajowej Wystawy Psow Rasowych na Targach Wschodnich we Lwowie w dniach 11 i 12 września 1938 roku. // Mój pies. – 1938. – № 11. – S.12.
203	Sprawozdanie z Wystawy Psow Rasowych na Targach Wschodnich we Lwowie w dniach 12 i 13 września 1937 r. // Mój pies. – 1937. – № 10. – S.15.
204	Srodek przeciw wściekliźnie // Gazeta Narodowa**.** – 1881. – № 272. – 29 listopada. – S. 4.
205	Stanisławowskie okręg. Towarz, ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. –

	S. 124.
206	Statut galicyjkiego Klubu dla hodowli i tresury psów myśliwskich//Łowiec. – 1905. - № 12. – S. 140-141.
207	Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego //Łowiec. – 1938. – № 21-22. – S. LXX – LXXIV.
208	Statystyka miasta Krakowa. – Kraków, 1912. – Zeszyt XII. – S.
209	Statystyka myśliwska //Łowiec Polski. – 1913. – № 24. – S. 377.
210	Statystyka polowań w Niemczech//Łowiec Polski. – 1914. – № 1. – S. 18.
211	Statystyka polowań w Niemczech//Łowiec Polski. – 1914. – № 1. – S. 18.
212	Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie w roku 1905 i 1906 // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 6. – S. 215-216.
213	Strażnik łowiecki w Polsce // Łowiec – 1936. – № 8. – S.5.
214	Szczęsnu Morawski Puszcze i knieje podgórskie w starożytności i wiekach średnich //Łowiec – 1886. – №1. – S. 4-7.
215	Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 313-318.
216	Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 10. – S. 362-366.
217	Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 8-9. – S. 313-318.
218	Szpilman Józef O zwalczaniu i tępieniu wścieklizny // Przegląd Weterynarski . – 1905. – № 10. – S. 362-366.
219	Tępienie psów w Brzuchowicach. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 169. – 26 lipca. – S. 3.
220	Ukąszenia przez psy we Lwowie. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 5. – S. 198-199.
221	Ustawa dla królestwa Galicyi i Lodomcryi z Wicikiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie krtol. stol. miasta Krakowa prawo

	pobierania opiaty od psów w obrembie miasta Krakowa i przedmieść jego. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1877. – S. 128-129.
222	Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921. – S. 33.
223	Ustawa obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem zezwalająca gminie miasta Stanisławowa na pobór opłaty gminnej od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1876. – S. 110.
224	Ustawa obowięzująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem i zezwalajaca na pobór opłaty gminnej od psów w obrębie miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1872. – S. 169.
225	Ustawa obowięzująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksiestwew Krakowskiem i zezwalajaca na pobór opłaty gminnej od psów w obrębie miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1872. – S. 169.
226	Ustawa z dnia 1. Grudnia 1889 obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zezwalająca gminie miasta powiatowego Gorlice pobierać oplaty od psów, w obrębie miasta Gorlice utrzymywanych. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1889. – S. 291-293.
227	Ustawa z dnia 1. Listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi

	z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. nadająca gminie miasta powiatowego Sanoka prawo pobierania opłaty od psów, w obrębie tej gminy utrzymywanych. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1884. – S. 133-134.
228	Ustawa z dnia 11. Lutego 1889, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1889. – S. 72-76.
229	Ustawa z dnia 14. Stycznia 1890, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o poborze gminnej oplaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1890. – S. 10-11.
230	Ustawa z dnia 18. Marca 1888, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem; nadająca gminie miasta Zaleszczyk prawo pobierania oplaty od psów w obrębie miasta Zaleszczyk i jego przedmieść. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1888. – S. 111-114.
231	Ustawa z dnia 19. Stycznia 1891, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w przedmiocie nakladania oplaty gminnej od posiaclania psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1891. – S. 65-67.
234	Ustawa z dnia 2. Marca 1887, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z

	Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o zezwoleniu gminie miasta powiatowego Przemyśla na pobór opbty od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1887. – S. 88-89.
235	Ustawa z dnia 25 Października 1888, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ksietwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta Brzezan prawo do poboru opłat od psów. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1888. – S. 226-228.
236	Ustawa z dnia 27. listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta powiatowego Tarnowa prawo pobierania opłaty od psów w calym obrębie miasta Tarnowa i przedmieść jego. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1884. – S. 157-158.
237	Ustawa z dnia 29. listopada 1877, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o poborze gminnej oplaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa. // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1877. – S. 127.
238	W sprawie etyki myśliwskiej // Łowiec – 1926. – № 2. – S.21.
239	W sprawie łapania psów. // Dzeinnik polski. – 1901. – № 528. – 18 grudnia. – S.2.
240	W sprawie opłaty gminnej od psów na r. 1914. // Gazeta lwowska. – 1914. – № 14. – 20 stycznia. – S. 2.
241	Walka z wścieklizną. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 112. – 17 maja. – S. 3.

242	Ważne dla właścicieli psów. // Gazeta lwowska. – 1900. – № 71. – 28 marca. – S. 3.
243	Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1929. – № 43. – S. 750.
244	Wiadomości bieżące //Łowiec Polski – 1930. – № 8. – S. 163.
245	Wiadomości bieżące//Łowiec Polski – 1930. – № 37. – S. 753.
246	Wiadomości policyjno-weterynaryjne i stawstyczne. // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 6. – S. 284.
247	Wielka międzynarodowa wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1901. – № 104. – S.4.
248	Wojskowe czasy // Słowo Polskie – 1898. – № 182. – 3 sierpnia. – S.4.
249	Wscieklizna. // Słowo Polskie – 1900. – № 279. – 17 czerwca. – S.2.
250	Wściekle psy // Gazeta lwowska. – 1893. – № 19. – 25 stycznia. – S.4.
251	Wścieklizna u psów we Lwowie. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 236. – 15 paždziernika. – S. 8.
252	Wścieklizna u psów we Lwowie. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 12. – S. 444-445.
253	Wścieklizna u psów. // Przegląd Weterynarski . – 1906. – № 6. – S. 286-287.
254	Wścieklizna u psów. // Przegląd Weterynarski. – 1906. – № 6. – S. 286-287.
255	Wściekłłzna// Gazeta lwowska. – 1893. – № 250. – 3 listopada. – S.4.
256	Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 50. – 2 marca. – S. 3.
257	Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 112. – 17 maja. – S. 3.
258	Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 62. – 16 marca. – S.

	4.
259	Wściekly pies. // Gazeta lwowska. – 1907. – № 85. – 14 kwietnia. – S. 3.
260	Wściekły pies // Słowo Polskie – 1905. – № 282. – 19 czerwca. – S. 6.
261	Wściekły pies. // Gazeta lwowska. – 1904. – № 181. – 9 sierpnia. – S. 4.
262	Wyciag ze sprawozdania weterynarza m. Lwowa za r. 1894 p. // Przegląd Weterynarski . – 1895. – № 6. – S. 203.
263	Wyciąg z rocznego sprawozclania wctcrynaryjno·polecyjnego za r. 1886. // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 202.
264	Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1888. // Przegląd Weterynarski . – 1889. – № 11. – S. 276.
265	Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1889. // Przegląd Weterynarski . – 1890. – № 10. – S. 225-226.
266	Wyciąg z rocznego sprawozclania weterynaryjno·policyjnego za r. 1890. // Przegląd Weterynarski . – 1891. – № 11. – S. 267-268.
267	Wyciąg z rocznego sprawozdania weterynaryjno-policyjnego za rok 1894. // Przegląd Weterynarski . – 1896. – № 7. – S. 212-216.
268	Wypadek pokąsania. przez psa wściekłego. // Gazeta lwowska. – 1898. – № 21. – 28 stycznia. – S.3.
268	Wysoki urząd. // Słowo Polskie – 1908. – № 112. – 6 marca. – S. 3.
269	Wystawa , psow myśliwskich i zbytkownych//Łowiec. – 1908. - № 13. – S. 145.
270	Wystawa koni i psów // Gazeta lwowska. – 1885. – № 25. – S.4.
271	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1881. – № 54. – S.3.
272	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1883. – № 35. – S.3.
274	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1884. – № 53. – S.5.
275	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1886. – № 61. – S.4.

276	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 124. – S.4.
277	Wystawa psów // Gazeta lwowska. – 1903. – № 96. – S.3.
278	Wystawa psów // Łowiec. – 1894. – № 6. – 16 s.
279	Wystawa psów w Warszawie.//Łowiec – 1903. – № 14. – S.163.
280	Wystawa psów w Wiedniu. // Gazeta lwowska. – 1890. – № 99. – S.5.
281	Wystawa psów we Lwowie w dniach 24, *25,* 26 czerwca 1932 r. Sprawozdanie sedziowskie // Łowiec – 1932. – № 13-14. – S. 178-182.
282	Wystawa psów. // Gazeta lwowska. – 1912. – № 242. – S.4.
283	Wystawa.// Gazeta lwowska. – 1894. – № 203. – S.5.
284	Wystawa.// Gazeta lwowska. – 1894. – № 212. – S.5.
285	Wystawa.// Gazeta lwowska. – 1894. – № 8. – S.4.
286	Wystawa// Gazeta lwowska. – 1904. – № 82. – S. 4.
287	Wystawy psów w Austryi// Gazeta lwowska. – 1896. – № 109. – 12 maja. – S.5.
288	Z dnia. // Dzeinnik polski. – 1899. – № 201. – 12 lipca. – S.2.
289	Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Gazeta lwowska. – 1896. – № 7. – 2 lutego. – S. 4.
290	Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Gazeta lwowska. – 1897. – № 225. – 3 października. – S. 3.
291	Z galic. Towarzystwa ochrony zwierząt. // Słowo Polskie – 1899. – № 211. – 6 września. – S.3.
292	Z Kałusza // Gazeta Narodowa**.** – 1870. – № 160. – 28 czerwca . – S. 2.
293	Z kroniki prowincyonalnej // Gazeta lwowska. – 1898. – № 88. – 20 kwietnia. – S.3.
294	Z lwowskiej miejskiej komisyi zdrowotnej. // Przegląd Weterynarski. – 1908. – № 11. – S. 397.

295	Z posisdzenia Rady miejskiei. // Gazeta lwowska. – 1924. – № 246. – 25 października. – S. 4.
296	Z prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1929. – № 47 . – S. 831.
297	Z rocznego sprawozclania weterynaza m. Lwowa za r. 1890 // Przegląd Weterynarski. – 1891. – № 5. – S. 123-124.
298	Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.
299	Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.
300	Z rocznego sprawozdania st. weterynarza m. za rok 1895. // Przegląd Weterynarski. – 1896. – № 6. – S. 187.
301	Z Sambora // Gazeta lwowska. – 1902. – № 85. – 15 kwietnia . – S.4.
302	Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 108. – S.3.
303	Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 83. – 12 kwietnia. – S.4.
304	Zapiski policyjne. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 86. – 15 kwietnia. – S.4.
305	Zaraza wścieklizny w Galicyi. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 1. – S. 14–15.
306	Ze sprawozdania we terynarskiego ·we Lwowie za 1892 r. // Przegląd Weterynarski. – 1893. – № 4. – S. 113-114.
307	Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1886 // Przegląd Weterynarski . – 1887. – № 9. – S. 204-205.
308	Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1887 // Przegląd Weterynarski . – 1888. – № 10. – S. 133.
309	Ze sprawozdania weterynarza miasta Lwowa za r. 1888 // Przegląd Weterynarski . – 1889. – № 5. – S. 133.
310	Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1900. – № 135. – 14 czerwca. –

	S.3.
311	Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1901. – № 276. – 30 listopada. – S.3.
312	Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1902. – № 30. – 14 lutego. – S.4.
313	Zlośiiwy pies // Gazeta lwowska. – 1907. – № 202. – 4 września. – S.3.
314	Zlozono w policyi // Gazeta lwowska. – 1882. – № 4. – 5 stycznia. – S.3.
315	Zniesienie przymusu kagańcowego. // Słowo Polskie – 1906. – № 547. – 1 grudnia. – S. 3.
316	Аксаков С. Т. Охота пуще неволи. – К.: Дніпро, 1991. – 589 с.
317	ДАІФО. – Ф. 2. – Оп. 3. – Спр. 986. – 360. Арк. (Переписка з повітовими старостами про затвердження статутів, про реєстрацію польських мисливських товариств в повітах Станіславського воєводства. 6.03.1922-31.12.1930).
318	Історія періодичного видання "Przegląd Weterynarski Przegląd Weterynaryjny" (Ветеринарний огляд) як віддзеркалення розвитку ветеринарої медицини, науки та освіти / Л. О. Луцик, С. Баран, Л. Левицька // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького. Серія : Економічні науки. - 2017. - Т. 19, № 76. - С. 147-154.
319	Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – С. 458.
320	Отчет о деятельности варшавского отдела Императорского общества размножения охотничьих ипромысловых животных правильной охоты за 1902 год. – Варшава: Вл.Лазарский, 1903. – С.71.
321	Українське народознавство / За заг. ред. С. П. Павлюка. – Львів:

	Фенікс, 1994. – С. 329.
322	Чорненький Р. Мисливство як елітарний засіб відпочинку населення Станиславівського воєводства (1921–1939 рр.) / Р. Чорненький // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2010. – Вип. 20. – С. 124 – 127.

Додатки

(Додаток № 1)

Obwieszczenie c. k. galicyjskiego Namiestnictwa z d. 17. Kwietnia 1858, l. 15.752.

z nauką dla osób nie będących lékarzami, względem odżywiania zaumarłych, tudzież niesienia pierwszéj pomocy w nagłém niebezpieczeństwie życia.

Розпорядження намісника Галичини від 17 квітня 1858 року L. 15.752. «Рекомендації для осіб, які не є лікарями, щодо надання першої допомоги при небезпеці для життя людини».

(Додаток № 2)

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zezwalająca gminie miasta Stanisławowa na pobór opłaty gminnej od psów.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Станиславова оподатковувати власників собак

(Додаток № 3)

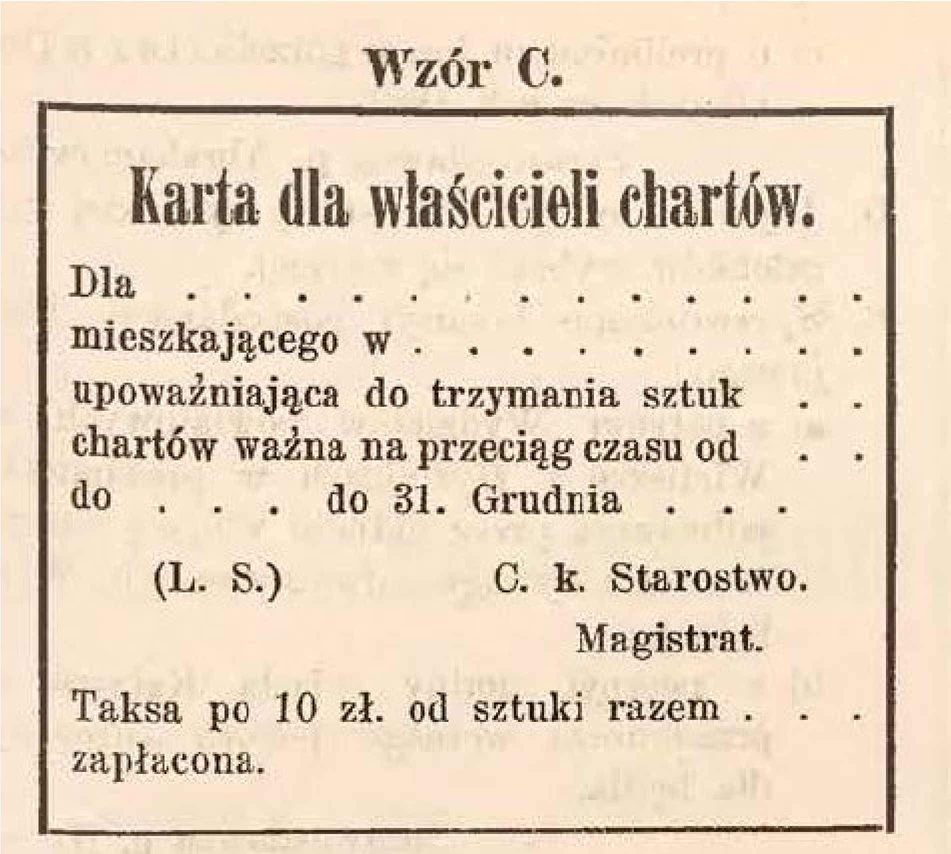
Nr. 58.

U s t a w a

dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie król. stoł. miasta Krakowa prawo pobierania opłaty od psów w obrębie miasta Krakowa i przedmieść jego.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Кракова оподатковувати власників собак

(Додаток № 4)

Wzór C.

Karta dla właścicieli chartów.

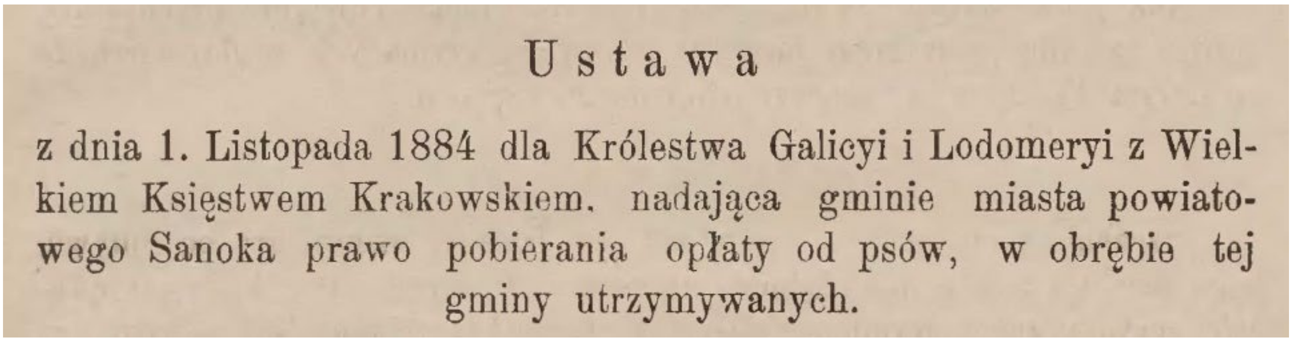
Dla . . . .
mieszkającego w . . . .
upoważniająca do trzymania sztuk . .
chartów ważna na przeciąg czasu od . .
do . . . do 31. Grudnia . . .

(L. S.) C. k. Starostwo.
Magistrat.

Taksa po 10 zł. od sztuki razem . . .
zapłacona.

Зразок паспорта собаки[323]

(Додаток № 5)

Ustawa

z dnia 1. Listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. nadająca gminie miasta powiatowego Sanoka prawo pobierania opłaty od psów, w obrębie tej gminy utrzymywanych.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Санок оподатковувати власників собак

323 Posiedzenie 1-19 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1886/7 od 9. Grudnia do 25. Stycznia 1887. - Lwów, 1887. – S. 1699.

(Додаток № 6)

Ustawa

z dnia 27. listopada 1884 dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta powiatowego Tarnowa prawo pobierania opłaty od psów w całym obrębie miasta Tarnowa i przedmieść jego.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Тарнов оподатковувати власників собак

(Додаток № 7)

Ustawa

z dnia 2. Marca 1887, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o zezwoleniu gminie miasta powiatowego Przemyśla na pobór opłaty od psów.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Перемишля оподатковувати власників собак

(Додаток № 8)

Ustawa

z dnia 18. Marca 1888, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta Zaleszczyk prawo pobierania opłaty od psów w obrębie miasta Zaleszczyk i jego przedmieść.

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Залішики оподатковувати власників собак

(Додаток № 9)

Ustawa

z dnia 25. Października 1888, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nadająca gminie miasta Brzeżan prawo do poboru opłat od psów.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Закон Галичини що дозволяє гміні міста Бережани оподатковувати власників собак

(Додаток № 10)

U s t a w a

z dnia 19. Stycznia 1891, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów.

Закон Австрії, від 19 січня 1891 року про оподаткування власників собак.

(Додаток № 11)

Реклама фірми «Флора Репора» (Flora Repora) про можливість експорту собак[324].

[324] Ogłoszenia // Nowości illustrowane. – 1911. – № 24. – S. 19.

(Додаток № 12)

L. 619 (3756 1—3)

Ogłoszenie.

Gmina miasta Rohatyna posiadając prawo poboru opłat od psów poszukuje rakarza, którego Zwierzchność gminna przyjmie za stosownem wynagrodzeniem wedle zawrzeć się mającej umowy.

Kompetenci mają pisemnie się zgłosić najdalej do 25 czerwca 1891 i dołączyć świadectwa z dotychczasowego zachowania się w zawodzie rakarskim potwierdzone przez odnośne urzędy gminne.

A. Schäffer, burmistrz.

Оголошення гміни міста Рогатина про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 13)

Konkursa.

L. 3285 [1043 2—3]

Zarząd gminy miasta Gródka rozpisuje niniejszem konkurs celem obsadzenia posady miejskiego rakarza z roczną płacą 40 zł. w. a. i wolnem pomieszkaniem tudzież przedsiębiorcy czyszczenia kloak i kanałów w realnościach gminy za rocznem wynagrodzeniem 200 zł.

Podania zaopatrzone w świadectwa uzdolnienia, moralności i metryki urodzin należy wnieść do Zarządu gminy do 10 marca.

Zarząd gminy miasta
Gródek, dnia 9 lutego 1893.

Оголошення гміни міста Городка про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 14)

L. 6604 [7479]

Magistrat miasta Drohobycza rozpisuje niniejszem konkurs na posadę rakarza miejskiego z płacą o rocznych 100 zł. w. a. i ryczałtem na utrzymanie konia w rocznej kwocie 66 zł. w. a. z tutejszej kasy miejskiej płacić się mającymi.

Ubiegający się o tę posadę winni prócz dostatecznej fizycznej zdolności wykazać się dowodami nieposzlakowanego moralnego zachowania się i uzdolnieniem do tej służby.

Termin do wnoszenia podań upływa z końcem grudnia.

Z Magistratu.

Drohobycz, dnia 11 listopada 1893.

Оголошення магістрату міста Дрогобич про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 15)

L. 971 (2668)

Konkurs.

Magistrat poszukuje oprawcę oraz rakarza miejskiego od 1 lipca 1908. Oprawca pobiera rocznie 200 kor., na utrzymanie konia 120 kor. i ma wolne pomieszkanie, a opłatę za czyszczenie kanałów wedle osobnej taryfy.

Udokumentowane prośby wnosić można do 4 tygodni.

Sanok, 26 marca 1908.

Burmistrz: Giela.

Оголошення бургомістра міста Санок про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 16)

L. 3440/17. (13)

Zarząd gminy król. woln. miasta Doliny rozpisuje niniejszem konkurs na posadę rakarza miejskiego na następujących warunkach:

1. Płaca roczna w kwocie 400 kor.,
2. Wolne pomieszkanie z ogrodem,
3. Wykonywanie rakarskich robót prywatnych za wynagrodzeniem według ustanowionej taksy,
4. Poświadczenie odbytej praktyki.

Podania na ręce Zarządu gminnego wnosić należy do dnia 1 lutego 1918.

Zarząd król. wolnego miasta.

Dolina, dnia 29 grudnia 1917.

Оголошення гміни Королівського вільного міста Долина про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 17)

Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych
dla
Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1872. Wydano i rozesłano dnia 31. Grudnia 1872. Część XL.

Nr. 75.

Ustawa

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,

zezwalająca na pobór opłaty gminnej od psów w obrębie miasta Lwowa.

Заголовок Закону Галичини, підписаного Францом Йозефом 19 грудня 1872 року про право на стягнення податків за собак на території міста Львова

(Додаток № 18)

L. 28982. (7177 2—3)

Konkurs

na przedsiębiorstwo rakarstwa, czyli rzemiosła oprawcy we Lwowie.

Оголошення гміни міста Львова про конкурс на посаду гицля.

(Додаток № 19)

L. 85.069|88
IX.

Konkurs

na przedsiębiorstwo rakarstwa czyli rzemiosło oprawcy we Lwowie

Оголошення про проведення конкурсу на посаду гицля у Львові з 1 квітня 1885 року по 31 березня 1886 року[325].

[325] Konkurs // Gazeta Narodowa. – 1884. – № 55. – 6 marca. – S. 4.

(Додаток № 20)

Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1877. Wydano i rozesłano dnia 30. Grudnia 1877. **Część XXIX.**

Nr. 57.

Ustawa

dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o poborze gminnej opłaty od psów w obrębie miasta Lwowa.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

Титульна сторінка Закону Галичини «Про податок на собак на території міста Львова», підписаний цісарем 29 листопада 1877 року

(Додаток № 21)

Ustawa

z dnia 14. Stycznia 1890, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o poborze gminnej opłaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

Титульна сторінка Закону Галичини від 14 січня 1890 року «Про податок на собак на території міста Львова»

(Додаток № 22)

Ustawa

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o poborze gminnej opłaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa.

(Додаток № 23)

Kilka słów

w sprawie utrzymywania psów w mieście Lwowie.

Przez

Józefa Siła Nowickiego

miejsk. lekarza zwierząt.

Заголовок статті «Декілька слів щодо утримання собак у місті Львові»

(Додаток № 24)

INSERATY.

Pigułki K. Hostońskiego,

wypróbowane w swej skuteczności w chorobach psów, są do nabycia u Sekretarza Tow. łow.

Оголошення про реалізацію ліків для собак за рецептом К. Гостонького[326].

[326] Ogłoszenia // Łowiec – 1885. – № 12. – S.200.

(Додаток № 25)

2 złote
i 13 srebrnych
medali.

Srebrny medal Wystawy psów we Wiedniu
w roku 1885 i 1886.

2 dyplomy
honorowe i listy
uznania

KWIZDY

pigułki dla psów

przeciwko **psiej chorobie** (Staupe) i **zatkaniu,** oraz jako środek pomocny przy wyrzutach skórnych 1 pudełko 1 zł.

Kwizdy Woda na oczy dla zwierząt domowych, 1 flaszka 80 ct.

Kwizdy Olej na liszaje i parchy u psów i inne wyrzuty 1 flaszka 1·50 ct.

Kwizdy Żelatynowe kapsułki na robaki u psów 1 pudełko 1 zł.

Kwizdy Olej na robaka usznego u psów 1 flaszka wraz z pędzlem 1·50 ct.

Kwizdy wyłącznie uprzywil. „Restitutionsfluid" jako wzmacniające nacierania przeciw reumatyzmowi, kurczom i sparaliżowaniu u psów, 1 flaszka 1·40 ct.

Kwizdy Mydło dla psów i innych zwierząt domowych przeciw świądowi i wszelkim cierpieniom skóry u psów, 1 kawałek 40 ct., ½ puszki 80 ct., cała puszka 1·60 ct.

Suchary dla psów, pakiet 5 kilgr. 1·50 ct., 100 kilgr. 28 zł. wa.

Tylko umieszczona tu marka ochronna zabezpiecza, iż wyrób est prawdziwy i może być przez wszystkie apteki pociągany.

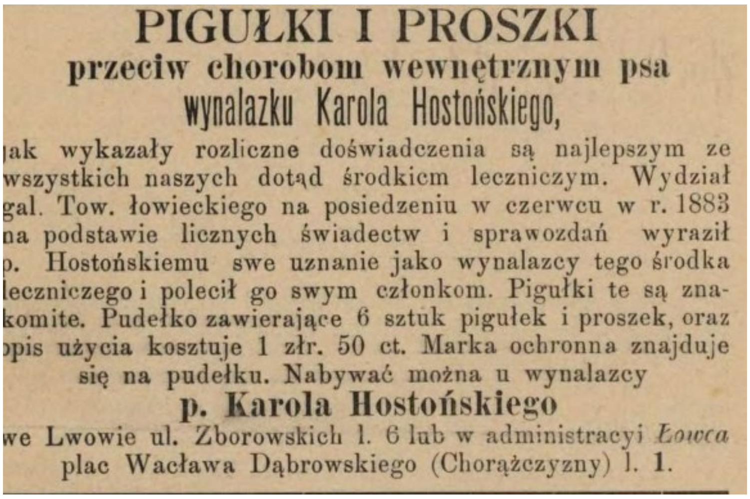
Codzienne przesyłki pocztewe uskutecznia główny skład:

„Kreisapotheke Korneuburg"

des Franz Joh. Kwizda, c. k. austr. i król. Rumunii dostawca nadworny.

Оголошення про реалізацію ліків для собак у Львівському часописі «Ловець»[327].

(Додаток № 26)

PIGUŁKI I PROSZKI

przeciw chorobom wewnętrznym psa

wynalazku Karola Hostońskiego,

jak wykazały rozliczne doświadczenia są najlepszym ze wszystkich naszych dotąd środkiem leczniczym. Wydział gal. Tow. łowieckiego na posiedzeniu w czerwcu w r. 1883 na podstawie licznych świadectw i sprawozdań wyraził p. Hostońskiemu swe uznanie jako wynalazcy tego środka leczniczego i polecił go swym członkom. Pigułki te są znakomite. Pudełko zawierające 6 sztuk pigułek i proszek, oraz opis użycia kosztuje 1 złr. 50 ct. Marka ochronna znajduje się na pudełku. Nabywać można u wynalazcy

p. Karola Hostońskiego

we Lwowie ul. Zborowskich l. 6 lub w administracyi *Łowca* plac Wacława Dąbrowskiego (Chorążczyzny) l. 1.

Оголошення Кароля Гостонського про реалізацію ліків для лікування собак: Галицьке мисливське товариство на засіданні у 1883 році на основі багатьох свідчень визнало його ліки найбільш ефективними. Ліки можна було купити у Львові, вул. Зборовських, 6[328].

(Додаток № 27)

[327] Ogłoszenia // Łowiec – 1893. – № 9. – S.144.

[328] Ogłoszenia // Łowiec – 1897. – № 12. – S.212.

Реклама ліків для лікування собак від корости та захворювань шкіри від ветеринара Франца Еренгюфера (Нижня Австрія), опублікувана у часописі «Ловець»[329].

(Додаток № 28)

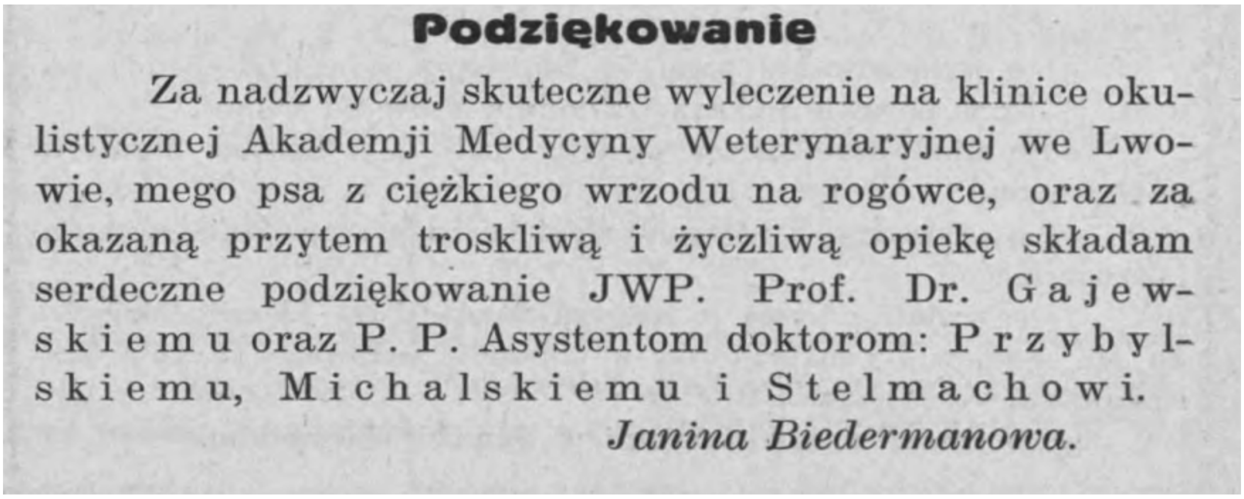

Реклама лікарського крему для лікування у собак шкірних захворювань. Препарат можна було придбати у магазині хімічних виробів (Львів, вул. Театинська, 7)[330].

[329] Ogłoszenia // Łowiec – 1897. – № 10. – S.176.

[330] Ogłoszenia // Mój pies. – 1936. – № 4. – S.2.

(Додаток № 29)

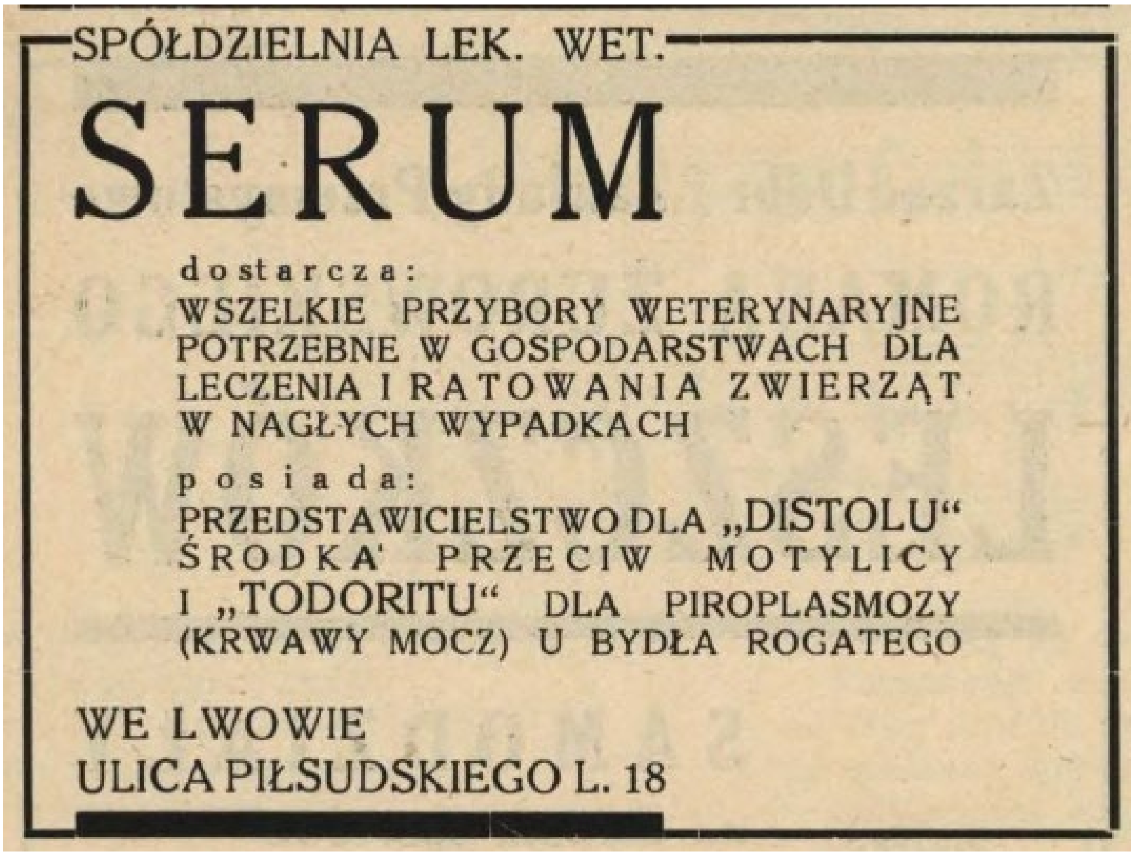
Podziękowanie

Za nadzwyczaj skuteczne wyleczenie na klinice okulistycznej Akademji Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, mego psa z ciężkiego wrzodu na rogówce, oraz za okazaną przytem troskliwą i życzliwą opiekę składam serdeczne podziękowanie JWP. Prof. Dr. Gajewskiemu oraz P. P. Asystentom doktorom: Przybylskiemu, Michalskiemu i Stelmachowi.

Janina Biedermanowa.

Подяка Яніни Бєдерманової лікарям ветеринарної медицини Львівської ветеринарної академії Гаєвському, Пшибильському, Міхальському, Стельмахові за успішне лікування собаки [331].

(Додаток № 30)

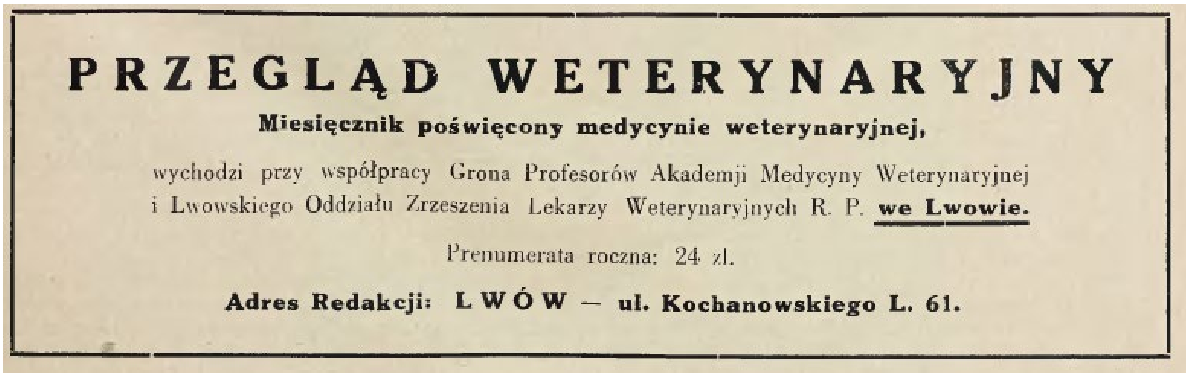
Реклама ветеринарної спілки «Serum» (Львів, вул. Пілсудського, 18)[332].

---

[331] Ogłoszenia // Łowiec – 1939. – № 17-18.

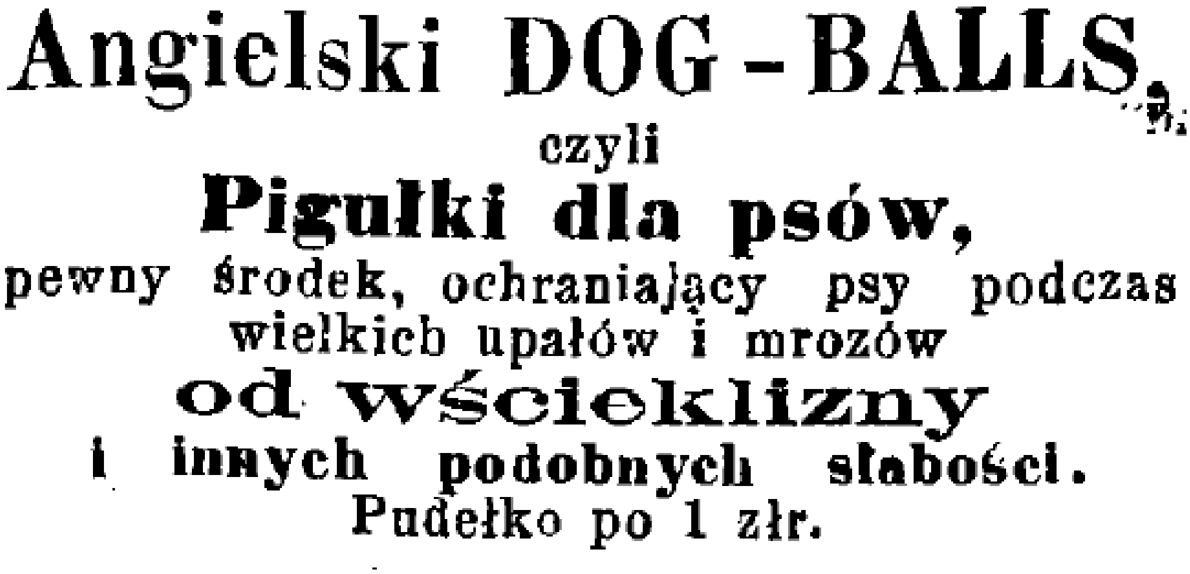
[332] Ogłoszenia // Łowiec – 1936. – № 6. – S.113.

(Додаток № 31)

Реклама часопису «Ветеринарний огляд»[333].

(Додаток № 32)

Реклама ветеринарного препарату „DOG-BALLS”, який береже собак від спеки та морозів, сказу та інших захворювань. Вартість упаковки – 1 золотий.[334]

[333] Ogłoszenia // Mój pies. – 1936. – № 2. – S.3.

[334] Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1868. – № 78. – 3 kwietnia. – S. 4.

(Додаток № 33)

Реклама різноманітних ліків: таблеток, розчинів, порошків для лікування собак. Купити препарати можна було у Львові в аптеці під «Голубою зіркою»[335].

[335] Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 47. – 27 lutego. – S. 6.

(Додаток № 34)

Реклама таблеток проти сказу тварин. Вартість упаковки – 0,8 золотого[336].

[336] Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 83. – 11 kwietnia. – S. 6.

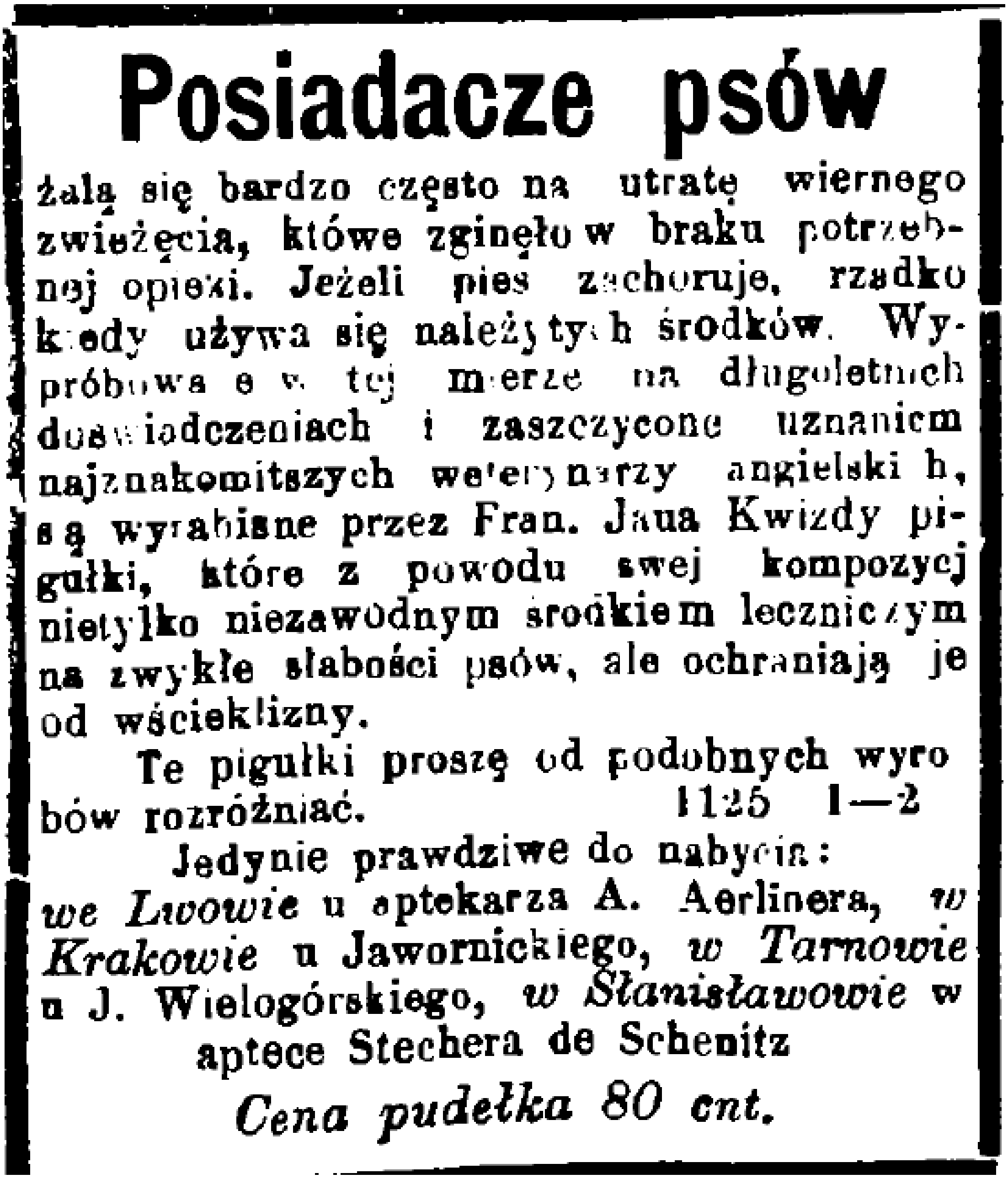
(Додаток № 35)

Реклама таблеток для лікування різноманітних собачих захворювань виробництва Францішка Яна Квізди. Купити їх можна було у Львові в аптекаря А. Берлінера[337].

[337] Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1869. – № 86. – 14 kwietnia. – S. 4.

(Додаток № 36)

Posiadacze psów

żalą się bardzo często na utratę wiernego zwieżęcia, któwe zginęło w braku potrzebnej opieki. Jeżeli pies zachoruje, rzadko kiedy używa się należytych środków. Wypróbowane w tej mierze na długoletnich doświadczeniach i zaszczycone uznaniem najznakomitszych weterynarzy angielskich, są wyrabiane przez Fran. Jana Kwizdy pigułki, które z powodu swej kompozycj nietylko niezawodnym środkiem leczniczym na zwykłe słabości psów, ale ochraniają je od wścieklizny.

Te pigułki proszę od podobnych wyrobów rozróżniać. 1125 1—2

Jedynie prawdziwe do nabycia:

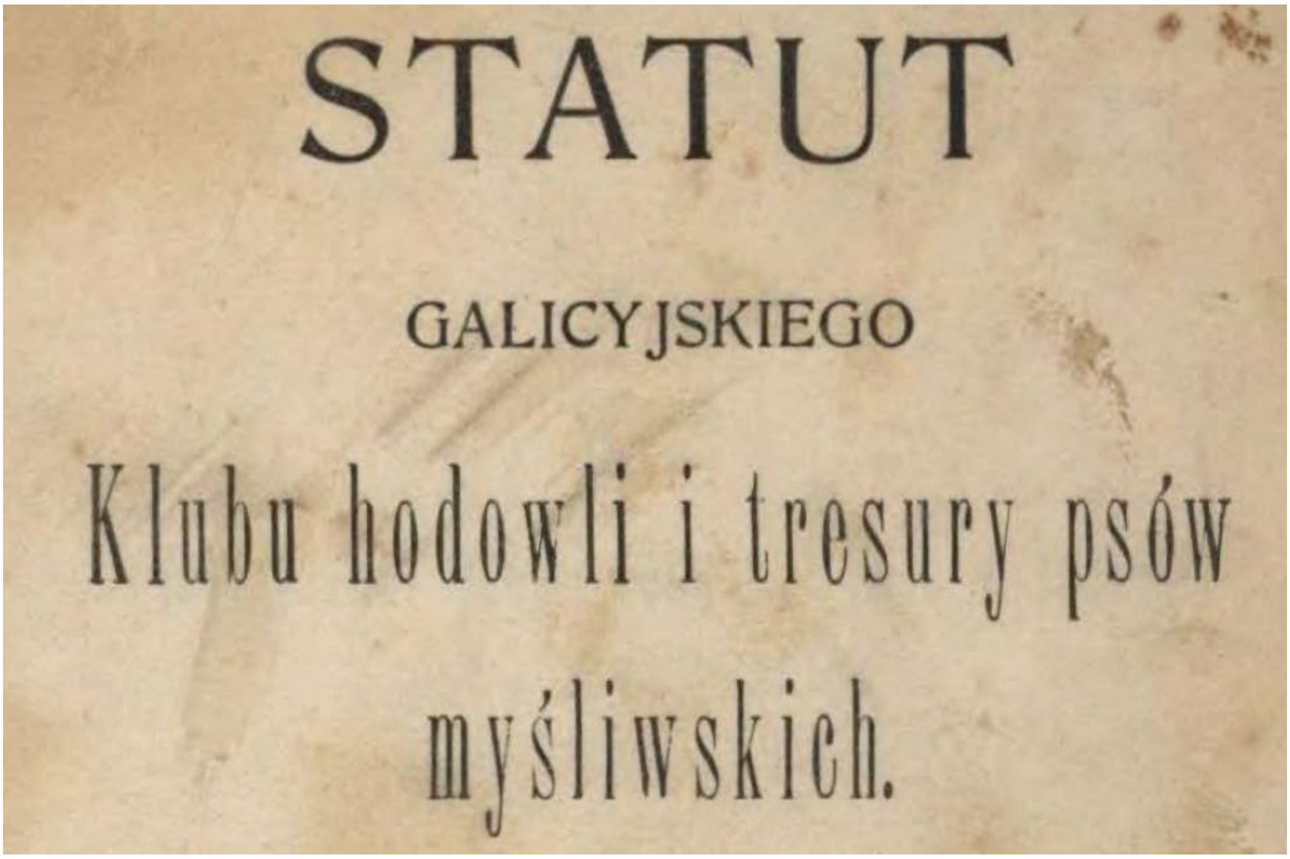
we Lwowie u aptekarza A. Aerlinera, *w Krakowie* u Jawornickiego, *w Tarnowie* u J. Wielogórskiego, *w Stanisławowie* w aptece Stechera de Schenitz

Cena pudełka 80 cnt.

Реклама ліків Яна Квізди, якими можна проводити профілактику сказу та лікувати собак. Вартість коробки ліків становила 80 центів. Ліки можна було придбати у Львові в аптеці А. Ерлінера, в Кракові – у Яворніцького, в Тарнові – у Велогурського, в Станиславові – в аптеці Стехера де Шеніц[338].

[338] Ogłoszenia // Gazeta Narodowa. – 1871. – № 45. – 29 stycznia. – S. 4.

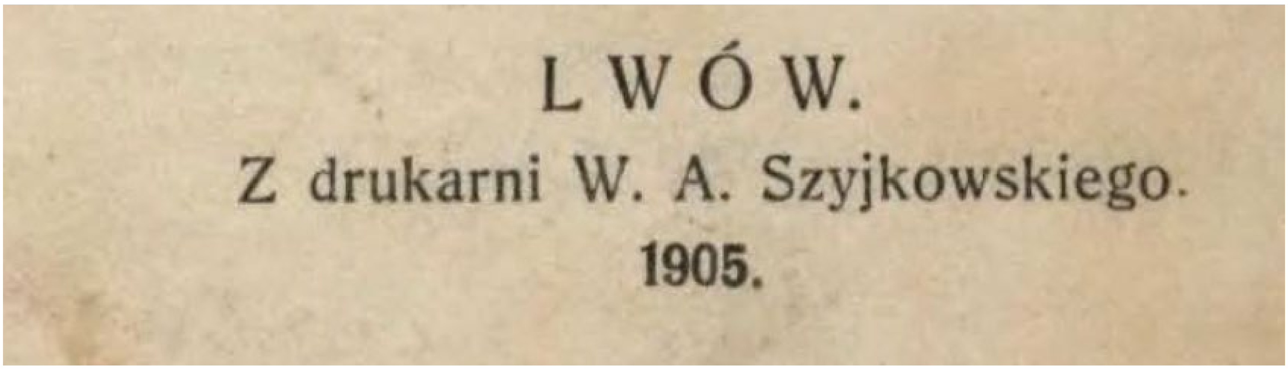
(Додаток № 37)

STATUT

GALICYJSKIEGO

Klubu hodowli i tresury psów myśliwskich.

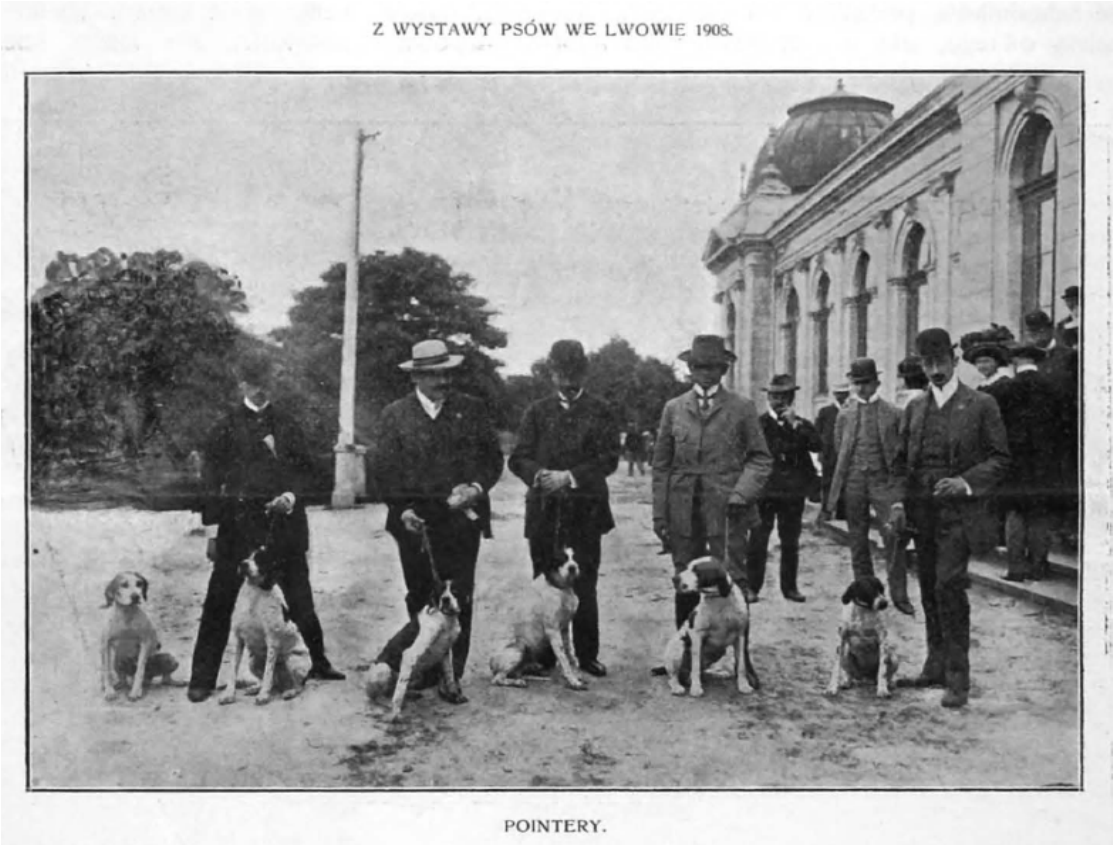
LWÓW.

Z drukarni W. A. Szyjkowskiego.

1905.

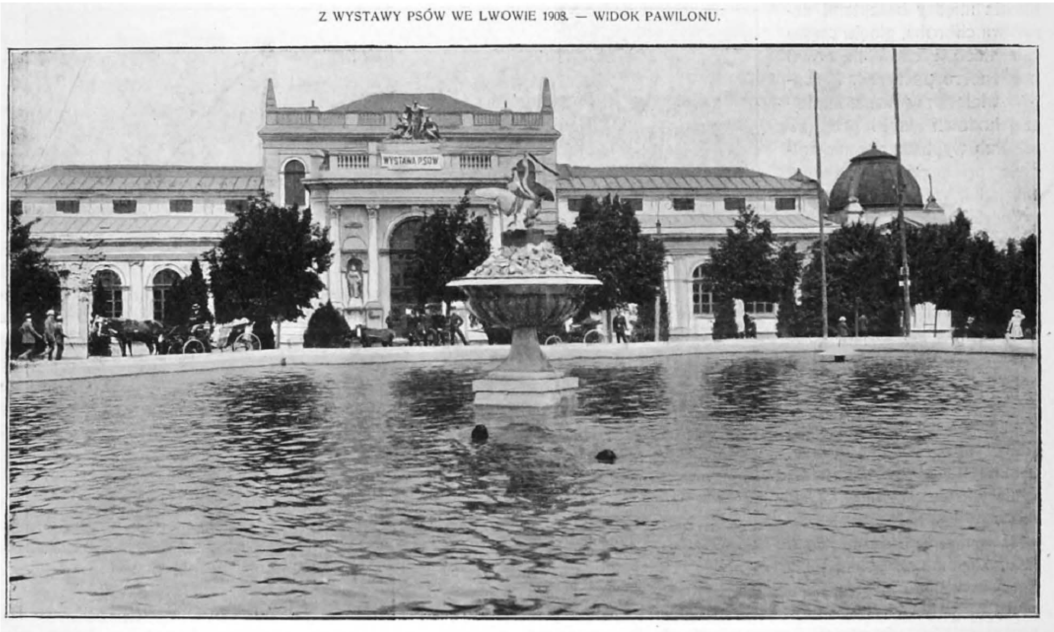
Статут Галицького клубу з розведення та дресирування собак (1905 р.)

(Додаток № 38)

Фотографія з виставки собак у Львові (1908 р.): пойнтери[339].

(Додаток № 39)

Фотографія з виставки собак у Львові (1908 р.): вид на Головний палац[340].

[339] Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 14. – S.3.

[340] Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 14. – S.2.

(Додаток № 40)

Z WYSTAWY PSÓW WE LWOWIE 1908.

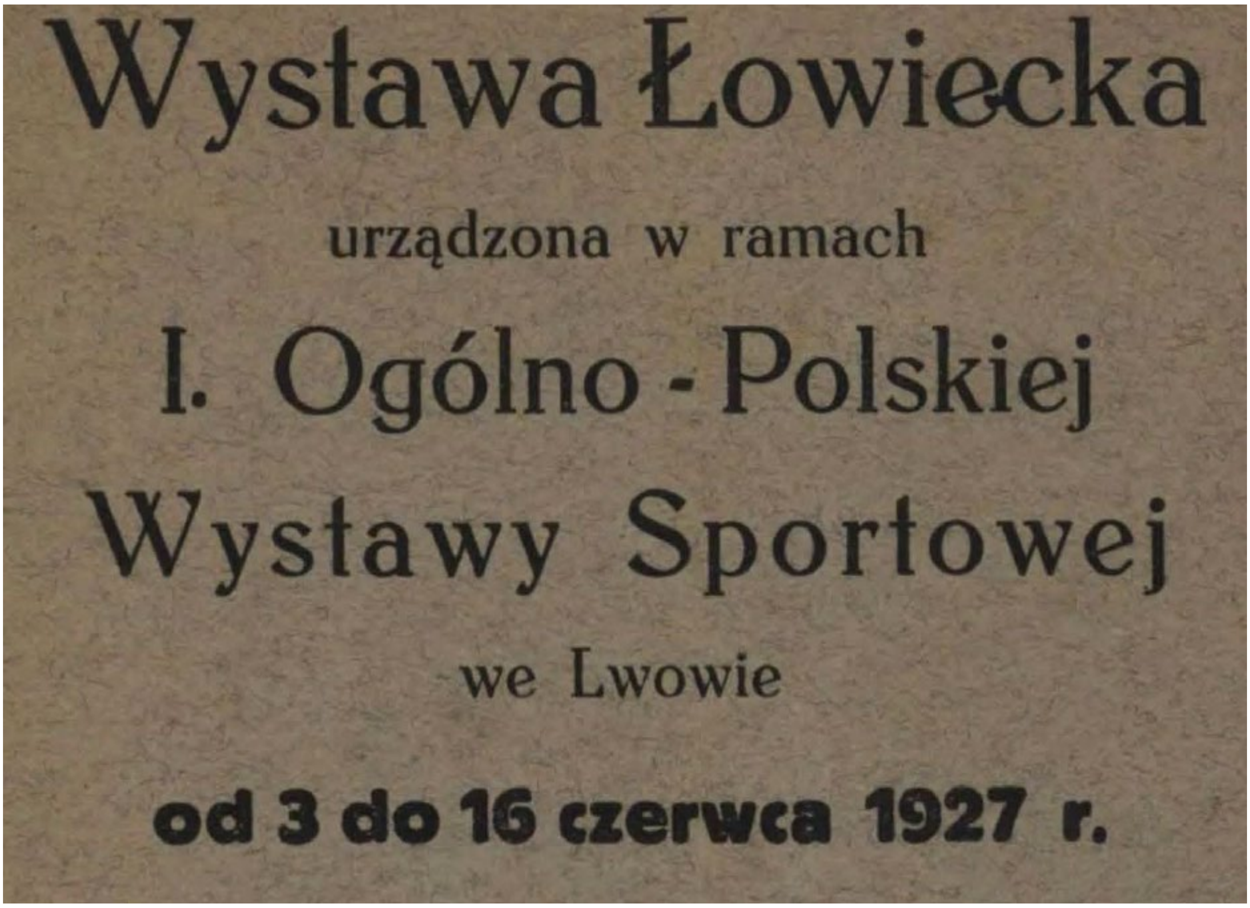

KOMITET I SĘDZIOWIE.

Фотографія з виставки собак у Львові (1908 р.): організаційний комітет та судді[341].

[341] Ogłoszenia // Łowiec – 1908. – № 14. – S.2.

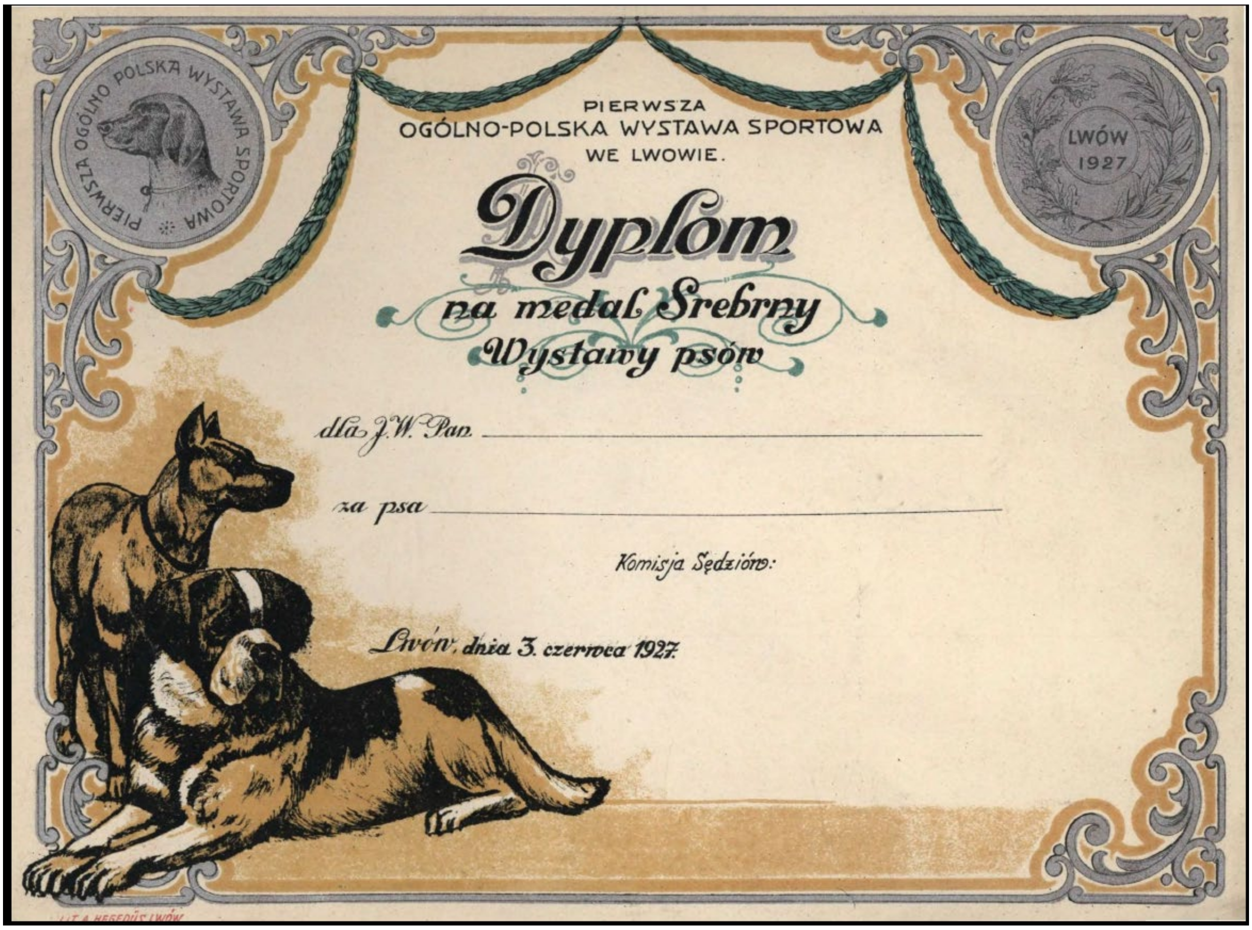
(Додаток № 41)

Wystawa Łowiecka
urządzona w ramach
I. Ogólno - Polskiej
Wystawy Sportowej
we Lwowie
od 3 do 16 czerwca 1927 r.

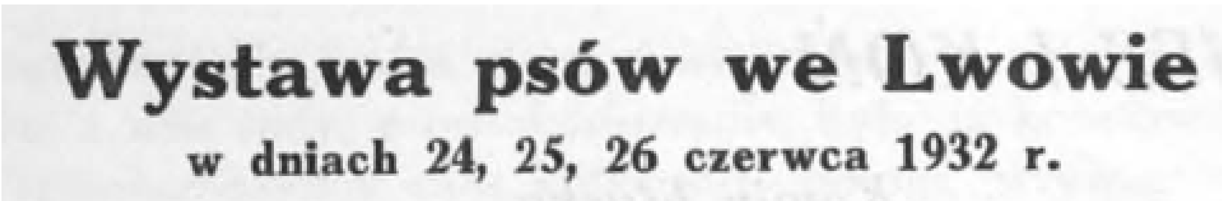
Каталог мисливської виставки загальнопольської спортивної виставки 3-16 червня 1927 року.

(Додаток № 42)

Бланк диплому, яким відзначали собаку на загальноспортивній виставці собак у Львові 3-16 червня 1927 року.

(Додаток № 43)

Wystawa psów we Lwowie
w dniach 24, 25, 26 czerwca 1932 r.

Оголошення про проведення виставки собак у Львові 24-26 червня 1932 року

(Додаток № 44)

KATALOG WYSTAWY
POLSKIEJ KSIĄŻKI KYNOLOGICZNEJ
ułożył i wstępem opatrzył
WITOŁD ZIEMBICKI
Lwów 1932

Katalog ten, wydany ozdobnie, na pięknym papierze, a obejmujący 35 stronic i szereg ilustracyj, będzie pożądanym nabytkiem nawet dla tych osób, które nie oglądały wystawy. Zawiera on bowiem przystępne, a pouczające zestawienie piśmiennictwa o psie od najdawniejszych czasów i stanowi niejako przewodnik orjentacyjny dla poszukujących w tym dziale czyto podręczników, czy dzieł naukowych, czy wreszcie beletrystyki, tak dla starszych, jak dla dzieci.

Cena obecnie zniżona: 60 groszy

Do nabycia
w Biurze M. T. Ł. i w księgarni Gubrynowicza we Lwowie

Оголошення про реалізацію «Каталогу польської кінологічної книги» [342]

(Додаток № 45)

„Dzień psa" we Lwowie

(Додаток № 46)

„Dzień Psa" Oddział Lwowski P. Z. H. P. R. urządza dn. 20-go września pokaz psów rasowych.

Opłata w kwocie 1 zł. 50 gr. dla członków Oddziału a dla niećzłonków w kwocie 3 zł. należy przesłać ze zgłoszeniem najdalej do dnia 30 sierpnia 1936 r. pod adresem: Oddział Lwowski P. Z. H. P. R. przy Małopolskiem Tow. Łowieckiem, Lwów, Ossolińskiego 11.

Оголошення Малопольського мисливського товариства про проведення 20 вересня 1936 року у Львові виставки собак «День собаки»[343].

[342] Ogłoszenia // Łowiec – 1931. – № 18. – S.12.

[343] Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 8. – S.15.

(Додаток № 47)

Ogólnokrajowa wystawa psów na „Targach Wschodnich" we Lwowie
12—13 września 1937 r.

Zgłoszenia i informacje: „Łowiec", Lwów, ul. Ossolińskich 11

Оголошення про проведення загальнокрайової виставки собак в рамках «Східних ярмарків» у Львові 12-13 вересня 1937 року[344].

(Додаток № 48)

Fot. K. Różanowski

Airedale teriery na ringu sędziowskim podczas pokazu psów we Lwowie w dn. 12. 9. br.

Фрагмент виставки собак у Львові 12 вересня 1937 року[345].

[344] Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 8. – S.3.

[345] Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 10. – S.13.

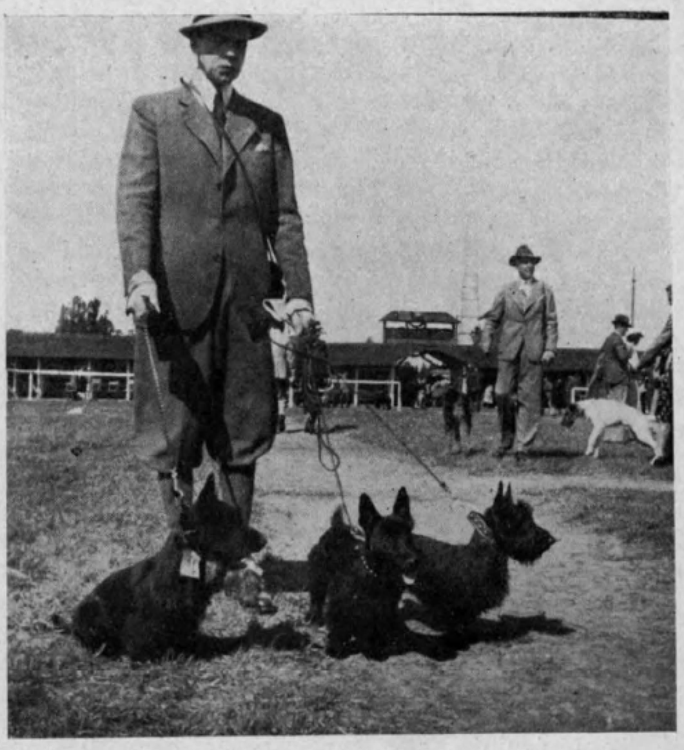
(Додаток № 49)

Фрагмент виставки собак у Львові 12 вересня 1937 року[346].

[346] Ogłoszenia // Mój pies. – 1937. – № 10. – S.13.

(Додаток № 50)

Grupa szkockich terrierów z hodowli „Victoria“ Stefana Wiktora. (Wystawa Lwów 1937).

Фотографія з виставки собак (Львів, 1937 р.)[347].

(Додаток № 51)

Prosimy żądać

regulaminu prób polowych dla wyżłów, oraz programu kart zgłoszenia na Ogólno Krajową Wystawę Psów na Targach Wschodnich we Lwowie, która odbędzie się 11 i 12 września br.

ODDZIAŁ LWOWSKI POLSKIEGO ZWIĄZKU HODOWCÓW PSÓW RASOWYCH
L W Ó W — Ul. Ossolińskich 11, schody nr. 5 m. 44.

Оголошення про проведення виставки собак, організованої Львівською філією Польської кінологічної спілки 11-12 вересня 1938 року. (Львів, вул. Оссолінських, 11)[348].

[347] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 5-6. – S.53.

[348] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 15-16.

(Додаток № 52)

PROGRAM

OGÓLNOKRAJOWEJ WYSTAWY PSÓW RASOWYCH NA TARGACH WSCHODNICH WE LWOWIE W DNIACH 11 i 12 WRZEŚNIA 1938 ROKU

Sobota, dnia 10 września

GODZ. 16—20. Przyjmowanie i karmienie psów zamiejscowych.

Niedziela, dnia 11 września

GODZ. 8—10. Przyjmowanie psów, badanie weterynaryjne, oznaczanie psów numerami i rozmieszczanie w boksach,

GODZ. 10—12. Osądzanie psów przez specjalnie zaangażowanych kwalifikowanych rzeczoznawców — popis tresury psów,

GODZ. 12—14. Karmienie psów — popis tresury psów,

GODZ. 14—15. Osądzanie psów (ciąg dalszy — w razie potrzeby),

GODZ. 15—17·30. Pokaz tresury psów służbowych,

GODZ. 17·30—18. Ogłoszenie wyników oceny psów,

GODZ. 18—20. Karmienie psów i wydawanie pozwoleń na wyprowadzenie psów na noc poza obręb wystawy.

Poniedziałek, dnia 12 września

GODZ. 8—10. Przyjmowanie psów wyprowadzonych na noc,

GODZ. 12—14. Karmienie psów,

GODZ. 14—18. Oglądanie psów w boksach oznaczonych wynikami oceny sędziowskiej,

GODZ. 16—18. Przetarg licytacyjny psów zgłoszonych do sprzedaży,

GODZ. 18—19. Wydawanie psów ewent. wysyłka psów do wagonowania,

GODZ. 19—21. Wspólna kolacja Członków P. Z. H. P. R., oraz Wystawców i Miłośników psów.

Програма загально крайової виставки породистих собак в рамках «Таргів східніх» (Львові 12-13 вересня 1938 року).

Субота 10 вересня (16-20 год.) Реєстрація собак

Неділя 11 вересня (8-10 год.) ветеринарний огляд, нумерація

(10-12 год.) конкурсні випробування щодо якості дресирування собак

(12-14 год.) конкурсні випробування щодо поводження собак під час їди

(14-15 год.) продовження конкурсу у разі потреби

(15-17^{30} год.) огляд службових собак

(17^{30}-18 год.) оголошення результатів конкурсу

(18-20 год.) годування собак на отримання дозволу на виведення собак з виставкового комплексу

Понеділок 12 вересня

(8-10 год.) реєстрація собак власники яких забирали на ночівлю

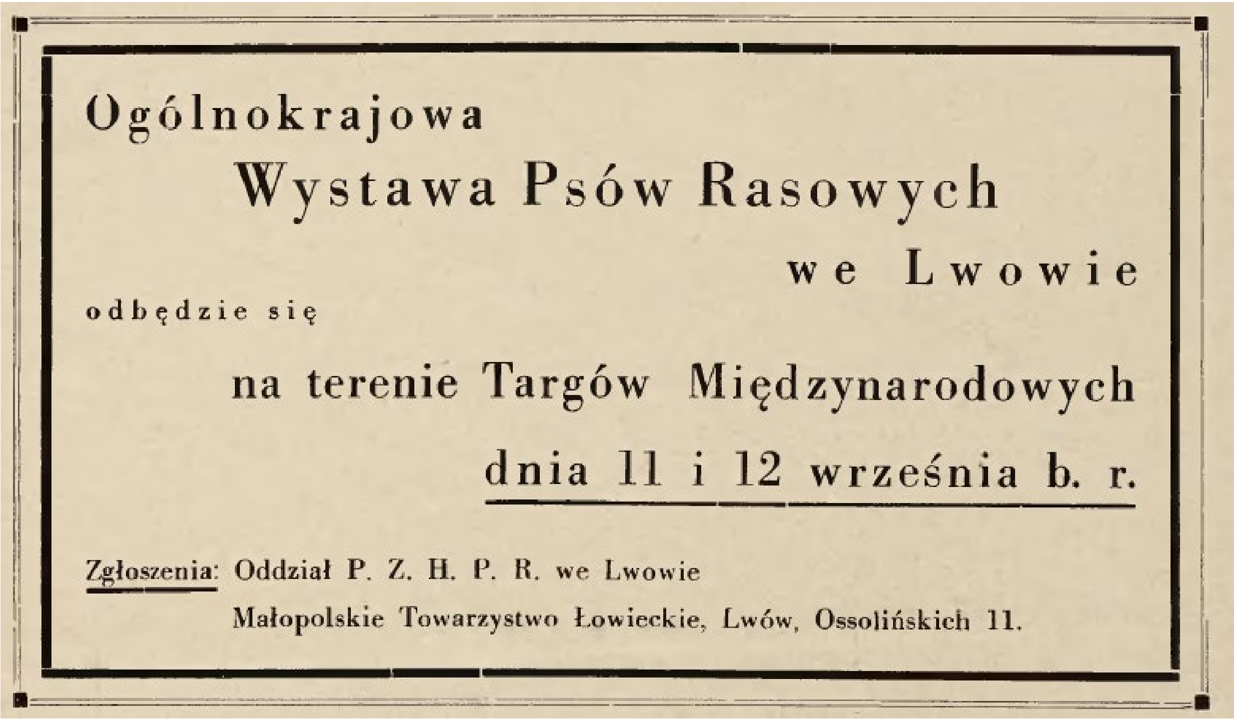
(12-14 год.) годування собак

(14-18 год.) утримання собак у боксах та проведення аукціону про продаж собак

(18-19 год.) видача собак власникам

(19-21 год.) спільна вечеря власників собак та любителів[349].

(Додаток № 53)

Оголошення про проведення загальнокрайової виставки собак на території Міжнародного ярмарку у Львові 12-13 вересня 1938 року. Організатор виставки – Малопольське мисливське товариство[350].

[349]Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 17-18.

[350] Ogłoszenia // Mój pies. – 1938. – № 8. – S.18.

(Додаток № 54)

Psy myśliwskie i pokojowe przyjmuję do **tresury.**

Suczka pointerka 6-ty miesiąc do sprzedania. Na żądanie mogę wytresować.

Florjan Wojciechowski — Lwów, Plac Strzelecki 3.

Оголошення Флоріана Войцеховського про організацію дресирування мисливських собак (Львів, площа Стрілецька, 3)[351].

(Додаток № 55)

ODDZIAŁ LWOWSKI POLSKIEGO ZWIĄZKU HODOWCÓW PSÓW RASOWYCH

urządza w dniu 18 września b. r.

JESIENNE PRÓBY POLOWE DLA WYŻŁÓW RAS ANGIELSKICH I KONTYNENTALNYCH

w dwu odrębnych klasach według regulaminu ogłoszonego w „Łowcu Polskim" w roku 1933 i „Kalendarzu Łowieckim 1938"

Do sądzenia psów zaproszono Prof. Dra T. Marchlewskiego, oraz Dra J. Robla w asyście przedstawiciela Zarządu.

Wpisowe wynosi 10 złotych, dla pp. leśników, gajowych i zawodowych treserów 5 zł. — Zgłoszenia przyjmuje się codziennie w godzinach od 10—13 w Lokalu M. T. Ł. Lwów, ul. Ossolińskich 11. Nagrody honorowe i pieniężne w kwocie 100, 50 i 30 złotych w każdej klasie.

Teren prób: Zadwórze koło Lwowa. Początek o godzinie 9. Dojazd koleją z Podzamcza.

Оголошення Львівського відділу «Польської спілки породистих собак» про організацію 18 вересня 1938 року змагання для англійських гончих. Змагання відбудуться о 9 годині на Підзамчу[352].

[351] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 15-16.

[352] Ogłoszenia // Łowiec – 1938. – № 17-18.

(Додаток № 56)

Реклама фірми «Алтессе» (власник – Леон Лампла), що займається розведенням та дресируванням собак мисливських порід з видачею сертифікатів міжнародного зразка[353].

(Додаток № 57)

L. 2519.

Konkurs.

Gmina miasta Skolego rozpisuje konkurs na posadę rakarza z płacą roczną 600 koron.

Ubiegający się o tę posadę winni wnieść należycie udokumentowane podanie najpóźniej do dnia 15 grudnia 1906 na ręce Zarządu gminy, dołączając zarazem koncesyę upoważniającą petenta do wykonywania przemysłu rakarskiego.

Bliższych informacyi co do zakresu czynności rakarza udzieli na żądanie Zarząd gminy w Skolem.

Skole dnia 15 października 1906.

11/37 C. k. komisarz rządowy

ZUBRZYCKI.

Оголошення гміни Сколе про проведення конкурсу на посаду гицля.

[353] Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 5. – S.81.

Формат видання 210×148мм.
Формат паперу і частка аркуша 450×640/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,5. Зам. Д009274/21
Віддруковано з оригіналів автора.

Друкарня "Фоліант"
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24 від 20.07.2014